

Forsvarets høgskole

våren 2014

Masteroppgave

“Militære doktriner”

Effektive styringsdokument, eller teoretiske støvsamlere?

Oblt. Morten Andersen

Abstract

In the Western part of the world a military doctrine normally describes the basis for the military activity, gives guidelines for how the activity should be executed, and describes which functions and capacities the military must possess and master in order to meet the demands stated in the doctrine. To be acknowledged as functional and trustworthy, the doctrines at the different levels must have the same message, and there must be consistency between the written word and how the military operations are conducted. This study examine to what degree the joint thinking in the American joint doctrine governs the content in the U.S. Army and the U.S. Air Force operation doctrines, and to what degree the guidelines in the joint doctrine are followed while executing military operations. Although the comparative analysis identifies some differences between the three doctrines, the conclusion is that the joint doctrine can be viewed as a tool for change according to Dr. Harald Høiback's model *The Doctrinal Utility Span*. Based on the case study Operation Iraqi Freedom the study concludes that the execution of the military operation in 2003 was in line with the principles stated in the joint doctrine, and that this shows that the joint doctrine also can be viewed as a tool for command according to Høiback's model.

Sammendrag

I en ideell verden er en militær doktrine i sin enkleste form en samling av fastsatte læresetninger eller retningslinjer som beskriver grunnlaget for virksomheten, gir normative retningslinjer for hvordan virksomheten bør utføres, og beskriver hvilke funksjoner og kapasiteter som må besittes og beherskes for å møte doktrinens krav. For at doktrinene skal oppfattes som funksjonelle og troverdige er det viktig at innholdet i de ulike nivåenes doktriner samsvarer, og at det er samsvar mellom det skrevne ord og den praktiske utførelsen. Med er det slik i virkeligheten?

Da lite er sagt om hvordan en rent metodisk kan undersøke en doktrine, søker oppgaven å synliggjøre en metode for hvordan en kan avdekke en doktrines funksjon. I dette innledes oppgaven med en komparativ studie av JP 3-0, FM 3-0 og AFDD 2-1, der hensikten er å avdekke i hvilken grad den fellesoperative doktrinen kan anses å være et verktøy for endring i henhold til Harald Høibacks doktrinmodell. Til tross for visse forskjeller i doktrinenes teoretiske innhold konkluderer studien med at doktrinen kan anses å være et verktøy for endring, da doktrinen er sin autoritative posisjon bevisst og at den i sitt innledende kapittel tydelig fastholder at dens prinsipper og tenkning omkring fellesoperasjoner skal gjennomsyre alle deler av den militære organisasjonen. Men allikevel er det viktigste at doktrinen tar et kraftig oppgjør med den tilnærmingen som lå til grunn for krigføring i 1991. Det vil si bort fra tankene om separering og synkronisering av de forsvarsgrensvisse innsatsene, og over til en tilnærming som vektlegger tett integrering og helhetlig tenkning for å skape forbedret fellesoperativ synergi. Mulige årsaker til diskrepansene i det teoretiske innholdet i doktrinene kan forklares gjennom tidspunkt for doktrinenes utgivelse, de ulike forsvarsgrenenes erfaringer fra Golfkrigen i 1991, og tradisjonelt sterke og ”stuprørstenkende” fagmiljøer i de ulike forsvarsgrenene.

På tilsvarende måte avdekker analysen av *Operation Iraqi Freedom* (OIF) i 2003 at det var stor grad av samsvar mellom den tilnærming og de prinsipper som den fellesoperative doktrinen skisserer og hvordan operasjonen ble gjennomført. *Joint Force Commander's* (JFC) fremtredende rolle, de nylige positive erfaringene fra krigen i Afghanistan, og forsvarsminister Donald Rumsfeld's konsept *Overmatching Power* var medvirkende årsaker til dette. På bakgrunn av analysen konkluderer jeg med at den fellesoperative doktrinen kan anses å være et verktøy for både endring og ledelse i henhold til Høibacks doktrinmodell.

Innhold

Abstract	3
Sammendrag.....	4
1 Innledning	7
1.1 HENSIKT, PROBLEMFORMULERING OG TILHØRENDE SPØRSMÅLSSTILLINGER	8
1.2 AVGRENSNINGER.....	9
1.3 DISPOSISJON.....	10
2 Hvordan kan militære doktriner studeres?.....	11
2.1 DOKTRINENS BESTANDELER OG FUNKSJON	11
2.1.1 Doktrinens utgangspunkt og dens bestanddeler	13
2.1.2 Doktrinens funksjon	14
2.1.3 Sammenfatning av doktrinebegrepet	15
2.2 EN ANALYSE AV <i>DOCTRINE FOR JOINT OPERATIONS – JOINT PUBLICATION 3-0</i>	16
2.2.1 Doktrinens funksjon og overordnede innretning	17
2.2.2 Prinsipper for fellesoperasjoner.....	18
2.2.3 Fellesoperasjoner i krig.....	20
2.2.4 Sammenfatning av JP 3-0 og valg av empiriske indikatorer	25
2.3 HVORDAN STUDERE MILITÆRE DOKTRINER – EN OPPSUMMERING	27
3 Militære doktriner – et verktøy for endring? En komparativ analyse av <i>JP 3-0, U.S. Army's FM 3-0 og U.S. Air Force' AFDD 2-1</i>	28
3.1 <i>U.S. ARMY'S OPERASJONSDOKTRINE FM 3-0</i>	28
3.1.1 Doktrinens funksjon og overordnede innretning	28
3.1.2 Synet på fellesoperasjoner	29
3.1.3 Overlegenhet i alle dimensjoner.....	29
3.1.4 Synkronisering og/eller integrering av manøver og <i>interdiction</i>	31
3.1.5 Lineære og ikke-lineære operasjoner	33
3.1.6 Sammenfatning av hærdoktrinen FM 3-0	34
3.2 <i>U.S. AIR FORCE' OPERASJONSDOKTRINE AFDD 2-1</i>	35
3.2.1 Doktrinens funksjon og overordnede innretning	35
3.2.2 Synet på fellesoperasjoner	36
3.2.3 Overlegenhet i alle dimensjoner.....	36
3.2.4 Synkronisering og/eller integrering av manøver og <i>interdiction</i>	38
3.2.5 Lineære og ikke-lineære operasjoner	39
3.2.6 Sammenfatning av luftdoktrinen AFDD 2-1.....	40
3.3 DEN FELLEOPERATIVE DOKTRINEN SOM VERKTØY FOR ENDRING – EN OPPSUMMERING	40
4 Militære doktriner – et verktøy for ledelse? En analyse av <i>Operation Iraqi Freedom</i>	43
4.1 <i>OPERATION IRAQI FREEDOM – GJENNOMFØRINGEN I STORT</i>	45
4.2 OVERLEGENHET I ALLE DIMENSJONER	49
4.2.1 Luftoverlegenhet	49
4.2.2 Overlegenhet på bakken	51
4.2.3 Overlegenhet på havet	52
4.2.4 Overlegenhet i rommet.....	52
4.2.5 Overlegenhet i det elektromagnetiske spektret.....	53
4.2.6 Informasjonsoverlegenhet	54
4.3 SYNKRONISERING OG/ELLER INTEGRERING AV MANØVER OG <i>INTERDICTION</i>	56
4.4 LINEÆRE OG IKKE-LINEÆRE OPERASJONER	59
4.5 DEN FELLEOPERATIVE DOKTRINEN SOM VERKTØY FOR LEDELSE – EN OPPSUMMERING	60
4.5.1 Generelle kommentarer til gjennomføringen	60
4.5.2 Overlegenhet i alle dimensjoner.....	62
4.5.3 Synkronisering og/eller integrering av manøver og <i>interdiction</i>	65
4.5.4 Lineære og ikke-lineære operasjoner	67
5 Konklusjon	71
5.1 HVORDAN KAN DOKTRINER STUDERES.....	71
5.2 DOKTRINEN SOM ET VERKTØY FOR ENDRING	72
5.3 DOKTRINEN SOM ET VERKTØY FOR LEDELSE	73

5.4 MULIGE FORKLARINGER TIL DE IDENTIFISERTE DISKREPANSENE	74
5.5 EGNE REFLEKSJONER	77
5.6 FORSLAG TIL FREMTIDIG FORSKNING	80
6 Kilde- og litteraturoversikt	81

1 Innledning

I dag er militære doktriner sentrale styringsdokumenter i de aller fleste nasjoner, men hvilken funksjon de har, eller har tenkt å ha, vil imidlertid kunne variere mellom de ulike nasjonene. Dette henger i første rekke sammen med hvilken oppgave militærmakten har for et lands sikkerhets- og forsvarspolitiske strategi, størrelsen på landets militære styrker, alliansetilhørighet osv. Imidlertid kan en ut i fra litteraturen på fagområdet hevde at en militær doktrine i grovt sier noe om hvordan militærmakten skal utrustes og trenes, hvordan militære aktiviteter skal planlegges og ledes, eller hvordan den skal utvikles for å realisere et lands strategi. En som forfekter et slikt syn er dr. Harald Høiback, som ut i fra en omfattende studie av militære doktriner hevder at doktriner enten er et verktøy for endring, ledelse, eller trening, eller en kombinasjon av disse.¹

Gjennom min deltagelse i kjernegruppen for revideringen av Forsvarets fellesoperative doktrine fra 2007 (FFOD 07), har jeg med interesse registrert debatten her i Norge rundt forholdet mellom FFOD og de underordnede forsvarsgrensvisе doktrinene. Sentralt i denne debatten har vært i hvilken grad FFOD i en oppdatert versjon er ansett som et relevant overordnet og styrende dokument for en tilsvarende utforming av de underordnede forsvarsgrensvisе doktrinene, og for hvordan fellesoperasjoner planlegges, gjennomføres og ledes i praksis. Altså endrings- og ledelsesfunksjonene i Høibacks doktrinmodell.

En viktig referent og rettesnor for utviklingen av de norske doktrinene har alltid vært doktrineutviklingen i USA. Allerede umiddelbart etter nederlaget i Vietnamkrigen startet amerikanerne arbeidet med å omorganisere og forbedre trening og utrustning av sine militære styrker. Et godt eksempel på dette var U.S. Army's etablering av *Training and Doctrine Command* (TRADOC) i 1973. Selv om ikke utvikling av doktriner var hovedaktiviteten de første årene, ble etableringen allikevel et viktig steg i prosessen for at de amerikanske forsvarsgrenene fikk utarbeidet sine egne doktriner tidlig på 1980-tallet.

Gjennom utdanningen på Försvarshögskolan (FHS) i Stockholm i perioden 2003-2005, og mine år ved Forsvarets stabsskole, har min tidligere oppfatning om at den amerikanske doktrineprosessen har vært en godt koordinert og integrert prosess mellom de ulike nivåene i USA blitt noe mer nyansert. Ved flere anledninger har det blitt hevdet at fellesoperasjoner også i USA er et forholdsvis nytt fenomen, og at dette i begrenset grad har fått gjennomslag i de amerikanske forsvarsgrensvisе doktrinene i tiden etter den kalde krigens slutt. I denne

¹ Harald Høiback, "Militære doktriner" i Harald Høiback og Palle Ydstebø, *Krigens vitenskap: en innføring i militærteori* (Oslo: Abstrakt forl., 2012), s. 396.

sammenhengen er det viktig å være klar over at de ulike forsvarsgrenene i USA i årene etter Vietnamkrigen etablerte sterke og svært selvstendige fagmiljøer, som alle har utviklet til dels egne syn på militærteori og hvordan krigføringen skal gjennomføres. I tillegg hevder mange at dialogen mellom de ulike forsvarsgrenene mer har vært preget av konkurranse enn konstruktivt samarbeid, da doktrinens målsetninger og innretninger langt på vei er grunnlag for budsjettforhandlinger. Resultatet av dette kan ha vært at forsvarsgrenenes doktriner i liten grad har vært integrert i et overordnet fellesskap, det vil si i en fellesoperativ (*Joint*) tankegang.

På denne bakgrunn ønsker jeg i denne oppgaven å undersøke hva en militær doktrine er, og hvilken overordnet funksjon doktriner kan ha for militærmaktens innretning og oppdragsløsning. I denne sammenheng er det verdt å nevne at den militære organisasjonen normalt opererer med doktriner for de ulike krigføringsnivåene², og innenfor de ulike forsvarsgrenene og funksjonsområdene³. I praksis innebærer dette at doktrinene inngår i et doktrinehierarki⁴, der doktriner på et overordnet nivå normalt styrer innholdet og innretningen av en doktrine på et underordnet nivå. Det vil si at en overordnet doktrine er autoritativ⁵ og har presedens⁶, altså at endringer i en overordnet doktrine legger føringer for tilsvarende endringer og oppdateringer i en underordnet doktrine. Et interessant aspekt i denne sammenheng er derfor å undersøke i hvilken grad det teoretiske grunnlaget innenfor amerikansk doktrineutvikling er i samsvar med hvordan amerikanske fellesoperasjoner blir gjennomført. For å belyse dette er det viktig for meg å finne en operasjon som er av et slikt omfang at problemstillingen i tilstrekkelig grad fremkommer. I tillegg må operasjon rent tidsmessig ikke ligge for langt tilbake i historien, da jeg anser at de funn jeg identifiserer skal ha en viss relevans til dagens doktrinearbeid.

1.1 Hensikt, problemformulering og tilhørende spørsmålsstillinger

I en ideell verden er det slik at et lands doktriner styrer hvordan de militære styrkene skal tilnærme seg militære operasjoner, hvordan disse styrkene skal utrustes, utdannes og trenes, og

² I den amerikanske fellesoperative doktrinen defineres krigføringsnivåene (*Levels of War*) som: "*The levels of war, from a doctrinal perspective, clarify the links between strategic objectives and tactical actions. Although there are no finite limits or boundaries between them, the three levels are strategic, operational, and tactical*", i United States Joint Forces Command, *Doctrine for Joint Operations – Joint Publication 3-0* (Norfolk, Virginia: Joint Chiefs of Staff, 2001), s. II-2.

³ I den amerikanske militære definerer funksjonsområder (*Joint Functions*) som: "*Related capabilities and activities grouped together to help joint force commanders synchronize, integrate, and direct joint operations. Functions that are common to joint operations at all levels of war fall into six basic groups — command and control, intelligence, fires, movement and maneuver, protection, and sustainment*", i Joint Publication 1-02, *Department of Defense Dictionary of Military and Associated* (Washington D.C.: Department of Defense, 2010), s. 196.

⁴ Se Vedlegg B: *Joint Doctrine Hierarchy*, lastet ned fra <http://www.dtic.mil/doctrine/doctrine/status.pdf>, den 25. februar 2014.

⁵ Med *autoritativ* forstår jeg i denne sammenheng "(person/institusjon) som har myndighet på bakgrunn av faglig innsikt eller sakkunnskap", definisjon i *Bokmålordboka* (Universitetsforlaget: Oslo, 1986), s. 30.

⁶ Med *presedens* forstår jeg i denne sammenheng "en avgjørelse som kan danne mønster for senere avgjørelser av lignende art", definisjon i *Bokmålordboka* (Universitetsforlaget: Oslo, 1986), s. 455.

hvordan de militære operasjonene skal koordineres og ledes. Men er det slik i virkeligheten? På denne bakgrunn er hensikten med denne oppgaven å undersøke hva en militær doktrine er, hvilke funksjoner den kan ha, og hva som kan forklare eventuelle diskrepanser mellom de ulike doktrinenes teoretiske innhold, og mellom dette innholdet og den praktiske gjennomføringen av militære operasjoner. For å finne svarene på dette vil jeg undersøke i hvilken grad den fellesoperative tankegangen (*Jointness*) var retningsgivende for innretningen av de amerikanske doktrinene rundt millenniumskiftet, og i hvilken grad denne også var styrende for gjennomføringen av *Operation Iraqi Freedom* (OIF) i 2003. Til dette skal oppgavens ulike deler hjelpe meg å finne svaret på følgende tre spørsmålsstillinger, noe som også utgjør grunnlaget for oppgavens kapittelstruktur:

- 1) Hvordan kan militære doktriners funksjon studeres?
- 2) Som grunnlag for å avklare i hvilken grad den overordnet amerikanske fellesoperative doktrinen var et verktøy for endring; i hvilken grad skiller de forsvarsgrensvis doktrinene seg fra den fellesoperative doktrinen?
- 3) Som grunnlag for å avklare i hvilken grad den amerikanske fellesoperative doktrinen var et verktøy for ledelse under gjennomføringen av OIF; hvilke faktorer indikerer at OIF var styrt av den fellesoperative doktrinen, og hvilke indikerer at operasjonen var styrt av de forsvarsgrensvis doktrinene?

1.2 Avgrensninger

Utgangspunktet for oppgaven er som tidligere nevnt å undersøke hva en doktrine er, hvilken overordnet funksjon et utvalg av amerikanske doktriner hadde i forbindelse med OIF, og å forklare eventuelle identifiserte diskrepanser. Sett i forhold til oppgavens omfang vil det ikke være mulig å behandle alle de fire forsvarsgrensvis doktrinene, og av dette velger jeg å studere sammenhengen mellom den overordnede fellesoperative doktrinen (JP 3-0) og de underordnede doktrinene til U.S. Army (FM 3-0) og U.S. Air Force (AFDD 2-1). Dette fordi disse er de to største forsvarsgrenene, og at de sammen hadde en fremtredende rolle i det amerikanske angrepet mot Bagdad i 2003. For at dette arbeidet ikke skal bli for omfattende, vil jeg i hovedsak fokusere på de deler i doktrinene som direkte behandler gjennomføringen av fellesoperasjoner i en konvensjonell krig.

I tillegg tillater ikke oppgavens omfang at jeg behandler alle de tre funksjonene som Høiback presenterer i sin doktrinmodell. Da mitt hovedfokus er på selve gjennomføringen av OIF, og hva som utformet denne, velger jeg derav kun å behandle endrings- og ledelsesperspektivene i Høibaks modell.

For å skape en håndgripelig studie er det nødvendig å avgrense operasjonene i Irak i tid og omfang. Operasjonene i Irak avgrenses derfor til perioden med regulær konvensjonell krigføring som pågikk fra midten av mars til den irakiske organiserte motstanden kollapset i midten av april 2003. Det kunne selvsagt også ha vært interessant å se på både styrkeoppbyggingen og den etterfølgende stabiliseringsoperasjonen, men det er urealistisk innen rammen for denne studien. Videre vil studien kun fokusere på noen utvalgte deler av operasjonen for å få en håndgripelig størrelse på tilfellestudien. Min gjennomgang av operasjon OIF tar derfor ikke høyde for å gi en komplett beskrivelse av hele koalisjonsoperasjonen, men har til hensikt å fokusere på det som er relevant for å få frem sammenhengen mellom innholdet i de tre forannevnte doktrinene og den praktiske gjennomføringen.

Et viktig utgangspunkt for min studie er å forstå hva amerikanerne legger i sentrale begrep og uttrykk som doktrinene behandler. For å oppnå kvalitet og troverdighet i dette vil jeg derfor kun forholde meg til og anvende de definisjoner og tolkninger som er fastsatt i de utvalgte doktrinene. Dette innebærer at jeg fortløpende vil beskrive og definere disse etter hvert som de fremkommer under analysen av de ulike doktrinene.

1.3 Disposisjon

I kapittel 2 legger jeg grunnlaget for å besvare spørsmålet om hvordan en doktrine kan studeres. Kapittelet innledes med en kort redegjørelse av doktrinens utgangspunkt, dens ulike bestanddeler, og hvilke funksjoner den kan ha i henhold til Høibacks doktrinmodell. I kapittelets andre del gjennomfører jeg en kvalitativ analyse av JP 3-0 for å identifisere kjernen i doktrinens syn på fellesoperasjoner. Denne analysen munner ut i definisjonen av tre empiriske indikatorer som deretter benyttes som analysefaktorer i oppgavens påfølgende deler. Deretter, i kapittel 3, gjennomfører jeg en komparativ analyse av de to forsvarsgrensvisse doktrinene. Hensikten med denne analysen er å besvare oppgavens andre spørsmål, som er å avklare i hvilken grad den fellesoperative doktrinen kan anses å være et verktøy for endring. I kapittel 4 besvarer jeg så oppgavens tredje spørsmål. Det vil si at jeg gjennom tilfellestudien av OIF søker å avklare i hvilken grad den fellesoperative doktrinen kan anses å være et verktøy for ledelse i henhold til Harald Høibacks doktrinmodell. I oppgavens avsluttende kapittel 5 oppsummerer og konkluderer jeg mine funn, slik at jeg konkret svarer på mine tre forskningsspørsmål. I tillegg gjennomfører jeg i dette kapittelet en diskusjon om mulige forklaringer til mine identifiserte diskrepanser mellom doktrinenes teoretiske innhold, og mellom dette innholdet og den praktiske gjennomføringen av OIF.

2 Hvordan kan militære doktriner studeres?

Som tidligere nevnt vil faktorer som et lands sikkerhets- og forsvarspolitiske strategi, størrelsen på landets militære styrker, alliansetilhørighet m.m. gi doktriner ulikt innhold, struktur og innretning. Av dette vil det ikke uten videre være lett å identifisere de faktorer som synliggjør hva en doktrine er og hvordan den påvirker den militære organisasjonen. Til tross for at mange forskere de siste årene har behandlet militære doktriner som fenomen, og herunder hvilke overordnet funksjon og rolle en doktrine kan fylle, er det slik jeg oppfatter det lite som er skrevet om hvordan en konkret skal gå frem for å avdekke dette. Det vil si hvordan en metodisk skal gå frem for å klargjøre hvilken funksjon en doktrine faktisk har for et lands militære styrker. Med metode mener jeg i denne sammenheng den vitenskapelige fremgangsmåten som en anvender for å nærme seg det emnet en skal skrive om, og hvordan emnet operasjonaliseres og behandles. Den valgte metoden vil på denne måten påvirke og gjennomsyre hele oppgave.⁷ Som det første steget i min valgte metode er en utredning av selve doktrinebegrepet og hva en doktrines funksjon kan være. Deretter gjennomfører jeg en analyse av JP 3-0 for å identifisere empiriske indikatorer som jeg deretter benytter som analysefaktorer i den påfølgende komparative analysen av de to grenvise doktrinene.

2.1 Doktrinens bestanddeler og funksjon

Begrepet *doktrine* har lange og dype røtter i teologien, hvor det betegner ulike former for læresetninger og instruksjoner. Begrepet tok veien over i den militære termologien på det sene 1800-tall, og siden første verdenskrig har *doktrine* vært en etablert bestanddel i det militære vokabular i vår del av verden.⁸

Det er av forklarlige grunner ikke mulig å finne en allmenn definisjon av doktrinebegrepet. Dette henger sammen med at ulike nasjoner har ulike behov når det gjelder militærmaktens funksjon og innretning. Imidlertid er det noen sentrale fellestrekk i de aller fleste definisjoner. For det første inneholder de et element av autoritativ funksjon, det vil se at de søker å skissere overordnede, og noen ganger styrende, prinsipper eller læresetninger for hvordan militærmakten skal anvendes. Og for det andre at det må utvises en visst grad av skjønn når prinsippene kommer til utførelse. I praksis innebærer dette at den militære innsatsen må avpasses i forhold til den politiske konteksten og tilhørende militære målsettinger. På denne måten frembringer doktrinen en offisiell og sanksjonert overbevisning om hva som fungerer i krig, og tilhørende terminologi som beskriver og forklarer hvordan militærmakten skal anvendes. Et slikt syn på

⁷ Rolf Ejvegård, *Vitenskapelig metod* (Lund: Studentlitteratur, 2003), s. 31.

⁸ Harald Høiback, *Understanding Military Doctrine* (London: Routledge, 2013), s. 1-2.

doktrinedefinisjonen sammenfaller godt med hva amerikanerne kommuniserer i sin fellesoperative doktrine fra 2001: *It provides military guidance for use by the Armed Forces in preparing their appropriate plans. It is not the intent of this publication to restrict the authority of the JFC from organizing the force and executing the mission in a manner the JFC deems most appropriate to ensure unity of effort in the accomplishment of the overall mission*⁹.

Videre er de fleste doktriner visjonære i sin innretning, det vil si at de sier noe om fremtidens trusselbilde, de sier noe om hvilke oppgaver militærmakten er tenkt å løse, og de anskueliggjør hvilke ressurser i form av mennesker, materiell og teknologi fremtidens utfordringer og oppgaver vil kreve. I dette søker doktrinene å berede grunnen for effektiv samhandling og koordinering, gjennom å synliggjøre hva militærmakten tror det kan være lurt å gjøre eller forberede seg på for å lykkes. Gjennom dette blir doktrinens innretning styrende for anskaffelse av materiell og teknologi, metoder for trening og utdanning, og hvordan de militære styrkene skal tilnærme seg operasjoner. Av dette blir en doktrine institusjonaliserte antakelser om hva som virker i krig og militære operasjoner.¹⁰

Imidlertid er det i diskusjonene rundt synet på doktrinens autoritative funksjon at vi ofte finner de sterkeste motkreftene og kritiske røstene. Hvordan kan et så kaotisk og raskt skiftende fenomen som krig overhode styres med forhåndsskrevne doktriner? Hvordan kan en doktrine skisserer overordnede og styrende prinsipper samtidig som den fremholder at disse ikke må ses på som en tvangstrøye? Utelukker ikke det ene det andre? Dilemmaet for doktrineskriverne blir derav hvordan beskrivelsen balanserer militærteori og tilhørende konsepter med den siste ervervede erfaring og kunnskap fra nylig gjennomførte operasjoner. Det vil si evnen til å dra ut essensen av det som av brukerne og operatørene blir ansett å være viktig i forhold til dagens realiteter. Om ikke vil doktrinen lett bli ansett for å være utdatert og “ute av synk” med virkeligheten. Eller som Harald Høiback hevder i boken *Krigens vitenskap*: [...] *enten blir de for styrende, og dermed irrelevante, eller så blir de for lite styrende, og dermed uinteressante*¹¹. Eller sagt på en annen måte: [...] *the challenge is to construct good doctrine that is prescriptive without being constrictive. If doctrine is constructed and construed so rigidly that initiative is destroyed, then its forcefulness will be channeled too narrowly* [...]¹².

⁹ United States Joint Forces Command, *Doctrine for Joint Operations – Joint Publication 3-0* (Norfolk, Virginia: Joint Chiefs of Staff, 2001), Preface, s. i.

¹⁰ Harald Høiback, “Militære doktriner” i Harald Høiback og Palle Ydstebø, *Krigens vitenskap: en innføring i militærteori* (Oslo: Abstrakt forl., 2012), s. 382-283.

¹¹ Ibid, s. 387.

¹² W. P. Hughes, *The Power in Doctrine*, *Naval War College Review*, Vol. 48, No. 3, Summer 1995, s. II, gjengitt i Harald Høibacks kapittel 9 - “Militære doktriner” i Harald Høiback og Palle Ydstebø, *Krigens vitenskap: en innføring i militærteori* (Oslo: Abstrakt forl., 2012), s. 386.

2.1.1 Doktrinens utgangspunkt og dens bestanddeler

Dette bringer meg over til hva som skal utgjøre basisen for doktrinens innretning, et omstridt diskusjonstema både i akademiske kretser og internt i den militære organisasjonen. I hovedsak kan vi si at disse synene samler seg i to hovedkategorier; den første ser på doktrinene med utgangspunkt i mer tradisjonelle strukturelle (internasjonale systemer) eller funksjonelle (organisatorisk) forklaringsmodeller, mens den andre forfekter en alternativ forklaringsmodell som i sterkere grad vektlegger politiske, kulturelle og institusjonelle faktorer.¹³ I den første tilnærmingen hevdes det at en doktrines utforming i stor grad speiler den samfunnsstrukturen militærmakten er en del av, mens det andre synet hevder at et slikt tradisjonelt utgangspunkt ikke nødvendigvis gir alle svar og at en derfor må søke en dypere og mer utvidet forklaring.

Harald Høiback hevder at en doktrine må inneholde elementer av teori, kultur og autoritet for å kunne virke effektivt. Med teori mener han i denne sammenheng en kunnskap som må kunne formuleres i ord, slik at den kan anvendes i alle deler av den militære organisasjonen den skal virke i. Altså må doktrinen i tilstrekkelig grad forklare alle i organisasjonen hvorfor de fastsatte prinsippene virker, som en motkraft til alle andre realistiske alternativer. Om den ikke evner å forklare sine anbefalte læresetninger, vil doktrinen mer fremstå som et reglement eller instruks. På tilsvarende måte må en doktrine skrives med en klar tanke om hvilken kultur den er tenkt å virke i, det vil si hvem som skal anvende den.

For å belyse at en doktrine ikke nødvendigvis kan adopteres av en annen bruker, benytter Høiback eksemplet fra Yom-Kippur-krigen i 1973. I dette tilfellet hadde egypterne etter 20 år erfart at de ikke var i stand til å kopiere israelernes manøverorienterte krigføring, men at deres styrke heller lå i evnen til å føre en mer langvarig utmattelseskrig. I denne sammenheng skal det selvfølgelig nevnes at det kan oppstå et sprik mellom et lands offisielle doktrine, og det handlingsmønsteret som kulturens militære styrker utfører. Det siste elementet, autoritet, handler i korthet om at noen med tilstrekkelig makt og myndighet forteller hvilke vurderinger som skal gjelde i organisasjonen. Kort oppsummert kan en derfor hevde at om en doktrine ikke evner å forklare sitt budskap, ikke i nødvendig grad tar hensyn til de som skal anvende den, og som ikke har tilstrekkelig autoritativ tyngde utover det dens egne argumenter tilkjenner, er den i denne sammenheng ingen doktrine.¹⁴

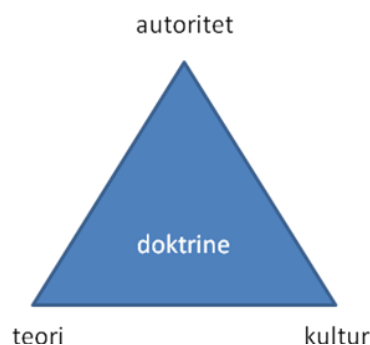
¹³ John R. Deni, *Alliance Management and Maintenance – Restructuring NATO for the 21st Century* (Burlington: Ashgate Publ. Company, 2007), s. 21-22.

¹⁴ Harald Høiback, "Militære doktriner" i Harald Høiback og Palle Ydstebø, *Krigens vitenskap: en innføring i militærteori* (Oslo: Abstrakt forl., 2012), s. 390-394.

2.1.2 Doktrinenes funksjon

Det er enkelte som hevder at om en ikke utformer en formell doktrine for et lands militære styrker, er det stor fare for at det er andre og mer ubestemmelige mekanismer som bestemmer hvordan og hva militærmakten tenker og gjør. Dersom en f. eks i for stor grad lar nylige erfarte antagelser om hva som virker i krig få lov til å styre tenkningen i den militære organisasjonen, er det ikke bare en overhengende fare for at en mister kontrollen over hva som virker i krig, men også hvorfor de antar dette. Resultatet kan da bli, slik Pope-Hennessy sier det: “[...] *Instead of a General Staff doctrine, held in common with comrades and chiefs, each commander will have his own doctrine*”¹⁵. Allikevel er det ikke slik at doktrinen skal fortelle den militære sjefen hva han skal gjøre, men heller hjelpe han med å avgjøre hvordan han skal gjøre det. “[...] *doctrine doesn't tell the commander what to do, it tells him how to do what he wants to do*”¹⁶. Av dette kan det hevdes at doktrinen blir som språket; det kan enkelte ganger virke hemmende, men uten en slik felles evne til kommunikasjon blir det vanskelig å være kreativ i samvirke med andre.¹⁷

Hvilken funksjon spiller så doktrinen? Høiback gjør et forsøk på å klargjøre dette gjennom å fremstille doktrinenes tre bestanddeler i en enkelt modell; Høibacks doktrinetriangel.

Figur: Doktrinetriangelen¹⁸

Som modellen viser utgjør de tre hjørnene doktrinenes tre bestanddeler, og avhengig av hvordan en velger å vektlegge disse tre hjørnene kan doktrinen utformes for å fylle ulike funksjoner. Om en vektlegger autoritativ teori; det vil si å kommunisere klart hva en anser er mest hensiktsmessig å gjøre i krig, og hvilke tilhørende prinsipper en bør søke å etterleve, vil doktrinen kunne fungere som et koordinering- og ledelsesverktøy. Om en derimot velger å legge

¹⁵ L. H. R. Pope-Hennessy, *The Place of Doctrine in War*, *The Edinburgh Review*, Vol. 215, No. 439, January 1912, s. 27, gjengitt i Harald Høibacks kapittel 9 - Militære doktriner, i Harald Høiback og Palle Ydstebø, *Krigens vitenskap: en innføring i militærteori* (Oslo: Abstrakt forl., 2012), s. 388.

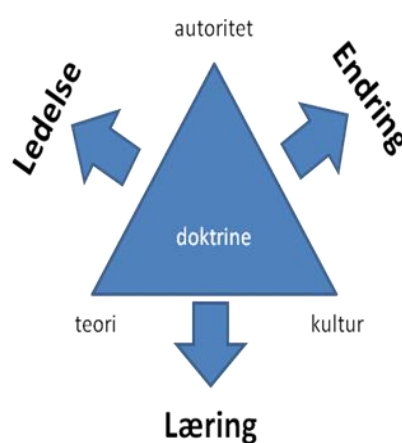
¹⁶ H. G. Gole, *General William E. DePuy. Preparing the Army for Modern War* (Lexington, KY: University Press of Kentucky, 2008), s. 264, gjengitt i Harald Høibacks kapittel 9 - "Militære doktriner" i Palle Ydstebø og Harald Høiback, *Krigens vitenskap: en innføring i militærteori* (Oslo: Abstrakt forl., 2012), s. 388.

¹⁷ Harald Høiback, "Militære doktriner" i Harald Høiback og Palle Ydstebø, *Krigens vitenskap: en innføring i militærteori* (Oslo: Abstrakt forl., 2012), s. 388.

¹⁸ *Ibid*, s. 395.

større vekt på å forklare teorien som ligger til grunn for den skisserte operasjonstilnærmingen, og den kulturen som kjennetegner organisasjonen, vil doktrinen kunne virke som et viktig utdanningsverktøy for organisasjonens nye medlemmer – en søker altså å synliggjøre hva organisasjonen tror på og hva organisasjonen er. Og avslutningsvis, om en i større grad velger å vektlegge den autoritative siden, gjennom å tydelig kommunisere hvilken kultur en ønsker skal gjennomsyre organisasjonen, vil doktrinen i sterkere grad kunne fungere som et endringsverktøy.¹⁹

For å sammenstille doktrinens ulike funksjoner, fremstiller Høiback sammenhengen mellom disse bestanddelene i en utvidet modell; doktrinetriangelens utfallsrom.

Figur: Doktrinetriangelens utfallsrom²⁰

2.1.3 Sammenfatning av doktrinebegrepet

Som det fremkommer av Høibacks modell, vil ulike nasjoner kunne vektlegge de tre hjørnene på forskjellig måte, og derav utvikle ulike doktrinetradisjoner. Er doktrinen utformet for en forsvarsorganisasjon som kun har som oppgave å forsvare eget territorium, eller er doktrinen ment å være samlende for en militær ekspedisjonsstyrke? Slike generelle spørsmål er selvfølgelig av interesse, men for det videre arbeidet med denne oppgaven vil spørsmålet om hvilken doktrineinnretning og tradisjon som lå til grunn for mine tre utvalgte amerikanske doktriner stå sentralt. Var doktrinene først og fremst utviklet for å gi styringskraft for hvordan de amerikanske militære styrkene skulle gjennomføre fellesoperasjoner, eller var de mer utformet for å sikre at de ulike forsvarsgrenene utviklet sine kapabiliteter og kapasiteter i ønsket retning? Og vil det fremkomme ulike svar på disse spørsmålene om vi ser på den overordnede fellesoperative doktrinen og de to underordnede forsvarsgrensvisvise doktrinene?

¹⁹ Harald Høiback, "Militære doktriner" i Harald Høiback og Palle Ydstebø, *Krigens vitenskap: en innføring i militærteori* (Oslo: Abstrakt forl., 2012), s. 395.

²⁰ Ibid, s. 396. Modellen blir på engelsk benevnt som *The Doctrinal Utility Span*.

Som neste steg i min metodiske tilnærming er en analyse av den amerikanske fellesoperative doktrinen. I denne delen av oppgaven legger jeg grunnlaget for den videre studien, da resultatet fra gjennomgangen av denne doktrinen senere benyttes i alle oppgavens påfølgende deler. Det vil si at jeg har til hensikt å undersøke i hvilken grad den overordnede fellesoperative doktrinen var styrende for det teoretiske innholdet i de to underordnede forsvarsgrensvisse doktrinene.

2.2 En analyse av *Doctrine for Joint Operations – Joint Publication 3-0*

Hensikten med den etterfølgende analysen er å identifisere funksjonelle analysefaktorer, dvs. empiriske indikatorer som beskriver fenomenet fellesoperasjoner. Utvalget av disse indikatorene er selektive, og er de som jeg anser best belyser oppgavens hensikt og tilhørende spørsmålsstillinger. I dette søker jeg å legge mitt hovedfokus på kritiske forhold som inngår i JP 3-0s utledning av begrepet fellesoperasjoner, og på de forhold der de to forsvarsgrenene kan ha motstående interesser og hvor samordningsproblematikk mellom de to forsvarsgrenene under gjennomføringen av fellesoperasjoner tydeligst fremkommer.

I den etterfølgende doktrineanalysen vil jeg gjennomgående benytte metoden **kvalitativ tekstanalyse**. Denne metoden foreskriver en systematisk gjennomgang av det mest vesentlige innholdet i teksten gjennom en grundig studie av tekstens ulike deler, dens helhet og den konteksten den inngår i.²¹ Studien er kvalitativ fordi den baserer seg på studier av litteratur med en påfølgende analyse og diskusjon av denne. Oppgavens første del er **deskriptiv**, da den analyserer strukturen og innholdet i den fellesoperative doktrinen. Selv om denne doktrinen er av nyere dato enn de to andre, og av denne grunn kan være utformet i en annen tid og eventuelt ut i fra et annet militærteoretisk grunnlag, er det allikevel ut i fra doktrinehierarkiet denne som skal være styrende i forholdet til de to andre doktrinene. En annen årsak til dette valget er at det er her helheten for utnyttelsen av de amerikanske væpnede styrkene beskrives. Det vil si hvilke grunnleggende prinsipper som skal ligge til grunn for hvordan en fellesoperasjon skal planlegges og gjennomføres, hvilke roller de ulike forsvarsgrenene skal fylle, og i hvilke miljø styrkene skal kunne anvendes. Det skal her nevnes at jeg gjennom valget av kun tre indikatorer prioriterer dybde fremfor bredde i studien, da disse tre muliggjøre en mer detaljert studie enn flere indikatorer som ville gitt et større overordnet innsyn. Det er viktig å understreke at jeg i dette arbeidet ikke har som mål å finne frem til en objektiv og samlende definisjon av begrepet fellesoperasjoner, men at jeg hele tiden forholder meg til den beskrivelsen som fremkommer i den fellesoperative doktrinen.

²¹ Peter Esaiasson, Mikael Gilljam, Henrik Oscarsson og Lena Wängnerud, *Metodpraktikan* (Stockholm: Norstedts Juridik, 2003), s. 233. Se også Dag Ingvar Jacobsen, *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (Kristiansand: Høyskoleforlaget, 2005), s. 62-63.

2.2.1 Doktrinen funksjon og overordnede innretning

I sitt forord til *Doctrine for Joint Operations – Joint Publication 3-0*, som er datert 10. september 2001, gir general Henry H. Shelton sitt syn på doktrinen oppgave og betydning:

This revised edition.... It reflects the most current guidance for conducting joint and multinational activities across the range of military operations. This vital keystone publication forms the very core of joint war fighting doctrine and establishes the framework for our forces' ability to fight as a joint team. Often called the "linchpin" of the joint doctrine publication hierarchy, the overarching concepts and principles contained in this publication provide a common perspective from which to plan and execute joint, interagency and multinational operations. This comprehensive document addresses all key aspects of joint war fighting in war and military operations other than war, where many of today's military activities are focused.

*...the guidance in this publication will enable the current and future leaders of our Armed Forces to organize, train and execute worldwide missions as our forces transform to meet emerging challenges.*²²

I kraft av stillingen som *Chairman of the Joint Chiefs of Staff* gir general Shelton her sitt syn på doktrinen autoritative funksjon, og hvordan den skal anvendes av de amerikanske væpnede styrker. Det jeg spesielt merker meg er hans fokusering på at denne doktrinen er det sentrale utgangspunktet og ledestjernen for hvordan de amerikanske militære styrkene skal bli i stand til å gjennomføre militære fellesoperasjoner. For å understreke dette bruker han sterke ord som *core* og *fight as a joint team*. Videre fremkommer det av hans forord at denne doktrinen har presedens, det vil se har høyest rang, i forhold til andre doktriner som beskriver hvordan felles-, integrerte og multinasjonale operasjoner skal planlegges og gjennomføres. Et annet viktig aspekt er at doktrinen ikke bare gir føringer for hvordan fellesoperasjoner skal planlegges og gjennomføres i dag, men den skal også være visjonær og fremtidsrettet i forhold til hvordan de amerikanske styrkene skal bli i stand til å møte ukjente utfordringer i fremtiden. Av dette tolker jeg at doktrinen er tenkt å være et "levende" dokument, som med jevne mellomrom må oppdateres for å møte endrede forutsetninger og nye operasjonskonsept.

General Sheltons syn på doktrinen betydning og plass i det amerikanske doktrinehierarkiet blir bekreftet i doktrinen innledning. Under overskriften *Scope* slås det fast at doktrinen er

²² United States Joint Forces Command, *Doctrine for Joint Operations – Joint Publication 3-0* (Norfolk, Virginia: Joint Chiefs of Staff, 2001), *Foreword*, s. 2.

grunnsteinen for alle dokument som omhandler temaet fellesoperasjoner, og at de grunnleggende prinsipper som her omtales skal legges til grunn for hvordan de amerikanske væpnede styrkene skal utføre felles og multinasjonale operasjoner. Videre blir det slått fast under overskriften *Purpose* at doktrinen gir retningslinjer for hvordan de væpnede styrkene skal utforme sine planer og tilnærme seg operasjoner, men at den allikevel ikke er å betrakte som en regelbok. Den gir dermed åpning for at *Joint Force Commander* (JFC) kan organisere og gjennomføre operasjoner slik han finner det best ut i fra den gitte situasjonen og sitt oppdrag. Et annet viktig budskap som fremkommer under overskriften *Application*, er at de prinsipper og retningslinjer som beskrives i doktrinen skal legges til grunn når avdelinger fra en forsvarsgren blir underlagt eller støtter en annen forsvarsgren. I tillegg beskriver doktrinen de prosedyrer som skal benyttes under planlegging og gjennomføring av fellesoperasjoner. I dette avsnittet forsterkes ytterligere budskapet om at doktrinen har presedens i forhold til de øvrige doktrinene i hierarkiet.²³ I praksis betyr dette at den enkelte forsvarsgren må innarbeide denne doktrinen prinsipper og retningslinjer i sine doktriner, slik at de blir i stand til å forstå og gjennomføre fellesoperasjoner ut i fra et felles teoretisk utgangspunkt.²⁴

2.2.2 Prinsipper for fellesoperasjoner

For å skape en nødvendig innsikt og forståelse for begrepet fellesoperasjoner vil jeg nå behandle de viktigste av de faktorer som doktrinene benevner som *Fundamentals of Joint Operations*. Doktrinen tar sitt utgangspunkt i den moderne krigens natur og de strategiske behov nasjonen har. Derfor bygger den på en balansert blanding av militærteori og praktiske erfaringer. Målsettingen er å gi JFC et bredt sett av handlingsalternativ i hele spektre av dagens konflikter. Doktrinen legger til grunn tankene om å oppnå økte effekter gjennom teamarbeid og forente målsettinger, og gjennom synkronisering og integrasjon av de militære operasjonene i tid, rom og hensikt. Videre hevder den at den teknologiske utviklingen øker tempo, den dødelige effekten og omfanget av militære operasjoner. Den fellesoperative doktrinen skal derfor være så fleksibel at den evner å ta inn over seg teknologiske utviklinger, og raskt kunne integrere nye utprøvde krigføringskonsepter som vil gi de amerikanske styrkene et fortrinn i forhold til sine potensielle motstandere. I tillegg skal teknologiske sårbarheter identifiseres og om nødvendig beskyttes. Selv om mange av dagens konflikter tar form av tradisjonell konvensjonell krig, må JFC utvikle

²³ United States Joint Forces Command, *Doctrine for Joint Operations – Joint Publication 3-0* (Norfolk, Virginia: Joint Chiefs of Staff, 2001), *Preface*, s. i.

²⁴ *Ibid*, *Preface*, s. i.

styrker med rett organisering og tilstrekkelig fleksibilitet for å møte den voksende asymmetriske trusselen.²⁵

Doktrinen ser **krigføringsnivåene** som bindeleddet mellom strategiske målsettinger og taktiske operasjoner. Uten å sette en absolutt grense mellom disse skiller doktrinen på strategisk, operasjonelt og taktisk nivå. Disse forekommer i hele konfliktspekteret, fra full krig til MOOTW²⁶. Kommandonivå, størrelsen på enheter, typer av materiell, eller type og lokalisering av de militære styrkene er ikke opphengt i et spesifikt krigføringsnivå. Nasjonale ressurser som etterretnings- og kommunikasjonsatellitter, som tidligere var klart assosiert med det strategiske nivå, er i dag et viktig komplement til taktiske operasjoner. Operasjoner blir definert som strategiske, operasjonelle eller taktiske ut i fra hvilken effekt og bidrag de gir for å oppnå strategiske, operasjonelle eller taktiske målsettinger, men hvor de nøyaktig hører hjemme kan kun avgjøres gjennom historiske studier. Inndelingen i krigføringsnivåer skal i denne sammenheng hjelpe militære sjefer å visualisere en logisk sammenheng mellom operasjoner, tilgjengelige ressurser og tildelte oppdrag for den valgte kommando. Allikevel må alle militære sjefer være forberedt på at nåtidsinformasjon i et spesifikt hendelsesforløp kan medføre at viktige beslutninger for utførelse på det taktiske nivå kan fattes på det strategiske nivå. På denne måten vil det oppstå tilfeller med kommandostyring.²⁷

Doktrinen legger videre et stort fokus på hvor viktig **integrasjonen** av alle amerikanske militære kapasiteter, ofte sammenkoblet med styrker fra andre nasjoner, andre amerikanske etater og byråer, NGOer og FN-ressurser, er for å oppnå avgjørende fellesoperativ slagkraft. I dette arbeidet ansvarer JFC for å samordne og integrere disse kapasitetene og bidragene i tid, rom og hensikt. For å nå oppsatte målsettinger utfører JFC og hans fellesoperative styrker kampanjer og større operasjoner. Funksjons- og støttekomponenter i disse styrkene utfører således underordnede og understøttende operasjoner, og aldri selvstendige og uavhengige kampanjer. Det overordnede operasjonelle konseptet tilsier at JFC integrerer og synkroniserer alle aksjoner i luft, rommet, land, sjø og spesialoperasjoner for å oppnå operasjonelle og strategiske målsettinger, gjennom integrerte fellesoperative kampanjer og større operasjoner. Målet er å øke

²⁵ United States Joint Forces Command, *Doctrine for Joint Operations – Joint Publication 3-0* (Norfolk, Virginia: Joint Chiefs of Staff, 2001), s. II-1.

²⁶ Forkortelsen står for *Military Operations Other Than War*.

²⁷ United States Joint Forces Command, *Doctrine for Joint Operations – Joint Publication 3-0* (Norfolk, Virginia: Joint Chiefs of Staff, 2001), s. II-2 – II-3.

den totale effekten av den fellesoperative styrken, ikke nødvendigvis å involvere alle styrker samtidig og i like stor grad.²⁸

I henhold til doktrinen er JFC autorisert til å tildele oppdrag, omprioritere innsatser og pålegge koordineringer mellom sine underlagte sjefer. I dette arbeidet skal JFC søke å la de forsvarsgrensvise taktiske og operative enhetene få operere mest mulig som organiske enheter. Intensjonen er å møte JFCs behov samtidig som de forsvarsgrensvise enhetene beholder sin integritet. Doktrinen definerer fellesoperative styrker (*Joint Forces*) som unikt designet, sammensatt av behovsspesifikke enheter fra to eller flere forsvarsgrener, og under kommando av en JFC med en fellesoperativ stab (*Joint Staff*). Disse fellesoperative styrkene innbefatter operative kommandoer, spesifiserte underordnede kommandoer og fellesoperative stridsgrupper, benevnt som *Joint Task Forces* (JTF). Dette fører til at den måten JFC organiserer sine tildelte styrker på vil ha stor innvirkning på effektivitet, reaksjonsevne og allsidighet. Derfor bør organiseringen skje i henhold til to faste prinsipper; oppdragsbasing og interoperabilitet. Med oppdragsbasing menes her at styrken skal organiseres mest mulig funksjonelt ut i fra JFCs visjon og operasjonskonsept for å løse tildelte oppdrag. I denne sammenheng er enhetlig kommando, sentralisert planlegging og styring, og desentralisert utførelse viktige overveielser. JFC kan velge å sentralisere viktige funksjoner i sin styrke, men skal hele tiden søke å ikke innskrenke handlefriheten til underlagte sjefer. Når det gjelder interoperabilitet fremholder doktrinen at dette først og fremst omfatter evnen til å samarbeide effektivt med multinasjonale styrker. Komplekse eller uklare kommandoforhold og organisering kan bli kontraproduktivt i forhold til å utvikle synergi og effektivitet mellom multinasjonale styrker. Derfor er enkelhet og tydelighet avgjørende for at dette skal kunne fungere.²⁹

2.2.3 Fellesoperasjoner i krig

*Everything is simple in war, but the simplest thing is difficult.*³⁰

Clausewitz; *On War*, 1812

Doktrinen påpeker at alle handlinger som JFC gjennomfører før krigshandlinger bryter ut på hver sin måte vil være med på å fastsette formen og innholdet i de kommende operasjoner. Viktige elementer i dette er forberedelser i operasjonsområdet, isolering av motstanderen, fremføring for å oppnå operativ rekkevidde, spesialoperasjoner, egen styrkebeskyttelse og handlingsfrihet,

²⁸ United States Joint Forces Command, *Doctrine for Joint Operations – Joint Publication 3-0* (Norfolk, Virginia: Joint Chiefs of Staff, 2001), s. II-4 – II-5.

²⁹ Ibid, s. II-11 – II-12.

³⁰ Ibid, s. IV-1.

kontroll av luftrommet, og kontinuerlig analyse av det fysiske operasjonsmiljøet.³¹ I den videre redegjørelsen vil jeg trekke ut de elementer som jeg anser er mest sentrale i forhold til oppgavens innretning og hensiktsformulering.

Doktrinen beskriver **overlegenhet i alle dimensjoner** (*Dimensional Superiority*) som den samlede effekten av det å beherske luft-, land-, sjø-, rom-, elektromagnetisk- og informasjonsdomenet. Gjennom dette vil egne styrker kunne gjennomføre fellesoperasjoner uten at motstanderen kan gjennomføre effektive mottiltak. For å oppnå dette må JFC og alle hans tilgjengelige styrker ta initiativet fra første stund. Normalt vil JFCs innledende operasjoner ha til hensikt å etablere overlegenhet i luften og på havet. Så snart luftoverlegenhet er oppnådd vil egne styrker kunne gjennomføre operasjoner uten fare for å bli påvirket av fly- eller missilangrep fra motstanderen. På tilsvarende måte vil overlegenhet på havet tillate hurtig tilførsel av personell, materiell og forsyninger. Videre sier doktrinen at det å beherske rommet, det elektromagnetiske domenet og informasjonsdomenet også er viktige elementer for å lykkes med gjennomføringen av en fellesoperasjon. Gjennom å beherske rommet får JFC ubegrenset tilgang til kommunikasjons-, vær- og etterretningssatellitter, og samtidig som en enerett på det elektromagnetiske domenet og informasjonsdomenet vil muliggjøre reduksjon av motstandens C2 og informasjonsoperasjoner. I sum vil alt dette øke JFCs evne til å forstå motstandens intensjoner, hans kapasiteter og handlinger, samtidig som det vil gi han mulighet til å påvirke befolkningens holdninger og forståelse av de pågående operasjoner.³²

For å **oppnå utholdenhet i de pågående operasjoner** skal JFC søke å føre operasjonene i hele operasjonsområdets fulle bredde og dyp. Dette innebærer å benytte alle tilgjengelige fly-, bakke-, sjø-, rom- og spesialstyrker meste mulig samtidig, men med nøye gjennomtenkte kommando- og støtteforhold for å skape effektiv utnyttelse. Selv om prioritetene mellom de ulike komponentene vil endres i takt med stridens gang, vil enkelte funksjoner som strategisk angrep, avskjæring på dypet og PSYOPS være kontinuerlige aktiviteter. Gjennom dette skal motstanderens moral og fysiske samhold gradvis svekkes, og motstanderen bringes således nærmere sitt kulminasjonspunkt. I denne sammenheng sier doktrinen at forholdet mellom offensiv og defensiv, lineære og ikke-lineære operasjoner, luft-, bakke-, sjø-, rom- og informasjonsoverlegenhet, angrep mot motstanderens tyngdepunkter, manøver, avskjæring,

³¹ United States Joint Forces Command, *Doctrine for Joint Operations – Joint Publication 3-0* (Norfolk, Virginia: Joint Chiefs of Staff, 2001), s. IV-1.

³² *Ibid*, s. VI-5 – VI-6.

synkronisering og/eller integrering av manøver og avskjæring, felles ildgivning, utholdenhet, og stridsbedømming er alle elementer som nøye må vurderes.³³

Et annet viktig forholdet som doktrinen fokuserer på er **forholdet mellom offensive og defensive operasjoner** (*the Relationship Between Offence and Defence*). Normalt vil fellesoperasjoner inneholde elementer av dem begge. Selv om forsvar normalt er den sterkeste formen i krig, vil angrep være det som normalt skaper avgjørelse. For å nå de fastsatte målsettinger må derfor JFC så tidlig som mulig gjennomføre avgjørende offensive operasjoner. Selv om JFC gjennomfører operasjoner i hele operasjonsområdets bredde og dyp, må han i enkelte faser prioritere spesifikke områder eller funksjoner for å styrkeøkonomisere. Derfor vil enkelte styrker i en fellesoperasjon hvile, forsvare, etterforsyne og reorganisere, mens andre styrker fortsetter angrepet. På denne måten skaper defensive operasjoner forutsetninger for avgjørende offensive operasjoner.³⁴

Videre avsetter doktrinen mye plass på å forklare forholdet mellom **lineære og ikke-lineære operasjoner** (*Linear and Nonlinear Operations*). I takt med den teknologiske og doktrinelle utviklingen hevder doktrinen at de konvensjonelle styrkenes evne til å gjennomføre ikke-lineære operasjoner har økt i betydelig grad. Mer effektiv våpenvirkning, høyere tempo og operasjoner over et større dyp er resultatet av denne utviklingen. Lineær krigføring innebærer å føre operasjoner langs fastsatte operasjonslinjer og med klart definerte fremre linjer for egne styrker. Fokus i denne formen for krigføring ligger på å opprettholde landstyrkens posisjon i forhold til andre egne styrker. Med denne styrken som utgangspunkt kan egen sikkerhet forsterkes og sammendragning av kampkraft gjennomføres. I lineære krigføring blir sikring av bakre områder og egne forsyningslinjer prioritert høyt. Ikke-lineær krigføring innebærer imidlertid å gjennomføre parallelt pågående operasjoner langs mangesidige operasjonslinjer fra utvalgte baser. I denne formen for krigføring orienterer styrkene i forhold til sine fastsatte mål, og mindre i forhold til andre egne styrker. For å oppnå beskyttelse fokuserer disse selvstendige styrkene mer på situasjonsforståelse, mobilitet og egen handlingsfrihet enn styrkekonsentrasjon. Derfor blir C4I, mobilitet og innovative logistikkmetoder avgjørende for å lykkes med denne formen for krigføring.³⁵

Neste punkt i doktrinens redegjørelse er **manøver**. I henhold til doktrinen er den overordnede hensikten med manøveren å sette sin motstander i en ufordelaktig posisjon. Derfor skal

³³ United States Joint Forces Command, *Doctrine for Joint Operations – Joint Publication 3-0* (Norfolk, Virginia: Joint Chiefs of Staff, 2001), s. VI-7 – VI-8.

³⁴ *Ibid*, s. VI-8.

³⁵ *Ibid*, s. VI-8 – VI-9.

manøveren til egne luft-, land og sjøstyrker alltid søke å bryte motstanderens vilje til fortsatt kamp, og gjennom fleksible innsatser knekke hans styrkers moral og evne til å føre striden med effektive og koordinerte enheter. Dette innebærer kontroll på befolkningen, territoriet, viktige havområder og luftrom. Den fysiske kontrollen og ødeleggelsen søker i så måte å oppnå en psykologisk effekt hos motstanderen. Det eksisterer mange ulike metoder for å oppnå fordelaktige posisjoner. For eksempel kan maritime ekspedisjonsstyrker (*Naval Expeditionary Forces*), med tilhørende flystyrker, kryssermissiler og amfibiske angrepsstyrker, umiddelbart etter at den er innenfor operativ rekkevidde av motstanderens tyngdepunkter skape potensielle fordeler. Videre kan de fellesoperative styrkenes evne til å manøvrere i forhold til motstanderens tyngdepunkter være avgjørende for utfallet av en kampanje eller større operasjoner. Manøver er i denne sammenheng midlet for å kraftsamle egen kampkraft mot identifiserte avgjørende punkter, for derigjennom å skape overraskelse, handlingslammelse og fysisk slagkraft. I tillegg vil den kunne forhindre virkninger av motstanderens innsatser med presisjonsstyrte våpen. For å oppnå vellykkede manøvrer kreves ikke bare *ild* og *bevegelse*, men også *tempo* og *allsidighet*. På strategisk nivå innebærer manøver innsetting og posisjonering av styrker for tidlig å kunne igangsette kampanjer eller større operasjoner, mens operasjonell manøver er de tiltak som JFC iverksetter for at taktiske slag kan gjennomføres på rett tid og sted. Dette innebærer normalt forflytninger av større styrker og deres logistikk fra utgangsgruppering frem til posisjoner hvorfra de er innenfor rekkevidde av de fastsatte operasjonelle målene. Alt av styrkeforflytninger innenfor det definerte operasjonsområdet benevnes normalt som taktiske manøvrer.³⁶

Et annet sentralt element i doktrinens redegjørelse er den fellesoperative styrkens evne til å gjennomføre *interdiction*³⁷. Gjennom å distrahere, splitte, forsinke eller ødelegge motstanderens bakkestyrker hevder doktrinen at *interdiction* er et av JFCs viktigste verktøy. I dette arbeidet er luftkomponentsjefen (JFACC) den støttede sjef, og ansvarlig overfor JFC for all *air interdiction* innenfor hele JOA. De andre komponentsjefene er understøttende sjefer til JFACC, men ansvarer samtidig for all *interdiction* innenfor eget tildelt operasjonsområde. *Interdiction* kan gjennomføres av ulike enheter i den fellesoperative styrken, og få effekter både på strategisk,

³⁶ United States Joint Forces Command, *Doctrine for Joint Operations – Joint Publication 3-0* (Norfolk, Virginia: Joint Chiefs of Staff, 2001), s. VI-9 – VI-10.

³⁷ “*Interdiction is an action to divert, disrupt, delay or destroy the enemy’s surface military potential before it can be used effectively against friendly forces*”, United States Joint Forces Command, *Doctrine for Joint Operations – Joint Publication 3-0* (Norfolk, Virginia: Joint Chiefs of Staff, 2001), Glossary, s. 10. I den videre redegjørelsen vil jeg benytte det engelske begrepet *interdiction*.

operasjonelt og taktisk nivå. Luft-, land-, sjø- og spesialstyrker kan alle gjennomføre *interdiction* som integrerte deler i deres større og overordnede oppdrag.³⁸

For å belyse kompleksiteten i gjennomføringen av en fellesoperasjon fremhever doktrinen videre hvor viktig det er for JFC å **synkronisere og/eller integrere manøver og interdiction**. Dette hevder doktrinen er et av de mest dynamiske konseptene som JFC rår over. Manøver og *interdiction* skal i denne sammenheng ikke betraktes som separate operasjoner mot en definert motstander, men heller som komplementære operasjoner utformet for å oppnå JFCs mål med kampanjen. I dette ligger det at manøvrer med luft-, land- eller sjøstyrker kan gjennomføres for å bekjempe motstanderens bakkestyrker. Gjennom å integrere og synkronisere manøver og *interdiction* kan JFC skape et uoverkommelig dilemma for motstanderen. Dersom motstanderen forsøker å forhindre manøveren vil hans styrker bli påført store tap som et resultat av *interdiction*-operasjoner. På tilsvarende måte vil hans forsøk på å minske tapene av *interdiction*-operasjoner redusere hans evne til å motsette seg manøveren. På denne måten vil en synkronisering og integrering av denne typen av metoder skape synergi av JFCs innsatser, og derigjennom optimalisere styrkeforholdene på operasjonelt nivå.

I ulike faser av en operasjon kan det oppstå motstridende ønsker og behov i forholdet mellom manøver og *interdiction*. Spesielt gjelder dette mellom JFACC og landkomponentsjefen (JFLCC). For å motvirke denne formen for friksjon anvender JFC innarbeidede og fleksible kommandoforhold, og felles prosedyrer for målfastsettelse. Andre sentrale element i denne bestrebelsen er hans uttalte målsettinger og hans intensjon og prioriteringer, som alle er med på å klarlegge og skape forståelse for hva som skal oppnås. Som tidligere nevnt kan *interdiction*-operasjoner gjennomføres i hele operasjonsområdet. *Interdiction* langt inne på dypet av motstanderen kan umiddelbart få strategiske og operasjonelle effekter, men anvendelse av ressurser til dette kan i sin tur forsinke innsatser med land- og sjøstyrker. Derfor må JFC nøye avveie fordeler og ulemper med denne typen av operasjoner gjennom hele kampanjen. For å unngå *Blue-on-Blue*, dvs. bli et offer for egen ildgivning, og samtidig skape forutsetninger for effektiv utnyttelse av tildelte ressurser, må en støttet sjef alltid formulere en tydelig intensjon for sammenhengen mellom manøver og *interdiction* innenfor sitt tildelte operasjonsområde. Hva han ønsker å oppnå med de ulike innsatsene vil deretter være styrende for hvordan de understøttende sjefene planlegger og gjennomfører sine operasjoner for å hjelpe han i å oppnå målsettingene. Under alle faser av kampanjen må JFC være oppmerksom på, og om nødvendig, prioritere de forhold som direkte påvirker hans styrkers mulighet for å manøvrere. I tillegg til å følge de

³⁸ United States Joint Forces Command, *Doctrine for Joint Operations – Joint Publication 3-0* (Norfolk, Virginia: Joint Chiefs of Staff, 2001), s. VI-13.

normale rutiner for målfastsettelse, må JFC fastsette nødvendige prosedyrer som sikrer at land- og sjøstyrkene kan identifisere mål for *interdiction* som ligger utenfor deres rekkevidde, og som direkte vil påvirke deres evne til å manøvrere dersom de ikke blir bekjempet.³⁹

2.2.4 Sammenfatning av JP 3-0 og valg av empiriske indikatorer

Som nevnt innledningsvis er JP 3-0 et svært omfattende dokument, som omhandler alt fra amerikansk nasjonal sikkerhetsstrategi til hvordan å lykkes med militære innsatser i MOOTW. Etter å ha studert teksten er det tydelig at doktrinen tar et kraftig oppgjør med den tilnærmingen som lå til grunn for krigføring i 1991. Det vil si bort fra tankene om separering og synkronisering av de forsvarsgrensvisse innsatsene, og over til en tilnærming som vektlegger tett integrering og helhetlig tenkning for å skape forbedret fellesoperativ synergi. Allikevel er det ikke ut i fra doktrinens struktur og innhold umiddelbart enkelt å identifisere om noen elementer under gjennomføring av kampanjer eller operasjoner er sett på som viktigere eller har høyere prioritet enn andre. Dette til tross for at en på flere steder i teksten for eksempel kan lese; [...] *this is the key characteristic of the American way of war [...]*⁴⁰ og [...] *the centerpiece of operational art [...]*⁴¹.

For å skape et riktig utvalg av indikatorer for min påfølgende analyse velger jeg derfor å gå tilbake til hensikten med oppgaven, som er å undersøke hvilken funksjon doktriner kan ha for militærmaktens teoretiske innretning og hvordan den gjennomfører sine operasjoner. For å finne svaret på dette ser jeg behovet for å definere noen indikatorer som i tilstrekkelig grad synliggjøre kompleksiteten i en fellesoperasjon, og spesielt interessant blir det dersom disse indikatorene kan synliggjøre behovet for samordning og disiplin på områder der de to forsvarsgrenene i utgangspunktet kan ha motstridende interesser. På denne bakgrunn har jeg kommet frem til følgende tre empiriske indikatorer:

1) Overlegenhet i alle dimensjoner.

Dette er nok den faktoren som best illustrerer den fellesoperative tankegangen, da dette krever at JFC og hans underlagte sjefer samordner sine innsatser i tid, rom og hensikt. Uten en slik samordning kan innsatser i en dimensjon ha begrenset effekt på det endelige utfallet, da kompleksiteten i dagens militære operasjoner i forhold til å bryte motstanderens motstandsvilje ofte krever koordinerte flerdimensjonale innsatser.

³⁹ United States Joint Forces Command, *Doctrine for Joint Operations – Joint Publication 3-0* (Norfolk, Virginia: Joint Chiefs of Staff, 2001), s. VI-13 – VI-16.

⁴⁰ Ibid, s. III-11.

⁴¹ Ibid, s. III-14.

2) Synkronisering og/eller integrering av manøver og *interdiction*.

Denne faktoren er også med på å fremvise kompleksiteten og utfordringene ved gjennomføringen av fellesoperasjoner. For å oppnå full utnyttelse av alle tilgjengelige ressurser, og derigjennom øke effekten av egne innsatser, krever dagens militære operasjoner større grad av samordning og integrering enn synkronisering og segregering. Etter min mening er det et klart skille mellom synkronisering og integrering. Med det første forstås arrangering av militære innsatser i tid, rom og hensikt, mens det andre relaterer seg til arrangering av innsatser for å skape en samhandlende militær styrke som ivaretar helheten i operasjonen. Selv om synkronisering i sin enkleste form handler om å skille ulike styrker i tid og rom for å unngå *Blue-on-Blue*, vil det i de fleste situasjoner være ønskelig med mer samordning og integrering for å utnytte JFCs til tider begrensede ressurser. Synkronisering foregår mest nedenfra og opp, mens integrering starter med en samordnet plan på toppen som binder sammen aktiviteter nedover på alle nivå i organisasjonen. Synkroniseringen blir av dette et godt middel for å samordne taktiske aktiviteter på bakken, mens integreringen mer fremstår som et middel for å samordne innsatser på det operasjonelle nivå. Derfor vil det trolig alltid være motstridende interesser på dette området mellom spesielt landkomponenten og luftkomponenten, både når det gjelder doktrinelle innretningen og under gjennomføring av en fellesoperasjon.

3) Lineære og ikke-lineære operasjoner.

Som jeg beskrev tidligere har den teknologiske og doktrinelle utviklingen av de konvensjonelle styrkenes evne til å gjennomføre ikke-lineære operasjoner økt betydelig de siste årene. Mer effektiv våpenvirkning, høyere tempo og operasjoner over et større dyp er resultatet av dette. På et slikt stridsfelt er det ikke mulig å kun tenke endimensjonalt, noe som i stor grad har vært vanlig innenfor landstridskreftene. På tilsvarende måte har luftstridskreftene tradisjonelt ønsket å gjennomføre operasjoner i et mer dynamisk operasjonsområde, der flystyrkene kan operere mest mulig fritt i forhold til egne bakkestyrker. Det er først i de tilfeller der de støtter pågående bakkeoperasjoner at de må ta spesielle hensyn til definerte linjer og synlige grenser i forhold til egne bakkestyrker. På denne bakgrunn er også denne indikatoren interessant når en skal undersøke doktrinenes innretning, da den kan påvise områder hvor de to forsvarsgrenene kan ha motstridende interesser.

2.3 Hvordan studere militære doktriner – en oppsummering

Jeg har nå fullført første steg i min studie av den amerikanske fellesoperative doktrinen. Kort oppsummert viser min innledende redegjørelse av selve doktrinebegrepet at disse i hovedsak tar sitt utgangspunkt i to hovedkategorier; den første som søker å forklare doktriner med utgangspunkt i tradisjonelle strukturer eller funksjonelle forhold, og den andre som i sterkere grad vektlegger politiske, kulturell og institusjonelle forklaringsmodeller. Videre fremkommer det at en doktrine må inneholde elementer av teori, kultur og autoritet for å kunne virke effektivt. Den innledende redegjørelsen ble avsluttet med en gjennomgang av Harald Høibacks doktrinmodell, som kort oppsummert sier at en doktrine, avhengig av hvordan en velger å vektlegge forholdet mellom teori, kultur og autoritet, kan være et verktøy for endring, ledelse eller læring, eller en kombinasjon av disse.

Etter den innledende redegjørelsen gjennomførte jeg deretter en kvalitativ analyse av doktrinens syn på begrepet fellesoperasjoner. Hensikten med dette var med utgangspunkt i doktrinens syn på fellesoperasjoner å identifisere funksjonelle indikatorer, som jeg i det etterfølgende kan benytte som analysefaktorer under gjennomgangen av de to forsvarsgrensvis doktrinene. Ut i fra analysen, der jeg søkte å identifisere kjernen i doktrinens syn på fellesoperasjoner, definerte jeg *Overlegenhet i alle dimensjoner*, *Synkronisering og/eller integrering av manøver og interdiction*, og *Lineære og ikke-lineære operasjoner* som mine empiriske indikatorer.

3 Militære doktriner – et verktøy for endring? En komparativ analyse av JP 3-0, U.S. Army's FM 3-0 og U.S. Air Force' AFDD 2-1

Etter gjennomgangen av den fellesoperative doktrinen er tredje steg i min metodiske tilnærming å gjennomføre en tilsvarende kvalitativ tekstanalyse av de to underordnede doktrinene, men nå vil fokuset være å undersøke i hvilken grad innholdet i de tre doktrinene samsvarer. Det vil si at jeg gjennomfører en **komparativ studie**, der resultatet fra den innledende tekstanalysen av den fellesoperative doktrinen med mine tre utvalgte indikatorer anvendes som analyseenheter.⁴² Målet med denne delen av studien er å identifisere hvilke likheter og ulikheter som eksisterer mellom de tre doktrinene, og om jeg gjennom analysen kan fastslå i hvilken grad den fellesoperative doktrinen kan anses å ha vært et verktøy for endring i forhold til innholdet i de to forsvarsgrensvis doktrinene. Ut i fra doktrinehierarkiet og tanken om at en overordnet doktrine skal være autoritativ og ha presedens i forhold til innholdet i en underordnet doktrine, er det å forvente at det teoretiske innholdet i de to forsvarsgrensvis doktrinene i stor grad samsvarer med innholdet i den fellesoperative doktrinen. Men er det slik?

3.1 U.S. Army's operasjonsdoktrine FM 3-0

3.1.1 Doktrinenes funksjon og overordnede innretning

Når en starter å lese hærdoctrinen ser en raskt at det er flere forhold som skiller denne fra den fellesoperative doktrinen. For det første er strukturen og innholdsfortegnelsen annerledes oppbygd. Av dette blir den sammenlignende analysen noe mer omfattende, da mine utvalgte empiriske indikatorer behandles på flere ulike steder i doktrinen. For det andre fokuserer doktrinen klart mer på det taktiske nivå enn på det operasjonelle. Der den fellesoperative doktrinen tar sitt utgangspunkt i JFC, legger hærdoctrinen naturlig nok sitt hovedfokus på *Land Component Commander (LCC)*.⁴³ Dette innebærer imidlertid ikke at det operasjonelle nivået og gjennomføring av fellesoperasjoner ikke behandles, men at beskrivelsen tar sitt utgangspunkt i landkomponentens rolle som del av en fellesoperativ styrke. Det er også verdt å merke seg at denne doktrinen er datert 14. juni 2001, noe som betyr at den er utgitt bare uker før den fellesoperative doktrinen. I hvilken grad utarbeidelsen av disse to doktrinene var et koordinert og integrert arbeid er vanskelig å fastslå, men at det har vært en viss grad av samhandling

⁴² Den komparative analysen tar sitt utgangspunkt i den beskrivelsen som Alexander L. George og Andrew Bennett foreskriver i sin bok *Case Studies and Theory Development in the Social Sciences* (Cambridge: MIT Press, 2004), s. 162-164.

⁴³ United States Army, *Field Manual 3-0* (Washington D.C.: Department of the Army, 2001), s. 1-3.

fremkommer tydelig av teksten. Selv om FM 3-0 ikke direkte henviser til JP 3-0, er det på flere steder i doktrinen henvisninger til andre dokumenter i JP 3-serien. Et eksempel på dette er punktet om *Fire Support Coordination*, der det henvises til JP 3-09 for ytterligere informasjon om synkronisering av ilden fra land- og sjøstridskrefter.⁴⁴

I forordet til FM 3-0 fremholder hærsjefen, general Shinseki, at doktrinen er autoritative i forhold til U.S. Army's øvrige doktriner, og at dens innhold og prinsipper skal ligge til grunn for hvordan U.S. Army trener sine avdelinger, utdanner sine ledere og hvordan den gjennomfører operasjoner. Videre sier han at doktrinens innretning skal danne grunnlaget for utvikling av taktikk, teknikker og prosedyrer.⁴⁵ I tillegg fremholder doktrinen at om det oppstår konflikt mellom innholdet i FM 3-0 og JP 3-0, er det den fellesoperative doktrinen som har presedens.⁴⁶ Disse forholdene utdypes ytterligere i et etterfølgende kapittel *Doctrine and the Army*. Her understrekes ytterligere doktrinens autoritativ funksjon, samtidig som det poengteres at den ikke skal anses eller benyttes som en oppslagsbok. Videre er ambisjonen at doktrinen med sitt budskap skal bidra til en gjennomgripende kulturutvikling i U.S. Army, og at doktrinens innhold skal utgjøre det grunnleggende pensum i alle deler av U.S. Army's utdanningssystem.⁴⁷ Hvordan dette konkret skal gjennomføres fremkommer i de etterfølgende kapitlene *Training for Full Spectrum Operations and Soldiers and Leadership*.⁴⁸

3.1.2 Synet på fellesoperasjoner

Doktrinen definerer fellesoperasjoner til å være militære innsatser som blir gjennomført av styrker fra to eller flere forsvarsgrener under ledelse av en utpekt operasjonell styrkesjef. Landoperasjoner og fellesoperasjoner er gjensidig avhengig av hverandre, og landoperasjoner i sin natur er tilpasset fellesoperasjoner. Effektiv integrering krever ikke felles kommando på alle nivå, men krever en forståelse for hvordan en oppnår synergi med fellesoperative styrker på alle kommandonivå. Det er kombinasjonen av mangesidige og ulike fellesoperative kapasiteter som tilsammen gjør at den militære slagkraften blir sterkere enn summen av de enkelte delene.⁴⁹

3.1.3 Overlegenhet i alle dimensjoner

Under punktet *The Unified Action Dimension* beskriver doktrinen hvordan landstyrkene, som del av en integrert og interoperabel fellesoperative styrke, oppnår overlegenhet i ulike dimensjoner. Innsatsen og betydningen av landstyrkenes innsatser vil i stor grad avhenge av type konflikt og

⁴⁴ United States Army, *Field Manual 3-0* (Washington D.C.: Department of the Army, 2001), s. 2-20.

⁴⁵ *Ibid*, *Forward*.

⁴⁶ *Ibid*, s. 1-14.

⁴⁷ *Ibid*, s. 1-14.

⁴⁸ *Ibid*, s. 1-17 – 1.18.

⁴⁹ *Ibid*, s. 2-6.

fase i kampanjen. For å oppnå ønsket om overlegenhet i alle dimensjoner synkronisere JFC innsatsene fra de ulike komponentene, og skaper forutsetninger for at de ulike styrkene oppnår sine målsettinger.⁵⁰

I denne sammenheng fremhever doktrinen at landstyrkene fortsatt er den sentrale aktør i alle typer av militære konflikter, og at det derfor er avgjørende å oppnå **overlegenhet på bakken**. For å oppnå en avgjørelse må motstanderens styrker i de aller fleste tilfeller ødelegges eller bekjempes, og landområder besettes for å svekke hans effektivitet og vilje til fortsatt motstand. Landoperasjoner omfatter kontinuerlig kontakt med motstanderens styrker innenfor tildelt operasjonsområde, og innebærer parallelle og sekvensiell innsatser for å ta kontroll på viktig terreng. Dette krever en kombinasjon av manøver, ild og andre nødvendige elementer inntil motstanderen er beseiret eller ødelagt.⁵¹

Videre fokuserer doktrinen på viktigheten av å oppnå **overlegenhet i informasjonsdimensjonen**. I henhold til doktrinen gjennomføres dagens militære operasjoner i et miljø der flyten av informasjon til stor del ligger utenfor militær kontroll. Samtlige statlige og ikke-statlige aktører utnytter dette miljøet for å samle, behandle og spre sin informasjon. Gjennom media påvirkes befolkningsopinionen av reeltidsrapporteringer, og denne vil i mange tilfeller kunne endre synet på konfliktens legitimitet. Historisk har overlegenhet i informasjonsdomenet vært sterkt medvirkende for vellykkede amerikanske militære operasjoner. Denne overlegenheten har gjort dem i stand til å se først, forstå den aktuelle situasjonen raskere og mer korrekt, og derigjennom agere raskere enn sine motstandere. Gjennom god synkronisering av etterretninger, overvåkning og rekognosering (ISR), informasjonshåndtering (IM) og informasjonsoperasjoner (IO), oppnår egne styrker en operativ fordel som kan utnyttes for å ta og holde initiativet. Effektive ISR- og IM-operasjoner muliggjør identifisering og innsamling av den informasjonen som de operative sjefene har behov for, og deretter fordeler den til de som har behov for den. Overlegenhet i informasjonsdimensjonen gir JFC og hans underlagte sjefer mulighet for å motta kvalitativ og tidsriktig informasjon, noe som i sin tur muliggjør bedre beslutninger og hurtigere handlinger enn sin motstander. Gjennom hurtig fordeling av nåtidsinformasjon mellom alle involverte enheter muliggjøres synkronisering, og underordnede sjefer får mulighet til å utøve initiativ.⁵²

Det siste forholdet som doktrinen behandler i denne sammenhengen er **overlegenhet i teknologidimensjonen**. I alle moderne operasjoner må de amerikanske styrkene forvente at

⁵⁰ United States Army, *Field Manual 3-0* (Washington D.C.: Department of the Army, 2001), s. 1-10 – 1-11.

⁵¹ Ibid, s. 1-11.

⁵² Ibid, s. 1-12.

motstanderen besitter en viss mengde av avanserte våpen. Dette kan innbefatte alt fra Internett til masseødeleggelsesvåpen (WMD), i tillegg til informasjonsbasert teknologi og kapasiteter som satellittinformasjon, nattpkapasitet og ulike typer av presisjonsvåpen. Disse kan alene eller samlet utgjøre en eller annen form for asymmetrisk trussel, noe som må være dimensjonerende for gjennomføringen av *Intelligence Preparation of the Battle Space* (IPB). Egen operativ suksess avhenger i stor grad av evnen til å identifisere motstanderens styrker og svakheter, hans intensjoner og hans mulige fremtidige handlingsalternativer.⁵³

I tillegg fremhever doktrinen viktigheten av å **samordne alle innsatser** i en fellesoperasjon mot identifiserte avgjørende punkter hos motstanderen slik at disse kan utnyttes til egen fordel. På denne måten kan JFC oppnå en hurtig systemkollaps hos motstanderen. En slik samordning vil normalt kreve innsatser fra en eller flere komponenter i den fellesoperative styrken. Høyt operativt tempo og offensive informasjonsoperasjoner, samordnet med innsatser med dødelige våpen, vil sammen svekke eller ødelegge motstanderens C2 og samtidig skape forutsetninger for informasjonsoverlegenhet.⁵⁴

3.1.4 Synkronisering og/eller integrering av manøver og *interdiction*

Hærdoktrinen behandler temaet synkronisering og/eller integrering av manøver og *interdiction* på flere ulike steder. Elementer av dette beskrives første gang under punktet *Consideration for Unified Action*, der doktrinen først og fremst redegjør for samordning mellom målvalg (*Targeting*), koordinering av tung ildstøtte, og luft- og rakettforsvar. For å skape effektiv ressursutnyttning involverer JFC de ulike komponentene i *targeting*-prosessen. Gjennom å utarbeide felles retningslinjer for fastsetting av mål, kontinuerlig oppdatere den felles utarbeidede mållisten, og fordele tilgjengelig målinformasjon, skaper JFC innsikt og forutsetninger for effektiv utnyttelse av ISTAR og bekjempningssystemer på alle krigføringsnivå. Innenfor sitt tildelte AOR fastsetter JFC egne operasjonsområder (AO) for sine underordnede sjef. I dette området blir den operasjonelle sjefen understøttet sjef, og ansvarer for å synkronisere all manøver, ild og *interdiction*-operasjoner. Dette innebærer at han kontinuerlig må prioritere mål i forhold til hvilke effekter som skal oppnås og tidspunkt for bekjempning. I denne sammenheng er det å skape samordning og synergi mellom de ulike operasjonsområdene en stor utfordring for JFC. I sin søken etter å oppnå maksimal utnyttelse av tilgjengelige ressurser må han derfor prioritere mellom parallelt pågående operasjoner, og samtidig gi nødvendige retningslinjer for koordinering mellom operative sjefer på bakken og de

⁵³ United States Army, *Field Manual 3-0* (Washington D.C.: Department of the Army, 2001), s. 1-12 – 1-14.

⁵⁴ *Ibid*, s. 6-15.

som understøtter operasjoner i hele AOR. Eksempel på dette kan være innsatser med fly mot mål som ligger innenfor en landoperativ sjefs operasjonsområde.⁵⁵

Videre fremhever doktrinen at alle operative landstyrkesjefer til enhver tid må være klar over det store potensialet som ligger i å synkronisere manøver med *interdiction*-operasjoner. Derfor er det viktig at de forstår sammenhengen mellom operasjoner i eget operasjonsområde og de fellesoperasjoner som foregår utenfor. Gjennom å foreslå kombinasjoner av manøver og *interdiction* i og utenfor eget operasjonsområde er de med på å skape et voksende dilemma for motstanderen. Landoperative sjefer må også forstå den store operative rekkevidden og den fleksibilitet som enhetlige luftinnsatser har. Derfor må de være forberedt på å understøtte luftkomponentens *air interdiction* utenfor eget operasjonsområde med egne kapasiteter som har operativ rekkevidde.⁵⁶

Doktrinen hevder videre at integrering av felles tung ildgivning forutsetter en innarbeidet forståelse og etterlevelse av fastsatte kontrolltiltak for manøver og ildkoordineringstiltak (FSCM). For å sikre tidsriktig og effektiv ildgivning fastsetter JFC tidlig slike kontrolltiltak. På tilsvarende måte etablerer operative land- og marinesjefer ildkoordineringslinjer innenfor sine operasjonsområder for å underlette pågående og fremtidige operasjoner, og for å beskytte egne styrker. Disse FSCL etableres og justeres i samråd med overordnede, sideordnede og underordnede sjefer. På denne måten kan oppdukkende mål fortløpende bekjempes uten at ytterligere koordinering er nødvendig. Dersom det skal gjennomføres bekjempning av mål som ligger utenfor FSCL, hviler det et spesielt koordineringsansvar på sjefer for luft-, land- og spesialstyrker. I denne sammenheng er det viktig at før en styrke angriper mål utenfor FSCL, må ansvarlig sjef i god tid informere alle involverte enheter slik at tiltak for å unngå *Blue-on-Blue* kan iverksettes både i luften og på bakken. Om det ikke er fastsatt en FSCL skal all luft-til-bakke og bakkestrid kontrolleres av ansvarlig operativ sjef for land- eller amfibiestyrker i det aktuelle området. For eksempel skal alle luftinnsatser innenfor FSCL, både nærstøtte (*Close Air Support*) og *Air Interdiction*, være under kontroll og direkte ledelse av *Forward Air Controller* (FAC) eller *Tactical Air Control Parties* (TACP) for å sikre nødvendig sikkerhetsavstander fra målet til egne enheter. I denne sammenheng er det viktig å være klar over at FSCL ikke er faste grenser, og at disse tas bort så snart den støttede operative sjef finner dette fordelaktig.⁵⁷

I doktrinen fastslås det at manøver og ild er to vesentlig fremgangsfaktorer for å lykkes under gjennomføringen av landoperasjoner. Gjennom sin manøver søker landstyrkene å påføre

⁵⁵ United States Army, *Field Manual 3-0* (Washington D.C.: Department of the Army, 2001), s. 2-19 – 2-20.

⁵⁶ *Ibid*, s. 2-20.

⁵⁷ *Ibid*, s. 2-20 – 2-21.

motstanderen et endelig nederlag. Enten ved et direkte angrep mot hans tyngdepunkt, eller om nødvendig via identifiserte avgjørende punkter. I denne sammenheng omfatter manøver mer enn bare anvendelsen av ild og bevegelse; den søker en total ødeleggelse av motstanderens operative design. For å oppnå dette må operasjonsplanen være djerv og dristig, og utførelsen hensynsløs. Gjennom manøver skal egne styrker søke å unngå motstanderens mest potente styrker i ugunstige situasjoner, og heller engasjere disse på tidspunkter og steder som gir egne relative fordeler. På denne måten skaper og blottlegger manøveren motstanderens sårbarheter for bekjempning med egne målrettede innsatser. I dagens militære operasjoner har presisjonsvåpen stor betydning for den operasjonelle og taktiske manøveren. Moderne våpensystemer er nå så treffsikre at de tillater selektiv målbekjempelse. På denne måten unngår JFC å bruke mye tid og store innsatser av fly og indirekte ild for å forme stridsfeltet. Uten lang tids forutgående forbekjempning av motstanderens posisjoner kan JFC hurtigere iverksette avgjørende landoperasjoner, og gjennom dette hindrer han at motstanderen får mulighet til å reorganisere og ta initiativet. Derfor er det avgjørende viktig at JFC nøye balanserer formingsoperasjoner i forhold til hva som er nødvendig for å lykkes med sine påfølgende avgjørende operasjoner.⁵⁸

3.1.5 Lineære og ikke-lineære operasjoner

Temaet lineære og ikke-lineære operasjoner blir beskrevet på flere steder i doktrinen. Første gang det blir behandlet er under punktet om operasjonsdesign, hvor begrepet innledningsvis defineres. Her fremkommer det at ikke-lineære operasjoner i dag er mer vanlig en lineære, og at disse kan forekomme i alle typer av militære operasjoner. I ikke-lineære operasjoner manøvrerer avdelinger mer eller mindre fritt innenfor AO, og orienterer etter tildelte og identifiserte mål i stedet for grenser og andre egne styrkers posisjoner. I tillegg fokuseres ikke-lineære operasjoner rundt mangesidige avgjørende punkter som, om de blir oppnådd, vil kunne føre til sammenbrudd hos motstanderen. Denne typen av operasjoner føres langs mangesidige geografiske eller logiske operasjonslinjer, eller i en kombinasjon av de to. For å kunne paralisere og sjokkere motstanderens styrker og sjefer, krever denne typen av operasjoner en god situasjonsforståelse i direkte kombinasjon med presisjonsild og hurtig manøver. I lineære operasjoner er grenser og manøver i forhold til andre egne styrker mer avgjørende. Her gjennomføres bekjempning av motstanderens styrker samordnet med naboavdelinger, og manøveren begrenses ofte av egne fremre linjer (FLOT - *Forward Lines of Own Troops*). Dersom JFC mangler nødvendig informasjon, og hans styrker er tallmessig underlegne sin motstander, vil han trolig anvende et mer lineært operasjonsmønster. Også i situasjoner der motstanderen er organisert med echeloner

⁵⁸ United States Army, *Field Manual 3-0* (Washington D.C.: Department of the Army, 2001), s. 6-13.

på dypet, og der trusler mot egne forsyningslinjer begrenser egne styrkers handlefrihet, kan denne tilnærmingen være å foretrekke. På denne måten vil JFC lettere kunne kraftsamle og synkronisere innsatser fra egne styrker. Doktrinen understreker videre at lineære og ikke-lineære operasjoner ikke ekskluderer hverandre, men at de gjerne anvendes i en gunstig kombinasjon. Egne styrker i forhold til motstanderen og terrenget i det aktuelle operasjonsområdet er faktorer som er avgjørende for hvilken tilnærming JFC velger i den enkelte situasjon.⁵⁹

Gjennomføringen av fellesoperasjoner vil i henhold til hærdoctrinen kunne omfatte perioder med et ekstremt flytende og ikke-lineært stridsfelt, i kombinasjon med mer lineære innsatser. En landoperativ sjef vil kunne starte en operasjon med en kompakt og vel organisert styrke, og deretter raskt gå over til mer ikke-lineære manøvrer mot fastsatte mål innenfor sitt tildelte operasjonsområde. I andre sammenhenger må styrkesjefen gjennomføre flere ulike angrep på dypet av motstanderens gruppering for å skape kaos og ta viktig terreng for deretter å holde, forsvare og forberede for nye offensive innsatser. Slike innsatser kan for eksempel gjennomføres ved at luftlande-, fallskjerm- og amfibiestyrker innledningsvis tar nøkkelterreng for videre operasjoner, samtidig som spesialstyrker tar og sikrer viktig infrastruktur i tilknytning til dette. Så snart luftlande- og amfibiestyrkene sikrer tatt terreng kan egne manøveravdelinger gjennomføre ikke-lineære operasjoner for å ende konflikten.⁶⁰ Under pågående operasjoner må JFC og hans underlagte sjefer fortløpende vurdere hvilke kombinasjoner av lineære og ikke-lineære metoder som gir størst og ønsket effekt i den gjeldende situasjon. På denne måten vil stridsfeltet aldri være lineært og statisk, men skifte form i forhold til hvordan operasjonen utvikler seg.⁶¹

3.1.6 Sammenfatning av hærdoctrinen FM 3-0

I store trekk sammenfaller doktrinen definisjon av fellesoperasjoner med den vi finner i JP 3-0. Doktrinen beskrivelse av begrepet overlegenhet i alle dimensjoner er derimot ikke like omfattende som den vi finner i den fellesoperative doktrinen. På dette området behandler den kun områdene overlegenhet på bakken, overlegenhet i informasjonsdimensjonen og overlegenhet i teknologidimensjonen. I tillegg fremhever den viktigheten av at JFC samordner alle innsatser mot motstanderens identifiserte avgjørende punkter. Videre behandler hærdoctrinen temaet synkronisering og/eller integrering av manøver og *interdiction* på flere ulike steder, og viktigheten av dette forholdet får stor plass i doktrinen. Under punktet *Consideration for Unified Action* beskrives samordningen mellom målfastsettelsen (*Targeting*), koordineringen av tung

⁵⁹ United States Army, *Field Manual 3-0* (Washington D.C.: Department of the Army, 2001), s. 6-13.

⁶⁰ Ibid, s. 6-13.

⁶¹ Ibid, s. 6-13 – 6-15.

ildstøtte og luft- og missilforsvar. En stor utfordring for JFC i denne sammenheng er i henhold til doktrinen å skape samordning og synergi mellom de ulike operasjonsområdene som den fellesoperative styrken opererer innenfor. Videre fremhever doktrinen at alle operative landstyrkesjefer til enhver tid må være klar over hvilket enormt potensial som ligger i å synkronisere manøver med *interdiction*-operasjoner. For å sikre maksimal utnyttelse og nødvendig sikkerhetsavstander fra målet til egne enheter, skal *Close Air Support* og *Air Interdiction* alltid være under kontroll og direkte ledelse av FAC eller TACP. På tilsvarende måte som den forrige indikatoren blir begrepet lineære og ikke-lineære operasjoner behandlet på flere ulike steder i dokumentet. Definisjonen av begrepene er i stort sammenfallende med den vi finner i JP 3-0. Gjennomføringen av fellesoperasjoner vil i henhold til hærdoctrinen kunne omfatte perioder med et ekstremt flytende og ikke-lineært stridsfelt, i kombinasjon med mer lineære innsatser. I tillegg sier den at JFC og hans underlagte sjefer under pågående operasjoner fortløpende må vurdere hvilke kombinasjoner av lineære og ikke-lineære metoder som gir størst og ønsket effekt i den aktuelle situasjon.

3.2 U.S. Air Force' operasjonsdoktrine AFDD 2-1

3.2.1 Doktrinens funksjon og overordnede innretning

I sin innledning slår doktrinen fast at dette er en operativ doktrine som har til hensikt å gi retningslinjer for hvordan ulike luft og rombaserte våpensystemer skal anvendes innenfor hele spekteret av militære operasjoner, fra atom eller konvensjonell krig til MOOTW og operasjoner i USA. I tillegg redegjør den for hvordan sjefer fra U.S. Air Force skal planlegge og gjennomføre sine tildelte oppgaver som operative sjefer for forsvarsgrensvis, fellesoperative eller multinasjonale styrker.⁶² På tilsvarende måte som FM 3-0 fokuserer denne doktrinen mest på hvordan forsvarsgrenens operative styrkesjef (JFACC) planlegger og gjennomfører sine operasjoner, men den har allikevel en klar innretning mot det operasjonelle nivå. Det er også verdt å merke seg at denne doktrinen ble utgitt 22. januar 2000, hvilket betyr at den er eldst av mine tre utvalgte doktriner, og at den også så dagens lys før terrorangrepene på USA i 2001. En annen interessant observasjon er at det på doktrinens fremside fremgår at publikasjonen er et komplement til *Joint Publication 3-0; Doctrine for Joint Operations*.⁶³ På tilsvarende måte som de to øvrige doktrinene fremholder AFDD 2-1 sin autoritative funksjon, men at militære sjefer må tilpasse dens innhold og prinsipper til den gitte situasjon.⁶⁴

⁶² United States Air Force, *Air Warfare – Air Force Doctrine Document 2-1* (Washington D.C.: USAF Chief of Staff, 2000), s. v-vi .

⁶³ Ibid, forsiden.

⁶⁴ Ibid, s. V.

3.2.2 Synet på fellesoperasjoner

Doktrinen fremfører ikke en egen definisjon av begrepet fellesoperasjoner. Den nøyer seg med å skissere et mer overordnet syn på hva JFCs kampanje krever for at den skal lykkes. For å oppnå de fastsatte nasjonale og multinasjonale målsettinger hevder doktrinen at dagens militære operasjoner krever at luft-, land-, sjø-, rom- og spesialoperasjoner integreres, og at disse sammen med andre nasjonale og multinasjonale innsatser harmoniseres med diplomatiske, økonomiske og informasjonsmessige virkemidler.⁶⁵

3.2.3 Overlegenhet i alle dimensjoner

Innledningsvis definerer doktrinen begrepene **funksjon** (*Function*), **effekt** (*Effect*) og **oppdrag** (*Mission*). Under redegjørelsen av funksjonsbegrepet behandles de elementer som inngår i luftmakten. Disse er offensiv luftinnsatser (*Counterair*), offensive rominnsatser (*Counterspace*), offensive sjøinnsatser (*Countersea*), offensive bakkeinnsatser (*Counterland*), strategiske angrep (*Strategic Attack*) og offensive informasjonsinnsatser (*Counterinformation*). Alle disse innsatsene skal på sin måte muliggjøre oppnåelse av overlegenhet i alle dimensjoner. Hvordan disse vil anvendes avhenger imidlertid av situasjonen og hvilke effekter som skal oppnås. Om tiden tillater det vil eksempelvis offensive luftinnsatser innledningsvis benyttes for å oppnå effekten luftoverlegenhet, og offensive bakkeinnsatser for å oppnå effekten isolering på slagfeltet.⁶⁶ For å oppnå overlegenhet på havet anvendes luftstyrkene til å bekjempe motstanderens overflatefartøy og undervannsbåter, overvåkning av havområder og minelegging.⁶⁷ Videre definerer doktrinen offensive informasjonsoperasjoner som de tiltak som iverksettes for å etablere overlegenhet og kontroll i informasjonsdomenet. Slike tiltak kan f. eks være flyangrep mot motstanderens radarstasjoner og kommunikasjonsnoder, og innsatser med elektronisk krigsfly.⁶⁸

Under punktet om asymmetrisk strategi behandler doktrinen også hva som kreves for å oppnå full **overlegenhet i alle dimensjoner**. Det fremkommer tydelig at doktrinen tar avstand fra den mer tradisjonelle måten å drive konvensjonell krigføring på, det vil si utmattelse og tilintetgjørelse, og heller ønsker å overgå til hva den kaller *the New American Way of War*. I denne formen for krigføring skal de amerikanske styrkene søke å benytte en mer asymmetrisk strategi, det vil si at overlegne militære innsatser fokuseres mot svakheter i motstanderens

⁶⁵ United States Air Force, *Air Warfare – Air Force Doctrine Document 2-1* (Washington D.C.: USAF Chief of Staff, 2000), s. 1.

⁶⁶ *Ibid.*, s. 5-7.

⁶⁷ *Ibid.*, s. 13.

⁶⁸ *Ibid.*, s. 13-14.

organisasjon, eller direkte angriper hans identifiserte tyngdepunkter. I denne sammenheng redegjør doktrinen for de elementer som den anser må omfattes av denne strategien.⁶⁹

For det første er det et ønske at innsetting av egne styrker skal skje så sikkert og hurtig som mulig. Derfor må JFC gjennomføre en analyse av operasjonsområdet før operasjonen igangsettes. Dette innebærer en systematisk gjennomgang av all innsamlet informasjon om mulige trusler og muligheter i forhold til nasjonale interesser, og hvordan det tildelte operasjonsområdet best kan utnyttes under gjennomføringen av operasjonen. Denne forberedelsen av operasjonsområdet er avgjørende for at egne ressurser skal kunne innsettes med riktig sammensetning og til riktig tidspunkt under hele operasjonen.

For det andre at innsetting og anvendelsen av egne styrker optimaliseres, og motstanderens muligheter tilsvarende reduseres. Derfor må JFC i nødvendig grad søke å beherske det fysiske og informasjonsdomenet. I praksis innebærer dette at egne styrker og forsyningslinjer sikres slik at JFC oppnår handlefrihet i forhold til innsetting, manøvrering og bekjempning av motstanderen. En slik kontroll av operasjonsområdet krever en rekke aktive tiltak for å sikre overlegenhet i luftrommet, på havet, i det elektromagnetiske spekteret, og innenfor informasjonsdomenet.

For det tredje at egne styrker bringes i en fordelaktig posisjon i forhold til motstanderen i forkant av et slag eller trefning. På denne måten blir manøvrer en avgjørende faktor for å oppnå luftoverlegenhet. Dette innebærer hurtig innsetting av raske og mobile fellesoperative styrker for å distansere og utmanøvrere motstanderens tilsvarende styrker. Flystyrkenes hastighet, rekkevidde og fleksibilitet gjør dem således godt egnet for avgjørende manøvrer i forhold til motstanderen og den effekt JFC ønsker å oppnå.⁷⁰

Under sin beskrivelse av gjennomføring av operasjoner fokuser doktrinen på et generelt og overordnet nivå, og beskriver i all hovedsak hvordan luftoperasjoner prinsipielt skal gjennomføres. Doktrinen beskriver derfor ikke hvordan hver av de forannevnte innsatsene skal gjennomføres, men fokuserer i all hoveddel på hvordan JFC skal anvende sine luftstridskrefter for å oppnå **overlegenhet i luften**. Det dimensjonerende er når JFC står overfor en motstander som besitter et troverdig luft- og missilforsvar. For å opparbeide seg luftoverlegenhet vil luftstyrkene i slike situasjoner innledningsvis fordeles og prioriteres for å svekke motstanderens offensive kapasiteter, det vil si så tidlig som mulig å nedkjempe hans luftstridskrefter (*Counter Air*). Deretter anvendes styrkene på den måten som best understøtter JFC og de andre

⁶⁹ United States Air Force, *Air Warfare – Air Force Doctrine Document 2-1* (Washington D.C.: USAF Chief of Staff, 2000), s. 3-4.

⁷⁰ Ibid, s. 5.

komponentsjefenes behov.⁷¹ Et annet viktig element i dette er å identifisere og prioritere ulike mål innenfor det tildelte operasjonsområdet (*Targeting*). Tanken er at det eksisterer en kobling mellom ulike militære mål og den overordnede strategiske målsettingen. Det avgjørende i denne prosessen er å identifisere de mål som, om de blir nøytralisert eller ødelagt, hurtigst bringer JFC til operasjonens slutttilstand. I dette arbeidet må alle komponentsjefene involveres.⁷²

3.2.4 Synkronisering og/eller integrering av manøver og *interdiction*

Doktrinen behandler ikke dette forholdet i et eget punkt eller avsnitt, men beskriver deler av fenomenet på ulike steder. Under gjennomgangen av begrepet *Counter Air* beskriver doktrinen hvilke ulike oppdrag luftstridskreftene kan tildeles. Et av disse er angrep mot bakkemål (*Surface Attack*). Dette innebærer *luft-til-bakke*-innsatser for å rive opp eller ødelegge utvalgte mål som for eksempel flybaser, flybunkere, drivstoff- og ammunisjonsdepoter, og C2-installasjoner.⁷³

I det samme avsnittet behandles også begrepet *Counter Land*. Dette omfatter alle de tiltak som flystyrkene iverksetter for å oppnå overlegenhet på bakken, gjennom å svekke eller ødelegge motstanderens bakkestyrker. Dette kan enten oppnås gjennom direkte eller indirekte støtte til egne bakkestyrker, eller gjennom å bekjempe bakkemål som på et senere tidspunkt kan påvirke gjennomføringen av bakkeoperasjonen. Slike innsatser har som oftest størst effekt dersom de kan settes inn på store avstander fra selve stridshandlingene og mot områder hvor motstanderen eksponerer sine sårbarheter. To av disse innsatsene blir i doktrinen omtalt som *Air Interdiction* og direkte flystøtte (*Close Air Support*).⁷⁴

Air Interdiction defineres som den luftmanøveren som har til hensikt å ødelegge, rive opp, avlede eller forsinke motstanderens bakkepotensial før den kan benyttes effektivt mot egne styrker, eller på annen måte for å oppnå sine målsettinger. Slike innsatser blir enten gjennomført som en integrert del av en overordnet plan for *interdiction*, eller som en mer lokal innsats for å understøtte oppståtte behov hos egne bakkestyrker. Størst effekt oppnås når luftavskjæring integreres med innsatser på bakken.⁷⁵

Direkte flystøtte omfatter alle innsatser fra luften som har til hensikt å direkte understøtte egne bakkestyrker. Da slike innsatser rettes mot mål som er i direkte kontakt med egne styrker, må disse nøye koordineres og integreres med ild og manøver på bakken. Selv om direkte flystøtte ikke er den mest effektive måten å utnytte luftmakten på, kan det i enkelte kritiske situasjoner

⁷¹ United States Air Force, *Air Warfare – Air Force Doctrine Document 2-1* (Washington D.C.: USAF Chief of Staff, 2000), s. 50-51.

⁷² Ibid, s. 51.

⁷³ Ibid, s. 9.

⁷⁴ Ibid, s. 10-11.

⁷⁵ Ibid, s. 11.

være den som best gir ønsket effekt i målet. For at denne flystøtten skal bli så sikker og effektive som mulig, vil slike innsatser kontrolleres og ledes av spesialutdannet personell fra U.S. Air Force. Taktisk kontroll av direkte flystøtte ligger alltid hos luftkomponentsjefen, og ikke hos bakkekomponentsjefen.⁷⁶

I den delen av doktrinen som beskriver gjennomføringen av operasjoner er det vanskelig å finne konkrete beskrivelse av hvordan synkronisering og/eller integrering av manøver og *interdiction* skal skje. Mye av utgangspunktet for hvordan en militær operasjon gjennomføres er i henhold til doktrinen *targeting*-prosessen. Resultatet av denne er en overordnet angrepsplan (MAAP – *Master Air Attack Plan*), hvor det fremkommer hvordan sammensetningen og bevæpning for de ulike flyinnsatsene kan organiseres. I denne sammenheng sier doktrinen at MAAP må tilpasses den rådende situasjonen på slagfeltet, og være så fleksibel at den muliggjør flystøtte til bakke- og sjøstridskrefter. I forhold til de fastsatte målsettingene må gjennomføringen ikke kun basere seg på innsatser med fly og rombaserte systemer, men muliggjøre integrering av bakke- og spesialstyrker for å oppnå synergi.⁷⁷

3.2.5 Lineære og ikke-lineære operasjoner

Doktrinen behandler ikke lineære og ikke-lineære operasjoner som egne begrep. Imidlertid kan en tolke ut elementer av disse på ulike steder i teksten. Under redegjørelsen av offensive bakkeinnsatser fremkommer det at luftinnsatser enten skjer i direkte eller indirekte støtte til bakkestyrkene, eller gjennom angrep mot mål som på et senere tidspunkt kan påvirke egne styrker.⁷⁸ Videre beskriver doktrinen fenomenet avgjørende stopp (*Decisive Halt*). Her anvendes egne luftinnsatser for å stoppe motstanderens bakkestyrker før de når sine mål, for eksempel et bestemt terrengavsnitt. I prinsippet starter slike luftoffensiver på et tidlig tidspunkt, og kan ideelt gjennomføres i god tid før egne bakkestyrker blir innsatt i operasjonsområdet.⁷⁹ Selv om ikke dette er i direkte samsvar med den beskrivningen som gis i JP 3-0, så viser den noe av kompleksiteten i forholdet mellom pågående luft- og bakkeoperasjoner.

Under gjennomføringen av luftoperasjoner fokuserer doktrinen mye på hvilke kontrolltiltak som må iverksettes for å oppnå ønsket effekt og unngå unødvendige egne tap. Et viktig element i dette er et luftkontrollsystem (TACS - *Theater Air Control System*). Hensikten med dette systemet er å skape enhetlig kontroll over alle luft- og bakkeelementer som inngår i fly- og

⁷⁶ United States Air Force, *Air Warfare – Air Force Doctrine Document 2-1* (Washington D.C.: USAF Chief of Staff, 2000), s. 11-12.

⁷⁷ *Ibid.*, s. 53.

⁷⁸ *Ibid.*, s. 10.

⁷⁹ *Ibid.*, s. 31.

luftvernoperasjoner. I tillegg inngår ulike typer av sensorer, samvirkeoffiserer fra de andre komponentkommandoene og kommunikasjonssystemer.⁸⁰

3.2.6 Sammenfatning av luftdoktrinen AFDD 2-1

Doktrinen fremfører ingen egen definisjon av begrepet fellesoperasjoner. På dette området fremhever den kun hva som kreves av integrering mellom de ulike militære dimensjonene, og mellom militærmakten og andre nasjonale virkemidler for at fastsatte nasjonale og multinasjonale målsettinger kan oppnås. Videre gir doktrinen en omfattende beskrivelse av viktigheten av at JFC tilrettelegger for at hans tilgjengelige styrker raskt kan oppnå overlegenhet i alle dimensjoner. I denne sammenheng er det avgjørende at egne flystyrker innledningsvis får tilstrekkelig med tid for å opprette luftoverlegenhet, da doktrinen anser dette som avgjørende for at JFC senere skal kunne oppnå det samme i de andre dimensjonene. Når det gjelder forholdet synkronisering og/eller integrering av manøver og *interdiction* er doktrinen også her noe uklar i forhold til innholdet i den fellesoperative doktrinen. Spesielt da begrepet ikke direkte anvendes i doktrinen, men også da innholdet i begrepet gjenfinnes på flere ulike steder i doktrinen. Hovedbudskapet er at om luftinnsatser skal kunne utnyttes mest mulig effektivt, bør de settes inn mot strategiske og operasjonelle mål på dypet av motstanderens gruppering, og mot mål som ikke krever direkte samordning i tid og rom med egne bakke- eller sjøstridskrefter. Dersom egne flystyrker skal gjennomføre direkte understøttelse til egne bakke- eller sjøstridskrefter, skal dette skje under direkte ledelse av JFACC. Doktrinen behandler imidlertid ikke JP 3-0s begrep lineære og ikke-lineære operasjoner i et eget punkt, men elementer av dette spores på ulike steder i teksten. Det viktigste i denne sammenheng er i følge doktrinen at JFC etablerer et TACS som effektivt kontrollerer egne avdelingers bevegelser på stridsfeltet.

3.3 Den fellesoperative doktrinen som verktøy for endring – en oppsummering

Når en sammenligner innholdet i de tre empiriske indikatorene i de utvalgte doktrinene, er det et visst samsvar på flere områder. Først og fremst er det flere likheter mellom JP 3-0 og FM 3-0, om ikke på selve strukturen, så i innholdet i indikatorene. Om dette er resultat av at det er disse to som ligger nærmest hverandre i forhold til utgivelsestidspunktet er vanskelig å si, men at det har vært en viss grad av samvirke under utarbeidelsen er rimelig å anta. Imidlertid sier AFDD 2-1 på sin forside at doktrinen er et komplement til JP 3-0, noe som klart indikerer at U.S. Air Force har forstått denne doktrinens overordnede rolle i forhold til utarbeidelsen av sin egen

⁸⁰ United States Air Force, *Air Warfare – Air Force Doctrine Document 2-1* (Washington D.C.: USAF Chief of Staff, 2000), s. 54.

doktrine. Allerede her kan en se spor av at den fellesoperative doktrinen har en autoritativ og styrende funksjon i forhold til de underordnede forsvarsgrensvisse doktrinene.

Innenfor den første indikatoren behandler JP 3-0 og AFDD 2-1 alle dimensjoner, det vil si land-, sjø-, luft-, rom-, elektromagnetisk- og informasjonsdomenet. Her fremkommer det at det er en klar sammenheng dem imellom, og at det må oppnås overlegenhet i alle dimensjoner for at JFC fullt ut skal lykkes under gjennomføringen av en fellesoperasjon. FM 3-0 på sin side behandler bare tre av disse, nemlig land-, informasjons- og teknologidomenet. Av dette ser en at U.S. Armys doktrine har gjort et selektivt utvalg, noe som trolig henger sammen med at det er i disse tre landstyrkene best kan bidra med effekter. I tillegg opererer denne doktrinen med teknologidomenet, et begrep som ingen av de andre to benytter. Går en derimot inn og studerer innholdet i dette begrepet ser en at det er mange likheter med det som i de andre to doktrinene blir omtalt som informasjons- og romdomenet.

Når det gjelder den andre indikatoren finner vi også her noen likheter og nyanseforskjeller. For det først peker alle tre på at prosessen med målutvelgelse er et viktig første skritt for å oppnå synkronisering mellom innsatser fra de ulike arenaene. Gjennom å involvere alle komponentkommandoene i denne prosessen kan JFC oppnå større forståelse for helheten, og samtidig sikre at alle nødvendige mål blir identifisert og prioritert. Et annet område som alle tre påpeker som viktig, er den effekten godt gjennomførte *interdiction*-operasjoner har for egne bakkestyrker. Om en studerer teksten nøye ser en allikevel at det er en liten forskjell på FM 3-0 og AFDD 2-1 på dette punktet. For U.S. Air Force er det et klart ønske at slike operasjoner kan gjennomføre før egne bakkestyrker ankommer, eller mot mål som ikke er i direkte kontakt med egne styrker. U.S. Army på sin side anser imidlertid at slike innsatser blir gjennomført i et mer direkte samvirke med pågående bakkeoperasjoner. I tillegg fokuserer FM 3-0 mye på hvordan operasjonsområdet må inndeles for at en slik integrering mellom de ulike komponentene skal bli så effektiv som mulig, mens AFDD 2-1 ikke ser dette som avgjørende for en effektiv gjennomføring. På dette området er det derfor størst samsvar mellom JP 3-0 og FM 3-0.

Det er nok allikevel under behandlingen av den siste indikatoren at vi ser de klareste forskjellene mellom de tre utvalgte doktrinene. Her er det langt på vei samsvar mellom JP 3-0 og FM 3-0, både når det gjelder selve innholdet i beskrivelsen og faktorens betydning for gjennomføringen av en fellesoperasjon. U.S. Air Force' doktrine behandler derimot ikke disse forholdene som egne punkter, og hva doktrinen mener om dette er derfor vanskelig å identifisere. Allikevel mener jeg å kunne tolke et ønske om et mer lineært operasjonskonsept i denne doktrinen, da doktrinen fokuserer på at offensive luftinnsatser mot bakkemål ideelt bør skje i god tid før egne

bakkestyrker kommer inn i operasjonsområdet og mot mål som ikke er i direkte kontakt med egne styrker. På denne måten unngår JFC at det oppstår unødvendige konflikter mellom egne fly- og bakkestyrker under gjennomføringen. De andre to doktrinene er på sin side mer opptatt av at JFC ut i fra den rådende situasjon skal kunne velge mellom lineære og ikke-lineære operasjonskonsepter.

Ut i fra den foranstående analysen vil jeg hevde at det innenfor de to første indikatorene er en stor grad av samsvar mellom de tre doktrinene. Her er det kun enkelte ord og de enkelte forsvarsgrenenes særegenheter som skiller innholdet i disse. Under behandlingen av den siste indikatoren er det derimot større forskjeller. Enkelt fremstilt er mine identifiserte forskjeller følgende, der definisjon av stor, middels og liten grad er basert på mine egne subjektive vurderinger gjennom min kvalitative tekstanalyse:

JP 3-0 (Joint)	FM 3-0 (U.S. Army)	AFDD 2-1 (U.S. Air Force)
<u>Indikator 1:</u> Overlegenhet i alle dimensjoner.	Behandler faktoren, men har et selektivt utvalg sett i forhold til bidrag fra egen arena.	Samsvarer i stor grad. Her behandles alle de dimensjoner som er beskrevet i JP 3-0.
<u>Indikator 2:</u> Synkronisering og/eller integrering av manøver og <i>interdiction</i> .	Samsvarer i stor grad. Her behandles alle de forhold som er behandlet i JP 3-0, selv om det er et hovedfokus på aktiviteter i landstriden.	Behandler faktoren, men ser helst at <i>interdiction</i> -operasjoner gjennomføres mot mål som ikke er i direkte kontakt med egne bakkestyrker.
<u>Indikator 3:</u> Lineære og ikke-lineære operasjoner	Samsvarer i stor grad. Her behandles alle de forhold som er behandlet i JP 3-0.	Samsvarer i liten grad, da begrepene ikke er behandlet i doktrinen.

Tabell 1: Tabellen viser graden av samsvar mellom de tre doktrinene.

4 Militære doktriner – et verktøy for ledelse? En analyse av *Operation Iraqi Freedom*

Analysemetodens fjerde steg blir nå å avklare i hvilken grad det er samsvar mellom det som står skrevet i doktrinene og hvordan fellesoperasjoner blir gjennomført. For å finne svaret på dette velger jeg å gjennomføre en tilfellestudie av OIF i 2003. Hensikten med denne analysen er å identifisere hvilke faktorer som indikerer at operasjonens gjennomføring var styrt av den fellesoperative doktrinen, og eventuelt hvilke faktorer som indikerer at den var styrt av de forsvarsgrensvis doktrinene. Målet med denne analysen er å avklare i hvilken grad den amerikanske fellesoperative doktrinen kan anses å være verktøy for ledelse i henhold til Høibacks doktrinmodell. I tilfellestudien velger jeg ut de deler og hendelser i operasjonen som jeg anser best belyser oppgavens hensikt og medfølgende spørsmålsstillinger, og lar disse til sammen representere helheten. Som analyseenheter benytter jeg også her mine tre indikatorer.

Analysen av OIF baserer seg kun på åpne kilder. Grunnet gradering på dokumenter og handlinger, som f. eks ordre og krigsdagbøker, er det ikke mulig å fremskaffe det reelle og komplette bilde på operasjonens hendelsesforløp. Derfor er mitt utvalg i stort andre- og tredjehåndskilder, og må tolkes deretter. Det er verdt å merke seg at alle mine utvalgte kilder er skrevet i tidsrommet 2003-2007, altså mer eller mindre parallelt med gjennomføringen eller forholdsvis kort tid etter at president Bush annonserte at krigen var over. Umiddelbart kan en tenke seg at jo lenger tiden går etter gjennomføringen av OIF, jo bedre og bredere vil omfanget av relevante kilder bli. Etter et relativt omfattende søk viser det seg imidlertid at interessen for å studere og evaluere den konvensjonelle angrepsoperasjonen inn mot Bagdad i 2003 avtar etter 2006/2007. Dette antar jeg henger sammen med den etterfølgende stabiliseringsoperasjonen, og den tilhørende brutale opprørskrigføring som koalisjonsstyrkene opplevde at tiltok i styrke fra 2004. Hvorfor bruke tid på å evaluere en krig de amerikanskledede koalisjonsstyrkene vant overlegent, når en heller kunne studere og “bryte ny mark” innenfor moderne opprørsbekjempning, der de militært overlegne amerikanskledede koalisjonsstyrkene hadde store problemer med å slå ned tilsynelatende svake og uorganiserte opprørsgrupper de påfølgende 7-8 årene.

Det som taler for mine utvalgte kilder er at de har en stor grad av *samtidighet*⁸¹, da flere av bøkene mer eller mindre ble skrevet parallelt med at krigen pågikk. Den eneste primærkilden jeg

⁸¹ Peter Esaiasson, Mikael Gilljam, Henrik Oscarsson og Lena Wängnerud, *Metodpraktikan* (Stockholm: Norstedts Juridik, 2003), s. 310.

har benyttet er boken *American Soldier*⁸² av Tommy Franks, generalen som ledet operasjonen. Selv om dette er en *fortelling*⁸³ fra en person som deltok, og unektelig har innsikt i hva som hendte, er det rimelig å anta at en slik kilde kan være *tendensiøs*⁸⁴, da general Franks kan ha en personlig interesse av at hans versjon av hendelsesforløpet blir fortalt. Det som derimot taler for denne kilden er at om det står skrevet usannheter og urimelige tolkninger i denne boken, ville trolig offentlige myndigheter og personer som har et annet syn eller innsikt hevet en kritisk røst om bokens troverdighet.

På tilsvarende måte er de øvrige utvalgte kildene som jeg benytter til å beskrive og analysere OIF alle amerikanske, og skrevet av personer som har hatt nær tilknytning til det amerikanske militæret, enten som offiserer eller sivile forskere. Det er derav å forvente at disse kan ha et klar proamerikanskt perspektiv og derigjennom være tendensiøse. Det amerikanske *Center for Strategic and International Studies* (CSIS) har siden krigen utarbeidet rapporter fra operasjonens ulike faser, og dette resulterte allerede i 2003 i Anthony Cordesmans bok *The Iraq War*. Styrken med denne boken er at den i tiden etter operasjonen ble benyttet som pensumlitteratur ved *U.S. Army School of Advanced Military Studies*, og bokens validitet bør derfor anses som rimelig ut i fra dette perspektiv.⁸⁵ Videre har jeg benyttet boken *The Iraq War* av Robert Scales og Williamson Murray. Den pensjonerte generalen Scales var under krigen leder for den amerikanske hærens historiske avdeling, en avdeling som var ansvarlig for å analysere *Operasjon Desert Storm* i 1991. Den andre forfatteren Williamson Murray studerte på tilsvarende måte *Operation Desert Shield*, og fikk gjennom dette inngående kjennskap til amerikansk tenkning rundt luftoperasjoner.⁸⁶ Boken *Operation Iraqi Freedom* av Walter J. Boyne har jeg valgt da denne har et klart fokus på flyoperasjoner. Forfatteren Boyne er en pensjonert oberst fra U.S. Air Force, som gjennom sin aktive tjeneste som jagerpilot og sitt aktive forfatterskap har opparbeidet seg god innsikt i amerikanske flyoperasjoner. Han har tidligere skrevet en tilsvarende bok om Golfkrigen i 1991.⁸⁷ Den siste boken jeg anvender i min tilfellestudie er Todd Purdum's bok *A time of our choosing*. Som journalist baserer han sin bok på det material som New York Times samlet inn under gjennomføringen av operasjonen. Denne boken er naturlig nok noe mer journalistisk i sitt uttrykk, men jeg anser allikevel denne som et

⁸² Tommy Franks, *American Soldier* (New York: Harper-Collins Publishers Inc., 2004).

⁸³ Peter Esaiasson, Mikael Gilljam, Henrik Oscarsson og Lena Wängnerud, *Metodpraktikan* (Stockholm: Norstedts Juridik, 2003), s. 304-305.

⁸⁴ *Ibid.*, s. 311-312.

⁸⁵ Anthony Cordesman, *The Iraq War: Strategy, Tactics and Military Lessons* (Washington D.C.: CSIS, 2003).

⁸⁶ Williamson Murray og Robert H. Scales, *The Iraq War: A military history* (London: Belknap, 2003).

⁸⁷ Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates Books, 2003).

godt komplement i forhold til min helhetlige beskrivelse.⁸⁸ I tillegg støtter jeg meg på Stephen Biddles artikkel *Speed Kills? Reassessing the role of speed, precision, and situation awareness in the Fall of Saddam*, en artikkel som tydelig utfordrer oppfatningen om at det var den amerikanske overlegenheten innenfor hurtighet, presisjon og situasjonsforståelse som bestemte utfallet av krigen. Styrken ved denne artikkelen er at den bygger på intervjuer av 176 amerikanske, britiske og irakiske offiserer.⁸⁹

Ettersom mine kilder er åpne og ugraderte kan enkelte detaljer i gjennomføringen av operasjonen mangle. Det som allikevel taler for mitt utvalg er at de på stort sett alle områder peker i samme retning. I denne sammenheng er det viktig å være klar over at jeg kun anvender disse kildene for å beskrive den kronologiske gjennomføringen av operasjonene som grunnlag for å analysere meg frem til på hvilken måte mine utvalgte indikatorer kom til uttrykk i operasjonen. Det som imidlertid er en svakhet i mitt kildemateriale er at de i stor grad beskriver operasjonen ut i fra koalisjonssiden perspektiv, og i liten grad ivaretar det irakiske perspektivet. En naturlig konsekvens av dette er at jeg kan trekke slutninger som for ensidig baserer seg på koalisjonens syn på gjennomføring mot en motstander som i stor grad manglet evne til å utføre effektive mottiltak.

4.1 Operation Iraqi Freedom – gjennomføringen i stort⁹⁰

Let me begin by saying this will be a campaign unlike any other in history, a campaign characterized by shock, by surprise, by the employment of precise munitions on a scale never seen, and by the application of overwhelming force.

General Tommy Franks, CENTCOM Daily Briefing, March 22, 2003.

I sin bok *The Iraq War; Strategy, Tactics, and Military Lessons* hevder Anthony H. Cordesman at OIF startet så langt tilbake som på høsten 2002. Dette fordi amerikanske og britiske fly allerede på dette tidspunkt trappet opp sine angrep mot det irakiske flyvåpenet og bakkebaserte luftvernssystem. Dette gjorde de med hjemmel i FN-resolusjonen fra 1991, hvor det ble opprettet en *No Fly Zone* (NFZ) over Nord- og Sør-Irak. Et annet resultat av disse angrepene, som fikk tilnavnet *Southern Focus*, var at mye av Iraks faste telenett ble ødelagt, hvilket igjen resulterte i at de irakiske militære måtte benytte høyfrekvent radiokommunikasjon for å samordne og lede

⁸⁸ Todd S. Purdum, *A time of our choosing* (New York: Times Books, 2003).

⁸⁹ Stephen Biddle 'Speed kills? Reassessing the role of speed, precision, and situation awareness in the Fall of Saddam', i: *Journal of Strategic Studies* (Vol. 30: Issue 1, 2007), s. 9.

⁹⁰ Denne redegjørelsen av operasjonens gjennomføringen i stort baserer seg på Williamson Murray og Robert H. Scales, *The Iraq War: A military history* (London: Belknap, 2003), Anthony Cordesman, *The Iraq War: Strategy, Tactics and Military Lessons* (Washington D.C.: CSIS, 2003), Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003) og Todd S. Purdum, *A time of our choosing* (New York: Times Books, 2003). Litteratur ut over dette er notesatt spesifikt i teksten.

avdelinger i de kommende kamphandlingene. I tillegg fremskaffet denne økte flyaktiviteten et godt etterretningsbilde over den irakiske infrastrukturen, og hvordan Saddam Hussein i grovt disponerte sine militære styrker.

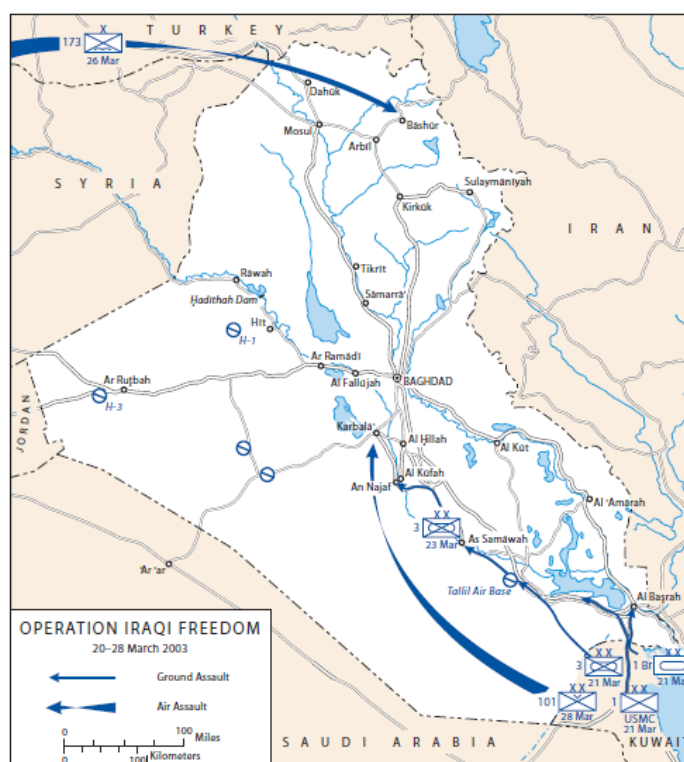
Operasjonen, som ble ledet av den amerikanske general Tommy Franks i rollen som JFC, ble innledet på morgenen den 20. mars -03, etter at amerikanske etterretningskilder hadde mottatt hva de tror er sikker informasjon om hvor Saddam Hussein, hans sønner Qusay og Uday, og flere sentrale ledere i Baath-partiet oppholdt seg. Bare timer etter at denne informasjonen ble kjent gjennomførte amerikanerne et kombinert angrep med *stealth-fly*⁹¹ og fartøysbaserte kryssermissiler mot det antatte ledningssenteret i hjertet av Bagdad, et angrep som fikk tilnavnet *Innside-Out*. Dette angrepet initierte starten på to dager med sporadiske fly- og missilangrep mot prioriterte mål i hele Irak, der målet var å slå ut Iraks lederskap og viktige kommando- og kontrollinstallasjoner (C2). Det var imidlertid ikke før natten mellom 21.-22. mars at koalisjonens luftressurser ble satt inn med full tyngde, i det som av mange ble omtalt som *Shock and Awe*. Gjennom massive angrep mot utvalgte C2-knutepunkt, ledningssentra, antatte lagringsplasser for masseødeleggelsesvåpen (MØV), luftvernsystemer og viktig infrastruktur ønsket koalisjonen å oppnå en hurtig kollaps i regimet i Bagdad, og samtidig berede grunnen for en fremtidig luft- og informasjonsoverlegenhet. I dette arbeidet støttet flystyrkene seg på informasjon fra amerikanske, britiske og australske spesialstyrker som i flere dager hadde operert i Iraks nordre og vestre grenseområder. Deres oppgaver var primært å sikre koalisjonens vestre flanke mot Syria, sikre viktig nøkkelterreng og infrastruktur for egne fremrykkende bakkestyrker, lokalisere lagringsplasser for MØV og peke inn bombefly mot viktige mål. For å opprettholde sin luftoverlegenhet fortsatte koalisjonens luftstyrker disse angrepene mot strategiske og operasjonelle mål i Irak under hele operasjonen frem til Bagdad var sikret.

Umiddelbart etter at det innledende luftangrepet mot Bagdad var gjennomført angrep landkomponenten over grensen fra Kuwait. Landkomponenten (CFLCC – *Combined Forces Land Component Command*), under ledelse av generalløytnant David D. McKiernan, bestod på dette tidspunktet av USAs 5th Corps, 3rd Infantry Division, 2nd Brigade Combat Team fra 82d Airborne Division, 101st Airborn Division, 1st Marine Expeditionary Force (1. MEF) og 1st Marine Division, i tillegg til den britiske 1st (UK) Armored Division. Selv om den opprinnelige planen ikke beskrev et parallelt angrep i luften og på bakken, så JFC nå en gylden mulighet til å oppnå en strategisk og operasjonell overraskelse. Gjennom å kombinere innsatser i alle dimensjoner allerede fra første dag i striden håpet han å oppnå systemkollaps i det irakiske

⁹¹ Stealth-fly er bygget på en teknologi der utforming og materiale vanskeliggjør ulike sensorers evne til å oppdage, forfølge og angripe.

lederskapet, og samtidig frata de militære styrkenes ledelse og vilje til videre motstandskamp. I sørøst angrep amerikanske og britiske marineinfanteri- og spesialstyrker inn på Al Faw-halvøyen for å forhindre at irakiske styrker ødela eller satt fyr på oljebrønner og installasjoner i dette området, og samtidig sikre kontrollen over den strategisk viktige havnebyen Umm Qasr. Parallelt angrep deler av 1st (UK) Armored Division over grensen fra Kuwait for å ta Iraks nest største by Basra med tilhørende veiknutepunkter, i den hensikt å sikre koalisjonens videre angrep nordvest mot Bagdad.

Dagen etter angrep hoveddelen av 1. MEF i nordvestlig retning for å ta de viktige overgangene over elven Eufkrat, med tilhørende områder langs veiene nordover til overgangene over elven Tigris. Hensikten med denne operasjonen var å sikre 5th Corps parallele angrep vest for Euphrat mot An Najaf, Karbala og Bagdad. Til tross for at sandstormer forsinket fremrykningen med flere dager klarte 1. MEF fremre enheter allerede 2. april å krysse Tigris, og etter ytterligere to dager sikret 1. MEF de viktige broene over elven i byene An Nu'maniya og Al Kut. Angrepet med de fremre enhetene fortsatte med uforminsket styrke på østsiden av Tigris, og disse styrkene nådde utkanten av Bagdad allerede femten dager etter at bakkeoffensiven startet.

Kart nr. 1: Koalisjonens angrep i grovt frem til Bagdad faller⁹²

⁹² Kartet er hentet fra Stephen A. Carney, *Allied Participation in Operation Iraqi Freedom* (Center of Military History United States Army: Washington, D.C., 2011), s.10.

På tilsvarende måte som 1. MEF, var 5th Corps' angrep preget av stort tempo, kraftsamling og høy grad av risiko. Det var avgjørende viktig at korpsets fremre deler opprettholdt et høyt angrepstempo gjennom hele operasjonen. Walter J. Boyne sier i sin bok *Operation Iraqi Freedom* at 5th Corps var som en bokser som "danset fremover som en sommerfugl, og stakk som en bie". For å muliggjøre dette unngikk korpset alle større byer der det var mulig, slik at de slapp å nedkjempe organiserte motstandere på veien. I tillegg benyttet de i stor grad fly og helikopteravdelinger som flankesikring. I dette avsatt de minimalt med sikringsstyrker for å holde viktig terreng i sine bakre områder, noe som igjen førte til lange og usikre forsyningslinjer. Til tross for dette nådde korpset An Najaf etter fem dager, og Karbala etter elleve dager. Etter å ha nedkjempet den irakiske Medina-divisjonen fra den Republikanske Garde ved Karbala, fortsatte angrepet over Eufrat mot Saddam internasjonale flyplass som ble sikret på kvelden 4. april, det vil si samtidig som 1. MEF fremre enheter opererte i byens sørøstre utkant. Etter å ha konsolidert sine stillinger rundt Bagdad angrep enheter fra 5th Corps og 1. MEF inn i Bagdad på formiddagen 5. april, og etter at sporadiske irakiske motangrep var nedkjempet erklærte JFC at byen var tatt den 14. april. For å muliggjøre innsetting av hele 5th Corps i dette angrepet mot Bagdad, benyttet LCC enheter fra 101th og 82th Airborne Division til å sikre korpsets lange forsyningslinjer, samtidig som de nedkjempet etterlatte motstandsgrupper.

Det er verdt å merke seg at det under hele operasjonen pågikk parallelle aktiviteter i alle dimensjoner. I tillegg til de allerede nevnte innsatsene med luft-, sjø- og bakkestyrker, gjennomførte JFC en kontinuerlig PSYOPS-kampanje rettet mot Saddam Hussein og hans regime, hans militære ledere og det irakiske folket. Som et ledd i dette droppet koalisjonens flystyrker hver dag flere millioner flygeblad over militære grupperingsområder og større befolkningssentra, samtidig som politiske og militære ledere kontinuerlig ble oppfordret til å oppgi motstand og skifte side via SMS.

Som jeg nevnte innledningsvis var igangsettingen av bakkestriden uten en lengre forutgående flyinnsats et forhold som kom overraskende både på makthaverne i Bagdad og på vestlig media. Dette da mange forventet at operasjonen skal følge det samme hendelsesforløp som i 1991, nemlig med en omfattende forbekjempning med flystyrker i forkant av at bakkeoffensiven startet. Et annet forhold som også ble endret i forhold til JFCs opprinnelige plan, var innsettingen av 4th Infantry Division. Allerede flere uker før operasjonen ble igangsatt hadde det fremgått at denne divisjonen skulle settes inn i angrepet mot Bagdad fra nord, dvs. fra planlagte utgangsgrupperinger i Tyrkia. Nå ville det seg slik at NATO-landet Tyrkia av ulike årsaker ikke tillot dette, noe som igjen førte til at divisjonen så raskt som mulig måtte transporteres på kjøll

gjennom den persiske golfen til Kuwait. Til tross for at divisjonen ikke ble angrepsklar til G-dagen⁹³, kom det allikevel noe positivt ut av denne hendelsen. All den usikkerhet som hersket rundt divisjonen benyttet JFC maksimalt for å villedde myndighetene i Bagdad. Denne villedningen passet perfekt med den desinformasjon som dobbeltagenten *April Fool* hadde gitt til de irakiske myndighetene siden slutten av 2002, der budskapet var at koalisjonens hovedangrep ville komme fra nord.⁹⁴ Resultatet ble at så mange som 13 irakiske divisjoner ble værende i grenseområdene mot de kurdiskkontrollerte områdene i nord, noe som igjen resulterer i et svekker forsvaret av Bagdad.

4.2 Overlegenhet i alle dimensjoner

Det er liten tvil om at koalisjonen i OIF umiddelbart søkte å oppnå overlegenhet i alle dimensjoner for å skape maksimal handlefrihet for egne styrker. Imidlertid viste det seg at koalisjonen også hadde andre hensikter med denne overlegenheten. Den 30. mars, det vil si 10 dager etter at bakkeangrepet startet, uttalte general Franks at han hadde oppnådd en slik grad av overlegenhet i luften og på bakken at Saddam Hussein ikke lenger hadde mulighet for å anvende masseødeleggelsesvåpen mot sine naboland i vest.⁹⁵ På denne måten hadde Franks nå oppnådd hva han lovet president Bush under briefingen den 28. desember 2002, der presidenten klart hadde understreket viktigheten av at krigen ikke skulle få mulighet til å utvikle seg til en regional storkonflikt.⁹⁶

I store trekk foreskrev planen for OIF et parallelt angrep i flere dimensjoner, både i luften, på bakken og på havet. Tanken var at samordnede angrep fra flere ulike retninger tidlig ville føre til systemkollaps i Iraks politiske og militære ledelse, noe som igjen ville begrense de militære innsatsene i tid og omfang.⁹⁷ Jo tidligere koalisjonen kunne overgå til operasjonens fase IV, dvs. stabilisering, jo større var sjansene for en tidlig normalisering av Irak.

4.2.1 Luftoverlegenhet

I sin bok *Operation Iraqi Freedom* beskriver Walter J. Boyne noen av de tiltakene som amerikanerne i en drøy 10-årsperiode gjennomførte for å forsvare Kuwait og Saudi-Arabia mot en eventuell ytterligere irakisk aggresjon. Disse tiltakene ble igangsatt allerede i forlengelsen av Golfkrigen i 1991. Foruten detaljert planlegging for å avskrekke, og om nødvendig militært forsvare disse landene, utførte amerikanske og britiske flystyrker detaljert kartlegging av de

⁹³ G-dagen (*Ground-day*) er benevnelsen på den 20. mars da bakkeoperasjonen startet. På tilsvarende måte ble 19. mars da luftoperasjonene startet benevnt som A-dagen (*Air-day*).

⁹⁴ Tommy Franks, *American Soldier* (New York: Harper-Collins Publishers Inc., 2004), s. 435-436.

⁹⁵ Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003), s. 114.

⁹⁶ Tommy Franks, *American Soldier* (New York: Harper-Collins Publishers Inc., 2004), s. 354.

⁹⁷ Williamson Murray og Robert H. Scales, *The Iraq War: A military history* (London: Belknap, 2003), s. 94.

irakiske militære disposisjoner mens de håndhevet flyforbudssonene over Irak. For ytterligere å øke presset på Saddam Hussein i forkant av OIF, endret CENTCOM sine ROE for flyinnsatsene i flyforbudssonene, noe som igjen resulterte i at alliansen gjennomførte over 8 600 luftinnsatser mot irakiske luftforsvars- og C2-installasjoner i perioden juli 2002 til 19. mars 2003. Selv om flyinnsatsene i forkant av bakkeoffensiven i OIF ikke var like omfattende som i 1991, var resultatet av den strenge håndhevelsen av flyforbudssonene at koalisjonen i stor grad hadde skapt grunnlaget for å etablere luftoverlegenhet i de innledende fasene av OIF.⁹⁸ Når koalisjonen i tillegg i timene før bakkeoperasjonen intensiverte anvendelsen av satellitter, UAV, ulike typer av etterretningsfly og presisjonsvåpen, ble resultatet at Irak ikke lenger rådde over kapasiteter som kunne utgjøre en reell trussel mot amerikanske og britiske fly i operasjonsområdet.⁹⁹ Spesielt viste det seg at det brede utvalget av UAV, over 10 typer med ulike kapasiteter, hadde stor effekt på koalisjonens operasjoner. Kombinasjonen av den høytflygende RQ-4A *Global Hawk* og den mer bakkenære *Dragon Eye*, sammen med andre ISR-enheter som for eksempel JSTAR¹⁰⁰, ga JFC et nær sagt totalt bilde over alle irakiske forflytninger i operasjonsområdet.¹⁰¹

Som allerede nevnt var det mange eksperter, både militære og sivile, som i forkant av krigen hevdet at OIF ville bli innledet med omfattende luftinnsatser tilsvarende de verden var vitne til under Golfkrigen i 1991. Walter J. Boyne hevder i sin bok *Operation Iraqi Freedom* at dette ikke var nødvendig, ettersom de omfattende flyinnsatsene for å håndheve flyforbudssonene over Irak i over 10 år, av noen benevnt som *Bleed and Weed*, langt på vei hadde ødelagt det irakiske flyvåpenet og deres bakkebaserte luftforsvar.¹⁰² I tillegg ønsket president George W. Bush så langt som mulig å unngå unødvendige utilsiktede ødeleggelser (*Collateral Damage*) og tap av sivile irakiske liv som slike omfattende flyoperasjoner normalt ville resultere i.¹⁰³

For å understøtte bakkeoffensiven startet koalisjonens flystyrker sine angrep allerede den 19. mars. Dette innebar at flystyrker som inngikk i *Operation Southern Watch*¹⁰⁴ intensiverte sine angrep mot viktige militære mål, i første rekke i det sørlige og vestre Irak for å skape luftoverlegenhet i disse områdene. I dette ble kommunikasjonsknutepunkter, mobile radarvarslingsanlegg, kommandoplasser og utskyttingsinstallasjoner for luftforsvarssystemer, artilleriposisjoner og luftkontrollfasiliteter i Basra angrepet med presisjonsvåpen. Gjennom dette

⁹⁸ Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003), s. 38-39.

⁹⁹ Williamson Murray og Robert H. Scales, *The Iraq War: A military history* (London: Belknap, 2003), s. 162-163. Se også Benjamin S. Lambeth, *The Unseen War* (Annapolis: Naval Institute Press, 2013), s. 65-68.

¹⁰⁰ JSTAR står for *Joint Surveillance and Target Radar System*, og er en flybåren radar.

¹⁰¹ Williamson Murray og Robert H. Scales, *The Iraq War: A military history* (London: Belknap, 2003), s. 164.

¹⁰² Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003), s. 54.

¹⁰³ *Ibid.*, s. 56.

¹⁰⁴ *Operation Southern Watch* er navnet på operasjonen for å håndheve flyforbudssonene over Irak i tiden etter 1991.

ble Iraks mulighet til å lede bekjempningen av koalisjonens flystyrker vesentlig redusert.¹⁰⁵ Den 21. mars gjennomførte koalisjonen over 1000 luftinnsatser mot ulike mål i Irak. I tillegg ble det avfyrt flere enn 400 *Tomahawk* fra amerikanske og britiske overflatefartøy og ubåter, og ca. 100 krysningsmissiler fra amerikanske bombefly.¹⁰⁶ I tillegg anvendte koalisjonen opp til 15 stk. UAV av typen *RQ-1 Predator* for å overvåke spesielt utvalgte målområder i det sørlige Irak, en kapasitet som er et godt og nødvendig supplement til de øvrige flystyrkene.¹⁰⁷ Resultatet av de intensive luftinnsatsene i perioden fra 21.-23. mars ble at koalisjonen i stor grad allerede nå hadde etablert total luftoverlegenhet i hele operasjonsområdet. Et eksempel som godt illustrerer nytten av den oppnådde luftoverlegenheten var bakkeangrepet inn i selve Bagdad, uoffisielt benevnt som *Thunder Run*. Under dekke av en total ”luftparaply” kunne de amerikanske styrkene uhindret angripe endimensjonale irakiske styrker inn i hjertet av Bagdad.¹⁰⁸

4.2.2 Overlegenhet på bakken

Under planleggingen av operasjonen ble det tidlig klart for general Franks at han hadde begrensede bakkestyrker i forhold til hva som tradisjonelt hadde blitt ansett som nødvendig for å gjennomføre operasjoner av denne størrelsesorden. For å kompensere for dette ble planen basert på at bakkekomponenten skulle angripe med stort tempo på to begrensede angrepsfronter. Målet var ikke å sikre alt tatt terreng på veien mot Bagdad, men i tilstrekkelig grad kontrollere viktige områder for å muliggjøre effektiv fremføring av logistikk til de fremre enhetene.

Når bakkeoperasjonen startet hadde koalisjonens bakkestyrker i lengre tid planlagt hvordan de skulle håndtere de mottiltak som irakerne iverksatte mot angrepsoperasjonen inn mot Bagdad. I dette utnyttet de effektivt sine overlegne ISR-kapasiteter, sitt høye fremrykningstempo og store fleksibilitet.¹⁰⁹ I direkte kamper med irakiske bakkestyrker, både regulære og ikke-regulære, viste alle trefninger at koalisjonsstyrkene var sin irakiske motpart totalt overlegen innenfor alle elementer av bakkestriden. Spesielt ble effekten av de store forskjellene i teknologinivå på de ulike våpensystemene tydelig. I direkte trefninger mellom pansrede enheter viste spesielt koalisjonens stridsvogner sin totale overlegenhet både hva gjelder rekkevidde og treffsikkerhet. I tillegg demonstrerte koalisjonens bakkestyrker hvilken overlegenhet de hadde når det gjaldt utdanningsnivå, moral og grad av samtrening.

¹⁰⁵ Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003), s. 48.

¹⁰⁶ Ibid, s. 52.

¹⁰⁷ Todd S. Purdum, *A time of our choosing* (New York: Times Books, 2003), s. 121.

¹⁰⁸ Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003), s. 142.

¹⁰⁹ Williamson Murray og Robert H. Scales, *The Iraq War: A military history* (London: Belknap, 2003), s. 94-95.

4.2.3 Overlegenhet på havet

På mange måter oppnådde koalisjonen tidlig overlegenhet på havet. Allerede fra første dag kunne koalisjonen anvende havet som de ville, både for styrke- og materielltransport og for å bekjempe mål på land. Dette til tross for at deltagende styrker var redusert fra Golfkrigens 569 til 305 fartøy i OIF. Hovedårsaken til dette var innføring av nye bekjempningssystem, som f. eks *MK 41 Vertical Launch System (VLS)*, noe som ga fartøyer som tidligere bare var utrustet for defensive oppgaver i en hangarfartøygruppe muligheten til å gjennomføre offensiv bekjempning på egen hånd. Tilsvarende våpenforbedringer var også utført på flere av de deltagende ubåtene. For å løse de logistiske problemene som ble identifisert under krigen i 1991, forbedret den amerikanske marinen på 1990-tallet sin strategiske transportkapasitet (*Maritime Sealift Command*). Spesielt var innføringen av 19 stk. *Large Medium Speed Roll-on/Roll-off* -fartøyer (LMSR) en stor forbedring, da hvert av disse har vesentlig forbedret lastekapasitet og fremrykningshastighet enn tilsvarende fartøyer i 1991.¹¹⁰ Den deltagende flåtestyrken bestod av til sammen syv hangarfartøygrupper (CSG – *Carrier Strike Group*), tre amfibiske landsettingsgrupper (ARG – *Amphibious Ready Group*) og to amfibiske innsatsstyrker (ATF – *Amphibious Task Force*). Til sammen med øvrige bidrag fra de andre koalisjonslandene var den totale flåtestyrke på ca. 80 000 mann.¹¹¹

Gjennom hele OIF opererte koalisjonen uten større begrensninger med sine hangarfartøygrupper i den Persiske gulfen og i Middelhavet. Det eneste problemet som koalisjonens flåtestyrke stod overfor under operasjonen var den irakiske mineleggingen av innløpet til havnebyen Um Qasr i krigen innledende fase, og sporadiske forsøk på å utføre sabotasje mot oljeinstallasjoner utenfor det sørlige Irak. Først etter ca. en uke med intensiv minerydding var havnen i Um Qasr klarert, slik at den kunne ta i mot hjelpesendinger til det sterkt trengende irakiske folket.

4.2.4 Overlegenhet i rommet

Gjennom ubegrenset tilgang til satellitter hadde koalisjonen gjennom hele operasjonen et enormt overtak på sin irakiske motstander. Dette ble til det fulle demonstrert under de kraftige sandstormene som herjet i perioden 25.-27. mars. Under dekke av hva de irakiske militære trodde var et sikkert skjul mot koalisjonens rombaserte overvåkingssystem, fremrykket flere avdelinger fra Medina Divisjonen sørover for å stanse den amerikanske fremrykningen sør for Bagdad. Alle disse forflytningene ble umiddelbart fanget opp av satellittsystemet *Joint STARS Moving Target Indicator (MTI)*. Identifiserte måldata ble deretter raskt overført til koalisjonens

¹¹⁰ Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003), s. 58.

¹¹¹ Ibid, s. 77.

flystyrker som umiddelbart bekjempet med presisjonsvåpen (PGM – *Precision-Guided Munitions*). Ved hjelp av dette systemet demonstrerte koalisjonen at de var i stand til å angripe mer enn bare broer og andre statiske mål, noe som tydelig viste at krigføringsevnen var løftet opp på et nytt nivå i forhold til Golfkrigen i 1991.¹¹²

4.2.5 Overlegenhet i det elektromagnetiske spekteret

Et direkte resultat av den oppnådde luftoverlegenheten var at koalisjonen i stor grad kunne regulere Iraks mulighet for å operere i det elektromagnetiske spekteret. Det vil si at de var i stand til å slå ut viktige kommunikasjonsknutepunkt dersom dette var ønskelig. Selv om dette var en positiv effekt av egen luftoverlegenhet, fikk vi allikevel i løpet av de to første dagene av luftoperasjonen demonstrert et av krigens flere dilemmaer. I den tro at de innledende luftinnsatsene mot sentrale deler av Bagdad skulle få Saddams regime til å gi opp, utsatte JFACC bekjempningen av flere viktige mål i og rundt Bagdad. Flere av disse var kommunikasjonsfasiliteter, både militære kommando- og kontrollknutepunkter og sivile radio- og TV- installasjoner. Dette resulterte i at regimet i Bagdad i noen grad fortsatt hadde muligheten til å kringkaste sin versjon av krigen ut til det irakiske folket. Denne muligheten ble først fratatt dem når de amerikanske styrkene inntok Bagdad.¹¹³

Det amerikanske overtaket innenfor C4ISR¹¹⁴ var et resultat av mange års utvikling av i første rekke to svært avanserte og kostbare systemer. Den første delen muliggjorde fri flyt av nåtidinformasjon og etterretninger fra rombaserte enheter, kommando- og kontrollfly, kampfly, og bakkebaserte kontrollsentra ned til bakkeenheter og individuelle soldater. Via droner og andre UAV var koalisjonen i stand til å oppdage og identifisere fremrykkende irakiske enheter lenge før de var i stand til å angripe egne bakkestyrker. Det andre elementet i denne nye formen for informasjonskrigføring var å frata motstanderen evnen til å kommunisere på annen måte enn med ordonnanser. Dette oppnådde koalisjonen gjennom å presisjonsangripe utvalgte kommunikasjonsknutepunkter i prioriterte områder i Irak, samtidig som de i stor utstrekning anvendte elektronisk krigføring for å begrense de irakiske styrkenes mulighet til å benytte radio som kommunikasjonsmiddel.¹¹⁵ På denne måten var de også i stand til å overvåke den irakiske radiotrafikken på utvalgte frekvensområder. Under angrepet mot Bagdad hadde de amerikanske bakkestyrkene god nytte av dette. Her fanget amerikansk etterretning opp radiotrafikk der de gjenværende delene av Den republikanske garden fikk i oppdrag å falle tilbake for et siste

¹¹² Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003), s. 95.

¹¹³ Williamson Murray og Robert H. Scales, *The Iraq War: A military history* (London: Belknap, 2003), s. 167-168.

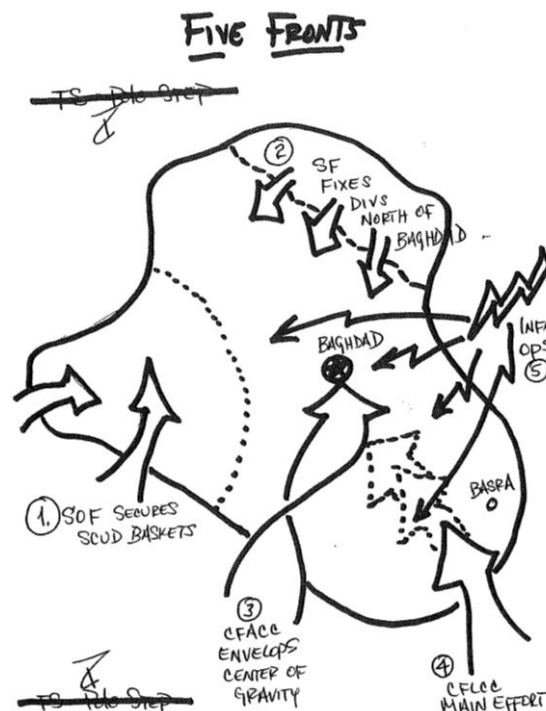
¹¹⁴ C4ISR står for *Command, Control, Communication, Computers, Intelligence, Surveillance and Reconnaissance*, og er et samlebegrep for samordning og integreringen av alle enheter som inngår i et operativt ledelsessystem.

¹¹⁵ Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003), s. 54.

forsvar av Saddams regime. Responsen på denne ordren var svært begrenset, noe som indikerer at den langvarige bekjempningen av disse enhetene med luftinnsatser hadde gitt ønsket effekt.¹¹⁶

4.2.6 Informasjonsoverlegenhet

På mange måter gikk prosessen med å skape informasjonsoverlegenhet parallelt med de tidligere beskrevne tiltakene for å etablere luftoverlegenhet. Under hele perioden med håndhevelse av flyforbudssonene pågikk det en informasjonskampanje for å skape legitimitet for disse handlingene overfor det internasjonale samfunnet. Denne kampanjen ble betydelig intensivert for å støtte opp om de krav som USA og Storbritannia rettet mot Irak i FN i månedene før operasjonen ble iverksatt. At general Franks hadde stor tro på informasjonsoperasjoner ser vi av hans innledende tanker om operasjonskonsept for OIF. I hans bok *American Soldier* fremgår det at han allerede i september 2002 så for seg fem fronter for angrepet mot Bagdad. Disse er SOF styrker i vest for å hindre SCUD mot Israel, spesialstyrker i nord for å binde Iraks divisjoner på grensen til de kurdiske områdene, luftinnsatser mot tyngdepunktet Bagdad, landkomponentens hovedangrep fra sør og effektive informasjonsoperasjoner mot den irakiske politiske ledning og landets befolkning.¹¹⁷

Figur 1: General Franks' *Five Fronts*-skisse.¹¹⁸

¹¹⁶ Todd S. Purdum, *A time of our choosing* (New York: Times Books, 2003), s. 191.

¹¹⁷ Tommy Franks, *American Soldier* (New York: Harper-Collins Publishers Inc., 2004), s. 396.

¹¹⁸ *Ibid.*, s. 396.

Som et direkte resultat av erfaringene fra Golfkrigen i 1991, hvor begrepet ”CNN-effekten” ble introdusert, la CENTCOM stor vekt på medias rolle under gjennomføringen av OIF. I et forsøk på å styre media, dvs. gi media mulighet til å rapportere direkte fra de virkelige hendelsene under gjennomføringen av operasjonen, og på denne måten unngå faktafeil, fikk stort sett alle avdelinger og større hovedkvarter med seg reportere (*Embedded Media*) som mer eller mindre direkte presenterte sine historier på TV, i radio og i ulike aviser og tidsskrifter. På denne måten fikk koalisjonens syn på hendelsesutviklingen bred dekning i spesielt vestlig media. Denne effekten ble ytterligere forsterket gjennom de daglige situasjonsbrifene i CENTCOMs fremskutte kommandoplass i leiren *Camp As Sayliyah* i Qatar. Her fikk medier fra alle verdens hjørner presentert CENTCOMs versjon av operasjonens viktigste hendelser. Under gjennomføringen av OIF ble derav brigader Vince Brooks et kjent ansikt på fjernsynsskjermen i rollen som CENTCOMs brifingsoffiser.

Et forhold som derimot viste seg vanskelig å kontrollere var de ulike irakiske motstandsgruppens anvendelse av video og Internett som midler for å spre sitt budskap. Spesielt synlig ble dette når den arabiske TV-kanalen Al-Jazeera viste bilder av døde og tilfangetatte amerikanske soldater. På mange måter fremstod disse bildene som direkte motsatser til de bildene som ble presentert av koalisjonens *Embedded Media*.

I tillegg til sitt fokus mot det internasjonale mediesamfunnet, gjennomførte JFC også tiltak for å oppdatere og informere egne tropper om operasjonens mål og hensikt. Et konkret eksempel på dette så vi på ettermiddagen den 20. mars da general Franks sendte ut en skriftlig uttalelse¹¹⁹ til deltagende soldater i OIF. Hensikten med denne uttalelsen var å høyne moralen før stridshandlingene startet, og samtidig motvirke de divergerende meninger og syn på krigen som trolig ville bli presentert fra kritikere gjennom ulike medier i det at stridshandlingene startet.¹²⁰ På den mer ”myke” delen av informasjonskrigføringen, det vil si PSYOPS, benyttet koalisjonen andre midler. I et forsøk på å vinne det irakiske folkets *Heart and Minds*, og samtidig forhindre

¹¹⁹ Uttalelsen lyder: “*The President of the United States – our Commander in Chief – in agreement with the leaders of our coalition partners has ordered the initiation of combat operations. Our objectives are clear. We will disarm Iraq and remove the regime that has refused to disarm peacefully. We will liberate the Iraqi people from a dictator who uses torture, murder, hunger and terror as tools of oppression. We will bring food, medicines, and other humanitarian assistance to Iraqis in need. We will take care to protect innocent civilians and infrastructure that supports them, and we will help the Iraqi people start anew to build a future of their own with a government of their choice. You have my highest personal confidence and the confidence of your Commander in Chief. You are now in harm’s way. Our task will not be easy, but we are fighting for a just cause and the outcome is not in doubt. I am proud of you – all that you have done and all you will achieve in the days ahead. We will all do our duty. May God bless each of you, this coalition, and the United States of America*”.

¹²⁰ Uttalelsen er gjengitt i Tommy Franks, *American Soldier* (New York: Harper-Collins Publishers Inc., 2004), s. 469.

at lavere irakiske militære ledere tok i bruk MØV, anvendte koalisjonen utstrakt bruk av flygeblad, radiosendinger og andre PSYOPS-tiltak.¹²¹

For å sammenfatte kan en hevde at grunnlaget for å etablere overlegenhet i alle dimensjoner allerede startet under Golfkrigen i 1991. Spesielt viste det seg at nesten 12 år med håndhevelse av flyforbudssonene over de nordlige og sørlige delene av Irak langt på vei hadde banet vei for å etablere overlegenhet i luften. Gjennom konsentrerte luftinnsatser i operasjonens første dager etablerte koalisjonen total luftoverlegenhet over hele operasjonsområdet. På tilsvarende måte oppnådde den tidlig i operasjonens innledende fase også overlegenhet på havet. Som et resultat av den totale amerikanske dominansen i rommet, og den raskt etablerte luftoverlegenheten, fikk koalisjonen også tidlig i operasjonen tilnærmet full kontroll i det elektromagnetiske domenet. Ut i fra CENTCOMs planer hadde JFC imidlertid ingen ambisjon om å oppnå full overlegenhet på bakken under OIF. Da målet for bakkestyrkene i første rekke var å knekke det sittende regimet i Bagdad og deres regulære militære styrker, kontrollerte landkomponenten kun de områdene som var viktig for å få frem egen logistikk, hindret irakisk beskytning av nabostater i vest, og binde irakiske divisjoner på grensen til de kurdiske områdene i nord.

4.3 Synkronisering og/eller integrering av manøver og *interdiction*

Allerede i krigens innledende faser demonstrerte 5th Corps fremre enheter, brigadestridsgrupper (BCT – *Brigade Combat Team*) fra 3rd Infantry Division, hvordan de anvendte indirekte ild for å skape forutsetninger for egen videre manøver. Under angrepet mot byen Tallil, som ligger bare noen få mil fra grensen til Kuwait, anvendte de måldata fra forhåndsutplasserte spesialstyrker til å bekjempe militære mål med fly, kamphelikopter og artilleri. Presisjonen og effektene av disse bekjempningene var langt bedre enn hva som var tilfellet under Golfkrigen i 1991. Så snart den indirekte ilden ble flyttet mot mål lengre inn på dypet av de irakiske grupperingene, angrep bakkestyrkene med stridsvogner og stormpanservogner mot de allerede sterkt reduserte irakiske stillingene.¹²² En annen kapasitet som viste seg å være svært verdifull og effektiv var de amerikanske artillerilokaliseringsradarene. Når amerikanerne nærmet seg As Samawah ble de beskyttet av irakisk artilleriposisjoner nord for byen. Allerede før artillerigranatene traff bakken var skytsenes posisjon lokalisert, og sekunder senere ble de bekjempet av svært effektivt amerikansk kontrabeskytende artilleri. Effekten av dette ble at mange hundre irakiske soldater la ned sine våpen, og at den videre fremrykningen mot An Najaf kunne fortsette.¹²³

¹²¹ Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003), s. 144.

¹²² Williamson Murray og Robert H. Scales, *The Iraq War: A military history* (London: Belknap, 2003), s. 99-100.

¹²³ Ibid, s. 103.

Den 24. mars så vi nok et eksempel på hvordan koalisjonen brukte luftinnsatser for å avskjære og bekjempe irakiske styrker som på et senere tidspunkt kunne påvirke egen fremrykning på bakken. På denne dagen gjennomførte amerikanske fly mer enn 1 500 innsatser mot elementer av Den Republikanske Garder i områdene rundt byen Mosul, ca. 15 mil nord for Bagdad. Samtidig fremviste koalisjonsstyrkene en ny dimensjon i luftkrigen. Fra tidligere å stort sett bare bekjempe mål som var identifisert og prioritert på den fastsatte mållisten, overgikk de nå til å angripe mer oppdukkende mål. På denne dagen ble kun 200 av de totalt 800 innsatsene rettet mot forhåndsutpekte mål, og resten av angrepene ble rettet mot oppdukkende mål som ble utpekt og identifisert av ISR-elementer ute i operasjonsområdet.¹²⁴ Et tilsvarende eksempel på en slik effektiv målbekjempelse så vi under kampene ved An Najaf. Her muliggjorde eksakt informasjon om en fremrykkende formasjon av irakiske stridsvogner og stormpanservogner fra ulike ISR-elementer en hurtig bekjempning med flystyrker. Resultatet av 4 stk. GPS-styrte bomber ble ca. 30 ødelagte kjøretøy og en oppløst avdeling som ikke lenger var i stand til å angripe de amerikanske styrkene.¹²⁵ Senere i stridighetene i denne byen viste de amerikanske styrkene andre gode eksempler på integrering av tung ild og manøver. Etter flere dager med sporadiske luftangrep mot byen slapp amerikanske bombefly den 1. april tre 2 000-punds bomber mot tre ulike motstandspunkter i byen. Umiddelbart etter angrep amerikanske stridsvogner støttet av angrepshelikopter inn i de sørlige delene av byen. Etter spredte kamper falt byen i amerikanske hender tidlig på ettermiddagen samme dag.¹²⁶

Som tidligere nevnt ga det hurtige angrepstempoet på bakken begrensninger for gjennomføring av luftinnsatser mot irakiske mål som var eller ville kunne komme i kontakt med egne bakkestyrker. På denne måten ble behovet for synkronisering mellom manøver på bakken og avskjæringsild tydelig påvist. Et godt eksempel på en slik synkronisering fremviste de amerikanske styrkene i angrepet mot byen Karbala. Etter nesten 10 dager med hurtig fremrykning, og til tider intense kamper, måtte de fremre enhetene til 3rd Infantry Division gjennomføre en midlertidig stans. I hovedsak var dette et resultat av lange forsyningslinjer og behovet for å generere kampkraft før angrepet mot det forventede sterkt forsvarte Karbala-passet kunne iverksettes. I denne pausen i fremrykningen gjennomførte koalisjonens flystyrker angrepsinnsatser mot Medina Divisjonens ca. 200 stridsvogner, i tillegg til et ukjent antall

¹²⁴ Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003), s. 72-73, og Williamson Murray og Robert H. Scales, *The Iraq War: A military history* (London: Belknap, 2003), s. 170-171.

¹²⁵ Williamson Murray og Robert H. Scales, *The Iraq War: A military history* (London: Belknap, 2003), s. 172.

¹²⁶ Todd S. Purdum, *A time of our choosing* (New York: Times Books, 2003), s. 185.

stridskjøretøy i området mellom Karbala og Bagdad.¹²⁷ Gjennom dette skapte de gode forutsetninger for et videre gjennombruddsangrep mot Bagdad.

Et annet eksempel på en slik synkronisering og integrering av manøver og *interdiction* ble demonstrert under 5th Corps angrep inn mot Bagdad. Her ble ilden fra korpsets eget artilleri, *interdiction* og CAS samordnet med angrepet på bakken.¹²⁸ Som tidligere nevnt skiftet luftoperasjonen i denne tidsperioden fokus, hvilket resulterer i at ca. 2/3 av flyinnsatsene ble anvendt for å understøtte bakkestyrkene. Resultatet ble at store deler av Den Republikanske Garden sørvest for Bagdad ble nøytralisert, og at det irakiske forsvaret inn mot Saddams internasjonale flyplass falt sammen.¹²⁹ En god illustrasjon på flystyrkenes direkte understøttelse til de angripende enhetene på bakken finner vi i boken til Williamson Murray og Robert H. Scales:

*Overhead, A-10s provided close air support. Swooping down to rooftop level, the Warthogs continually strafed enemy positions or vehicles hidden in the back streets. Attack helicopters added to the mayhem below. Once the armored column entered the city....*¹³⁰

For å understøtte SOF-styrkenes innsatser i de vestre delene av Irak anvendte koalisjonen i stor utstrekning luftinnsatser på tilsvarende måte. Som et eksempel på dette viser Walter J. Boyne i sin bok *Operation Iraqi Freedom* hvordan luftinnsatser i form av CAS hjalp spesialenheter i forsvaret av demningen Haditha. Dersom irakerne hadde lyktes med å ødelegge denne demningen hadde de påfølgende oversvømmelsene i stor grad vanskeliggjort 5th Corps fremrykning i området rundt Karbala.¹³¹

Kort oppsummert fremviste koalisjonsstyrkene både vilje og evne til å synkronisere og integrere den indirekte ilden fra fly, kamphelikopter og artilleri med egne framrykninger på bakken allerede i operasjonens innledende faser. Dette ble muliggjort gjennom et godt utviklet C4ISR-system som åpnet for direkte informasjons- og måldataoverføring til alle involverte enheter i den fellesoperative styrken. I tillegg førte den hurtige fremrykningen på bakken til et større fokus på effektene av denne, enn tradisjonell luftbekjempning av stasjonære og infrastrukturelle mål. Et annet viktig element for å oppnå denne graden av synkronisering og integrering var tildeling av FAC og andre flyeksperter på lavt taktisk nivå. På denne måten evnet de hurtige fremrykkende

¹²⁷ Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003), s. 113.

¹²⁸ *Ibid.*, s. 128.

¹²⁹ Williamson Murray og Robert H. Scales, *The Iraq War: A military history* (London: Belknap, 2003), s. 173-174.

¹³⁰ *Ibid.*, s. 210.

¹³¹ Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003), s. 130.

bakkestyrkene å utnytte det potensialet som ligger i godt integrert ildgivning fra både direkte og indirekte våpensystem. Resultatet var at langt flere luftinnsatser ble gjennomført i direkte støtte for pågående bakkeoperasjoner enn hva som var tilfellet under Golfkrigen i 1991.

4.4 Lineære og ikke-lineære operasjoner

Den 21. mars startet 3rd U.S. Infantry (Mechanized) Division sitt angrep mot Bagdad. Dette angrepets hastighet og store dybde overrasket mange, trolig også de irakiske militære, og innbefattet en koordinert fremføring av over 10 000 ulike stridskjøretøy.¹³² General Franks beslutning om å angripe uten en lengre forutgående luftoperasjon var både modig og korrekt. Sett ut i fra at stort sett hele verden forventet omfattende *Shock and Awe*-operasjoner med luftstyrker, kom den hurtige iverksettingen av bakkeinvasjonen overraskende på mange observatører verden over. Denne overraskelsen ble opprettholdt av bakkestyrkenes høye angrepstempo og store operasjonsdyp. Den samlede effekten av dette ble at koalisjonen kom innenfor det irakiske lederskapets beslutningssyklus.¹³³ Gjennom den påfølgende bakkeoffensiven frem til Bagdad viste koalisjonsstyrkene stor vilje og evne til å operere i et fragmentert og ikke-lineært stridsfelt. Spesielt synlig ble dette etter hvert som de fremre angrepsstyrkene kun åpnet den hurtigste fremrykningsveien mot Bagdad, og dermed unnlot å nedkjempe hardt forsvarte motstandslommer som på sikt kunne true de egne lange forsyningslinjene tilbake til Kuwait.

Et annet eksempel som påviser den ikke-lineære tankegangen hos general Franks, var hans innsetting av spesialstyrker og luftlandestyrker i de nordre delene av Irak. Hensikten med innsettingen av disse styrkene var å stabilisere de urolige kurdiskkontrollerte grenseområdene mot Tyrkia i nord, samtidig som de utgjorde en troverdig nordre trussel mot regimet i Bagdad.¹³⁴ For å understøtte disse styrkene, som var uten egen landbasert ildstøtte, anvendte JFC fly fra marinetyrkene i Middelhavet. Disse flyinnsatsene understøttet bakkestyrkene gjennom å angripe baseringsområder for bakke-til-luft missiler, artilleriposisjoner og irakiske militærforlegninger. Denne måten å understøtte langt utgående bakkeoperasjoner var på mange måter banebrytende, og ble muliggjort takket være utviklingen av avanserte kommando- og kontrollsystem, presisjonsvåpen og lufttankingskapasitet.¹³⁵

Gjennom å anvende et ikke-lineært operasjonskonsept oppstod det imidlertid gjennom hele operasjonen flere tilfeller av *Blue-on-Blue*. Et eksempel på dette var når en *A-10 Warthog* angrep

¹³² Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003), s. 50.

¹³³ Ibid, s. 56.

¹³⁴ Ibid, s. 115.

¹³⁵ Ibid, s. 128.

hva den antok var irakiske stridskjøretøy, men som viste seg å være to britiske stormpanservogner. Resultatet ble en drept britisk soldat.¹³⁶ Dette eksemplet illustrerer godt de utfordringer som et ikke-lineært stridsfelt gir de ulike aktørene. Under hele fremrykningen mot Bagdad var de fremre bakkestyrkene alltid i kontakt med irakiske styrker, både regulære og paramilitære styrker og *Fedayeen*. I dette hadde de alltid behov for CAS, noe som igjen økte sjansene for *Blue-on-Blue*. Etter hvert som striden nærmet seg Bagdad ble stridsfeltet mer og mer uoversiktlig, og faren for *Blue-on-Blue* tilsvarende større. Samtidig ble stridsfeltet klart mer fragmentert, i og med at angrepsstyrken etterlot seg flere større eller mindre motstandslommer som under hele operasjonen utførte angrep mot logistikkolonner og andre myke mål med liten sikring. Dette var slik JFC vurderte det en akseptabel risiko, da irakiske militære og andre motstandsgrupper i liten grad hadde våpensystemer som utgjorde en stor trussel mot koalisjonens styrker.

For å sammenfatte ble det allerede tidlig i planleggingen av OIF avklart at JFC i denne operasjonen ikke ville få tilgang til like store bakkestyrker som under Golfkrigen i 1991. Dette, sammen med målsettingen om å avsette Saddam Hussein og hans regime, tvang general Franks til å tenke noe mer utradisjonelt. Av dette så vi allerede under åpningen av bakkestriden en stor vilje til å operere med målsettinger langt inn på dypet av motstanderen, noe som igjen førte til at eget bakre områder ble mer uoversiktlig og fragmentert. For å sikre sine egne bakre logistikkavdelinger anvendte JFC derfor i stor utstrekning fly og helikopteravdelinger. I dette ikke-lineære stridsfeltet opplevde koalisjonens flystyrker at det til tider var vanskelig å skille mellom egne og de irakiske bakkestyrker. Resultatet var gjentatte eksempler på *Blue-on-Blue*, der egne fly og luftvernsystemer bekjempet egne enheter.

4.5 Den fellesoperative doktrinen som verktøy for ledelse – en oppsummering

I det etterfølgende vil jeg forsøke å analysere resultatene av tilfellestudien OIF. Hensikten med dette er å påvise i hvilken grad gjennomføringen av operasjonen var i samsvar med den fellesoperative doktrinen, eller om det var de forsvarsgrensvis doktrinene som styrte. Slutningene fra denne analysen vil jeg i en etterfølgende del av oppgaven benytte for å si noe om i hvilken grad doktrinene kan anses å være verktøy for ledelse i henhold til Høibacks doktrinmodell.

4.5.1 Generelle kommentarer til gjennomføringen

Etter å ha studert gjennomføringen av OIF er det tydelig å se at de amerikanske styrkene hadde kommet vesentlig lengre når det gjelder innsikt og forståelse for fellesoperasjoner, enn hva som

¹³⁶ Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003), s. 112.

var tilfellet under Golfkrigen i 1991. I 1991 var et av de bærende prinsippene oppbygging av en total styrkeoverlegenhet (*Overwhelming Force*), og da spesielt innenfor luft- og bakkearenaene. Under gjennomføringen i 2003 var de amerikanske styrkene mer opptatt av hva de kaller *Overmatching Power*, det vil si å angripe motstanderen i et så bredt spekter av dimensjoner at hans militære system kollapser. I stedet for å fokusere på overlegenhet i styrker fokuserte planleggerne nå mer på hvordan sensorer og informasjonssystem best kan utnyttes for å skape en best mulig situasjonsforståelse på slagfeltet, og gjennom oppnådd informasjonsoverlegenhet gi motstanderen en opplevelse av mental forskyvning (*Psychological Dislocation*). For å muliggjøre en slik fellestankegang gjennomførte CENTCOM på slutten av 1990-tallet en omfattende omorganisering, hvor de ulike forsvarsgrensvis hovedkvarterene i Midtøsten ble slått sammen til en *Joint Task Force*.¹³⁷ I tillegg brukte general Franks mye tid i den innledende planleggingsperioden på å få de ulike komponentkommandoene og deres sjefer til å forstå viktigheten av å tenke fellesoperativt og som et *Joint Team*.¹³⁸ Slik jeg leser general Franks er denne fokuseringen på fellesoperasjoner et direkte resultat av de lærdommer som Joint Forces Command trakk etter å ha analysert gjennomføringen av Golfkrigen i 1991. Hadde det ikke vært for at koalisjonsstyrkene den gangen anvendte en tilnærmet overlegen styrke mot en kvalitativ underlegen motstander, ville den tidens forsvarsgrensvis tankegang mot en mer kvalifisert motstander kunne fått helt andre resultater. Gjennom dette er det tydelig å spore en vilje i general Franks anstrengelser for å realisere det som står beskrevet som forutsetninger for å lykkes med fellesoperasjoner i JP 3-0. I tillegg var det viktig for general Franks å implementere de gode erfaringene som de amerikanske styrkene hadde fra gjennomføringen av *Operation Enduring Freedom* i Afghanistan. På flere steder i hans bok *American Soldier* fremhever han de positive effektene som den totale integrering av luft-, bakke- og spesialstyrker hadde på graden av måloppnåelsen i denne operasjonen. Dette, sammen med et felles integrert C4IRS-system, anser han som de sentrale suksessfaktorer for å lykkes med operasjonene i Irak. Dette fremhevet han også i sin erfaringsredegjørelse for Senatets militærkomité i juli 2003, der en av hans hovedkonklusjoner var at styrkene i OIF i stor utstrekning fremstod som en fellesoperativ styrke. Og i følge generalen var innsatsene i operasjonene *Northern Watch*, *Southern Watch* og *Enduring Freedom* medvirkende årsaker til at det i CENTCOM hadde utviklet seg en fellesoperativ kultur som i stor grad bidro til de positive resultatene i OIF.¹³⁹

¹³⁷ Williamson Murray og Robert H. Scales, *The Iraq War: A military history* (London: Belknap, 2003), s. 92-93.

¹³⁸ Tommy Franks, *American Soldier* (New York: Harper-Collins Publishers Inc., 2004), s. 383.

¹³⁹ Tommy R. Franks, "Statement before the Senate Armed Services Committee 9 July 2003" (Washington: The Senate Armed Services Committee, 2003), s. 6, lastet ned fra: http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/congress/franks_09july03.pdf, den 24. februar 2014.

I tillegg mener jeg det er viktig å ikke glemme statusen på Iraks militærmakt under OIF i 2003. Etter Golfkrigens slutt hadde koalisjonsstyrkene, og da spesielt de amerikanske og britiske, fortsatt sin teknologiske og doktrinelle utvikling, noe som gjorde at de på de aller fleste områder fremstod som langt mer effektive enn hva tilfellet var i 1991. For Irak var situasjonen derimot totalt annerledes. Som et resultat av stridighetene i 1991, og den påfølgende degraderingen som håndhevelsen av flyforbudssonene resulterte i, vil jeg hevde at Irak rent militært var satt tilsvarende 20 år tilbake. Om effektene av koalisjonens innsatser hadde vært like virkningsfulle mot en mer kvalifisert motstander er det derfor vanskelig å si noe sikkert om, men at tiden og egne tapstall hadde sett annerledes ut er nok rimelig å anta. Allikevel vil jeg hevde at OIF er svært interessant å studere ut i fra et fellesoperativt perspektiv, da koalisjonens krigføringsmetoder og doktrinelle tilnærming i liten grad ble direkte påvirket av Iraks manglende evne til å yte kvalifisert motstand.

4.5.2 Overlegenhet i alle dimensjoner

I henhold til JP 3-0 er den overordnede målsettingen med å skape overlegenhet i alle dimensjoner å gi egne styrker maksimal handlingsfrihet. På denne måten vil motstanderen fratras mulighetene til å gjennomføre effektive mottiltak. Selv om doktrinen ikke i detalj beskriver hvordan JFC skal oppnå denne overlegenheten, fremholder den allikevel to forhold som den anser er av stor betydning for å lykkes i dette. For det første er det vesentlig at alle styrker tar initiativet fra første stund når operasjonen iverksettes. Slik jeg ser det ble dette initiativet allerede tatt under Golfkrigen i 1991, og bibeholdt gjennom håndhevelsen av flyforbudssonene over Irak helt frem til OIF ble iverksatt i mars 2003. Dette får således dramatiske konsekvenser for Saddam Husseins militære evne både i forkant og under gjennomføringen av OIF, i og med at denne håndhevelsen ga CENTCOM et nærmest fullstendig etterretningsbilde av Iraks militære disposisjoner og grupperingsområder. I tillegg gir FN-resolusjonen og de tilhørende ROE amerikanske og britiske fly i alle disse årene en god mulighet for gradvis å degradere det irakiske luftvernet. Spesielt gjelder dette det kvalifiserte luftvernet med radarstyrte missiler. Så snart disse systemene aktiverte sine radarer for å målfølge de amerikanske og britiske flyene, ble de bekjempet ut i fra argumentet om at de utgjorde en trussel mot de FN-initierte operasjonene. Konsekvensene ble at Irak i liten grad rådde over luftvernkapasiteter som effektivt kunne benyttes mot koalisjonen under OIF.

For det andre var situasjonen på havet på mange måter lik den luftoperative i det OIF iverksettes. Med sin korte kystlinje har tradisjonelt Irak aldri satset stort på en sterk marine. Ved krigsutbruddet i 2003 var det derfor stort sett bare små patruljebåter og mineringer i

havneinnløpet til byen Um Qasr som innledningsvis utgjorde noen form for trussel mot koalisjonsstyrkene på havet. Med sine amerikanske hangarfartøygrupper og øvrige fartøyer etablerte koalisjonen derfor overlegenhet på havet uten større problem i løpet av de første dagene av operasjonen. Av dette ser vi at koalisjonen fullt ut etterlever det som doktrinene beskriver som fremgangsrikt og nødvendig for å oppnå overlegenhet i alle dimensjoner. Gjennom å innledningsvis etablere kontroll i luften og på havet, skapte koalisjonen gode forutsetninger for å oppnå overlegenhet også i de andre dimensjonene.

En direkte konsekvens av de innledende innsatsene for å etablere luftoverlegenhet var at mye av Iraks militære kommando- og kontrollsystem ble ødelagt. Hensikten med dette var å frata regimet i Bagdad evnen til å kommunisere med sine militære sjefer rundt om i landet. En effekt av dette var at de fleste større irakiske militære avdelinger ble avskåret og isolert fra den sentrale militærledelsen. Uten denne direkte kontakten ble feltavdelingenes situasjonsforståelse redusert slik at mange handlet ut i fra gamle og meningsløse planer, og i liten grad tilpasset seg til den gjeldende situasjonen. I tillegg ble de klart mer sårbare for koalisjonens PSYOPS-kampanje, der flygeblader, SMS-meldinger etc., gradvis svekket viljen til organisert motstand. Sammen med sin totale overlegenhet innenfor C4IRS klarte koalisjonen også raskt å skape informasjonsoverlegenhet i forhold til sine motstandere. En av årsakene til denne overlegenheten var at koalisjonsstyrkene evnet å samordne og spre innhentet informasjon på det operasjonelle nivå. Dette i motsetning til tidligere kriger der informasjonen i større grad fulgte kommandolinjen internt i den enkelte forsvarsgren. Det vil si at koalisjonen under OIF langt på vei klarte å unngå den tidligere utpregede stuprørstankegang (*stovepipes*), noe som igjen førte til at koalisjonen oppnådde et tilnærmet felles situasjonsbilde på alle nivå.¹⁴⁰

Det som imidlertid ikke var like vellykket var koalisjonens evne til å utnytte media til sin fordel. På dette området maktet koalisjonen i liten grad å oppnå doktrinenes ambisjon om å spre realtidsinformasjon som grunnlag for å styrke operasjonens legitimitet i befolkningsopinionen. Til tross for konkrete tiltak som *Embedded Media* og daglige situasjonsbrifer, klarte koalisjonen i liten grad å forhindre eller kontre negativ informasjon om koalisjonens handlinger i verdenspressen. Det at koalisjonen hadde med seg nyhetsreportere i de fremre kampavdelingene hadde både positive og negative effekter. På den ene siden ga dette JFC og hans underlagte sjefer unike muligheter til å fremvise krigens realiteter sett ut i fra koalisjonsstyrkenes perspektiv. På den andre siden viste det seg at mange mennesker, også i den vestlige verden, opplevde disse rapportene som noe ensidige i sin vinkling på konflikten. For å overleve det som etter hvert

¹⁴⁰ Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003), s. 172.

utviklet seg til å bli harde og svært brutale stridshandlinger, var reporterne langt på vei avhengig av å være integrerte medlemmer i de enhetene de fulgte. Av dette mistet de noe av sin uavhengighet og derigjennom sin fulle troverdighet som en fri og uavhengig presse. En annen side av kampen om informasjonsoverlegenhet var at det under OIF oppstod en annen CNN-effekt, nemlig Al-Jazeera-effekten. På tilsvarende måte som at koalisjonen spredde sitt budskap gjennom CNN og andre vestlige medier, anvendte de irakiske myndighetene den arabiske TV-kanalen Al-Jazeera. For mange ble denne TV-kanalens dekning av begivenhetene en motpol til den noe ensidige vestlige dekning. I tillegg var vi vitne til hvordan motstandsgruppene i Irak anvendte video og Internett for å påvirke den vestlige opinionen. Fremvisning av døde og tilfangetatte amerikanske soldater på TV ga nok mange av de effektene som motstandsgruppene håpet, nemlig at motstanden mot krigføringen økte i USA, Storbritannia og flere andre vestlige land.

For bakkestyrkene var situasjonen selvfølgelig noe annerledes. Dette henger først og fremst sammen med at stridens karakter og Iraks mulighet til å yte motstand var vesentlig annerledes her enn i luft- og informasjonsdomenet. Som det fremgår av den tidligere redegjørelsen er det FM 3-0 som klart definerer hva overlegenhet på bakken innebærer. I korthet krever en slik overlegenhet at motstanderens styrker må ødelegges eller bekjempes, og hans landområder besettes for å svekke hans effektivitet og vilje til motstand. For å etablere en slik overlegenhet på bakken i Irak måttet derfor koalisjonsstyrker være i stand til å besette og sikre alt tatt landterritorium på veien mot Bagdad. Uten en slik besettelse vil de irakiske motstandsgruppene, i henhold til doktrinens definisjoner, få mange muligheter til å utføre effektive mottiltak. Imidlertid var en slik målsetting utenkelig for general Franks ut i fra to hensyn. For det første var hans tilgjengelige bakkestyrker langt i fra tilstrekkelige for å realisere en slik total besettelse, og for det andre var en slik okkupasjon av Iraks territorium lite forenelig med krigens uttalte målsetting. Tanken fra amerikansk side var at det irakiske folket, ved hjelp av lojalt politi og militære styrker, skulle sørge for sikkerheten i Irak etter at Saddam Husseins regime var ryddet av veien. Konsekvensene av dette, i tillegg til koalisjonens innledende hovedfokus på å skape sammenbrudd i Iraks regulære militære styrker, ble at JFC sammen med JFLCC valgte høyt angrepstempo fremfor sikkerhet i fremrykningen mot Bagdad. Tanken var at en relativ luft- og informasjonsoverlegenhet, i kombinasjon med et uventet høyt angrepstempo, var det som skal til for å utmanøvrere de irakiske militære både rent fysisk og mentalt. Frem til Bagdad var det dermed hurtigheten i manøveren som på mange måter erstattet ildkraften som *sine qua non* - nøkkelen til fremgang - mens ildkraften igjen ble dominerende under de avsluttende stridene

inne i Bagdad.¹⁴¹ Det som imidlertid må nevnes i denne sammenheng er at bakkestyrkene aldri slapp kontrollen over de områdene som de antok hadde avgjørende betydning for de pågående stridighetene og krigens endelige utfall. Et godt eksempel på dette var hvordan de ved hjelp av spesialstyrker tidlig tok kontroll på landområdene i Vest-Irak i et forsøk på å forhindre at Saddam Hussein utvidet krigen til en regional storkonflikt gjennom å beskytte Israel. På tilsvarende måte opprettholdt koalisjonen alltid fysisk kontroll på viktige kommunikasjonsknutepunkter og infrastruktur, som for eksempel broer over elvene Eufrat og Tigris. Av dette ser vi at koalisjonen aldri oppnådde full overlegenhet på bakken, men kombinasjonen av overlegne luftstyrker, manglende irakisk motstandsvilje og teknologisk overlegne bakkestyrker, gjorde at koalisjonen oppnådde en tilstrekkelig grad av overlegenhet for å nå Bagdad.

4.5.3 Synkronisering og/eller integrering av manøver og *interdiction*

Som det fremgår av min sammenfatning av oppgavens kapittel 4, har jeg gjennom min komparative analyse identifisert forskjeller i synet på synkronisering og/eller integrering av manøver og *interdiction* mellom AFDD 2-1 og de to andre doktrinene. Selv om doktrinene er enige om at JFC oppnår størst effekt av å samordne og integrere luftinnsatsene med den pågående manøveren på bakken, ser AFDD 2-1 helst at luftinnsatsene gjennomføres mot mål som ikke direkte påvirker egne bakkestyrker, og mot områder som ikke krever inngående koordinering mellom de to komponentene. I lys av dette er det derfor interessant å observere general Franks tanker og syn på dette. I sin bok *American Soldier* beskriver general Franks at en av hans grunnleggende tanker for krigføringen i Irak var at den skulle preges av en hurtig og fleksibel manøver, sammenkoblet med presis og dødbringende ild.¹⁴² I tillegg fremhever han at CAS er nøkkelen til suksess, da denne skal bidra til at bakke- og luftoperasjonene fremstår som en helhet. Om en soldat på bakken har behov for ild i målet skal han like enkelt kunne anmode om støtte fra jagerfly og kamphelikopter som fra artilleri.¹⁴³ Dette sammenfaller godt med tanken om at luft- og bakkestyrkene skal jobbe sammen som ”hammer og ambolten”, en metafor som ofte har blitt benyttet for å forklare sammenhengen mellom de to komponentene. I dette tankesettet utgjør luftstyrkene hammeren som banker på viktige utpekte mål i forkant av amboltens (bakkestyrkenes) hurtige fremrykning. Til sammen skal disse frata det irakiske lederskapet evnen og viljen til å fortsette motstanden.¹⁴⁴ Allikevel var det mange militære og sivile eksperter som uttalte seg kritisk til noen av de beslutninger som ble fattet i de første

¹⁴¹ Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003), s. 146.

¹⁴² Tommy Franks, *American Soldier* (New York: Harper-Collins Publishers Inc., 2004), s. 371.

¹⁴³ *Ibid.*, s. 473.

¹⁴⁴ Todd S. Purdum, *A time of our choosing* (New York: Times Books, 2003), s. 125.

dagene av OIF. Spesielt gikk dette på at det ikke ble gjennomført en omfattende luftoperasjon i forkant av at bakkeoffensiven startet, noe som ble ansett for å være et hån mot gjeldende doktriner og militære logikk.¹⁴⁵ Et eksempel som godt illustrerer disse ulike synene var angrepet mot Basra. Her måtte de planlagte luftinnsatsene i forkant av angrepet kanselleres, da fremrykningen til bakkestyrkene gikk vesentlig raskere enn forventet. Resultatet av dette var frustrerte og oppgitte U.S. Air Force-offiserer, da dette etter deres oppfatning ikke overensstemte med den doktrinelle tilnærmingen og den fastsatte planen.¹⁴⁶ Dette viser med all tydelighet de ulike synene på hvordan krigføringen skulle gjennomføres, og hvilke avveininger general Franks måtte gjennomføre som JFC under operasjonen.

Som jeg nevnte i det foregående avsnittet var kanskje det viktigste bidraget fra koalisjonens flystyrker etableringen av en nærmest total luftoverlegenhet. Resultatet av dette ble at bakkestyrkene ikke en gang så et irakisk fly som truet fra himmelen over dem, og at de gjennom hele operasjonen hadde full manøverfrihet under en sikker luftparaply. Et annet viktig bidrag fra luftkomponenten var at de under OIF ikke bare fokuserte på bekjempning av strategiske mål på dypet, men at de i stor utstrekning også bekjempet irakiske bakkestyrker som truet eller på sikt kunne utgjøre en trussel mot egne bakkestyrker. I denne rollen anvendte de enten *Air Interdiction* eller CAS. I den første rollen klarte de ved hjelp av effektiv C4ISR å sette irakerne i et uløselig dilemma. Gjennom å skjule seg for innsyn fra luften, og gjennom å opptre statisk i uoversiktlig terreng og i bebygde områder, utsatte de irakiske styrkene seg for en effektiv bekjempning av koalisjonens fremrykkende bakkestyrker. På tilsvarende måte blottla de seg for en enda mer effektiv ødeleggelse fra luften dersom de forsøkte å kraftsamle mot bakkestyrkenes angrep.¹⁴⁷ Selv om luftstøtten ikke ble utnyttet like effektiv i forholdet mellom U.S. Air Force og U.S. Army som internt i U.S. Marines, var allikevel det de fremviste mot slutten av OIF en stor forbedring sammenlignet med Golfkrigen i 1991.¹⁴⁸ Under koalisjonens endelige angrep inn i Bagdad smeltet luft- og bakkeinnsatsene sammen til å bli en enhetlig og forent styrke. I denne fasen demonstrerte U.S. Army og U.S. Air Force hvilken effektiv og dødbringende kraft godt samarbeid og samordning resulterer i.¹⁴⁹ Den synkronisering og integrering av luft- og bakkeinnsatser som ble fremvist i OIF er av mange, deriblant den pensjonerte viseadmiralen Arthur Cebrowski, blitt betegnet som *The New Air-Land Dynamic*. Han mener at de amerikanske militære gjennom dette har oppdaget et nytt berøringspunkt (*Sweet Spot*) mellom luft- og

¹⁴⁵ Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003), s. 56.

¹⁴⁶ Ibid, s. 49.

¹⁴⁷ Williamson Murray, 'Operation Iraqi War, 2003, i John Andreas Olsen, *A History of Air Warfare* (Dulles, Virginia: Potomac Books, 2010), s. 296.

¹⁴⁸ Williamson Murray og Robert H. Scales, *The Iraq War: A military history* (London: Belknap, 2003), s. 180-181.

¹⁴⁹ Ibid, s. 175.

landkrigen.¹⁵⁰ Dette synet blir støttet av Stephen Biddle, som hevder at det hurtige og dødbringende *Thunder Run* inn til Bagdad fremviste hvordan kombinasjonen av hurtig manøver, effektiv presisjonsinnsats og overlegen situasjonsforståelse raskt kan frata en forberedt forsvarer viljen til videre motstand. “[...] *And speed, precision, and situation awareness did leave much of the Iraqi military out of position, unwilling to fight, or destroyed by deep strikes*”¹⁵¹. I tillegg oppnådde Franks svært positive effekter av den integrerte bakke- og lufttankegangen i Nord-Irak, der spesialstyrker sammen med kurdiske militsgrupper – etter Afghanistan-modellen fra 2001 – tvang de irakiske styrkene til å kraftsamle i områder hvor de ble enkle mål for de amerikanske luftstyrkene.¹⁵² På denne bakgrunn vil jeg hevde at gjennomføringen på dette området godt samsvarer med det som er beskrevet i JP 3-0 og FM 3-0, da flyinnsatsene i stor utstrekning ble koblet direkte til bakkestyrkenes pågående fremrykning.

Det skal i denne sammenheng nevnes at det er mange fremskritt som muliggjorde en slik sterkere integrering av manøveren på bakken og *interdiction*. For det første var det teknologiske fremskritt i form av mer avanserte laser- og GPS-styrte bomber og krysningsmissiler. Det mangedoblede antall presisjonsvåpen i forhold til Golfkrigen i 1991 tillot også en mer fleksibel målutvelgelsesprosess. For det andre var det mer utstrakt bruk av FAC og rådgivere fra U.S. Air Force hos de fremre angrepsstyrkene på bakken. Dette åpnet for større forståelse og mer effektiv utnyttelse av flyinnsatsene.¹⁵³ I tillegg var koalisjonen i stand til å omdirigere fly som var i luften. Dette gjorde flystyrkene vesentlig mer fleksible, både for bekjempning av tidskritiske mål og for direkte understøttelse til bakkestyrkene.¹⁵⁴ En annen medvirkende årsak til at effekten av luftinnsatsene ble mer effektiv var etableringen av såkalte *Kill Boxes*, det vil si klart definerte områder hvor luftinnsatser ble gjennomført uten direkte kontroll fra bakken. En tilnærmingen som i så måte godt samsvarer med beskrivelsen i AFDD 2-1. Dette forholdet, sammen med evnen til å samordne artilleri, helikopter- og luftinnsatser, viste seg å være et viktig bidrag til at det irakiske lederskapet tidlig ga opp.¹⁵⁵

4.5.4 Lineære og ikke-lineære operasjoner

Den fellesoperative doktrinen sier at ikke-lineær krigføring innebærer å gjennomføre parallelt pågående operasjoner langs mangesidige operasjonslinjer fra utvalgte baser. I denne formen for

¹⁵⁰ Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003), s. 166.

¹⁵¹ Stephen Biddle ‘Speed kills? Reassessing the role of speed, precision, and situation awareness in the Fall of Saddam’, i: *Journal of Strategic Studies* (Vol. 30, Issue 1, 2007), s. 16.

¹⁵² Richard B. Andres, “Deep Attack against Iraq”, i Thomas G. Mahnken & Thomas A. Keane’s *War in Iraq – Planning and Execution* (Abingdon: Routledge, 2007), s. 82-83.

¹⁵³ Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003), s. 143.

¹⁵⁴ Williamson Murray og Robert H. Scales, *The Iraq War: A military history* (London: Belknap, 2003), s. 161.

¹⁵⁵ Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003), s. 172.

krigføring orienterer styrkene i forhold til sine fastsatte mål, og mindre i forhold til andre egne styrker. For å oppnå beskyttelse fokuserer disse selvstendige styrkene mer på situasjonsforståelse, mobilitet og egen handlefrihet enn styrkekonsentrasjon. Derfor blir C4I, mobilitet og innovative logistikkmetoder avgjørende for å lykkes med denne formen for krigføring. Som nevnt under gjennomgangen av de tre doktrinene samsvarer dette godt med beskrivningen i JP 3-0 og FM 3-0, mens begrepet ikke direkte anvendes i AFDD 2-1.

Gjennom å unngå strid i bebygde områder, som for eksempel An Nasiriyah, formet de amerikanske styrkene stridsfeltet gjennom et ikke-lineært operasjonsmønster. Selv om stridsfeltet innledningsvis var preget av en mer lineær tilnærming, bidro den raske fremrykningen og omgåelsen av irakiske motstandslommer raskt til at stridsfeltet ble klart mer ikke-lineært. Tradisjonelt har de amerikanske doktrinene tatt sitt utgangspunkt i en mer symmetrisk landstrid mellom to motstående regulære styrker, der de numerære styrkeforholdene og overlegen ildkraft er det som skal avgjøre striden til egen fordel. Dette synet var spesielt fremtredende i den kalde krigens scenario. Gjennom studien av de tre utvalgte doktrinene ser jeg derimot innslag av andre og mer nyanserte tilnærminger til krigføringen. I JP 3-0 slås det fast at JFC må sikre at egne styrker er adekvate og fleksible, slik at de er i stand til å identifisere og hurtig integrere tilpassede mottiltak for å møte et klart mer asymmetrisk konfliktmiljø.¹⁵⁶ Dette er godt samsvarende med hva som står beskrevet i FM 3-0. Her slås det fast at stridighetene blir asymmetriske dersom den ene parten har overlegenhet i antall styrker, teknologinivå og våpensystemer, eller om den ene parten anvender terrorisme og ikke forholder seg til krigens lover eller konvensjonelle ROE.¹⁵⁷

I de innledende kampene hadde koalisjonen sitt hovedfokus på de regulære irakiske styrkene, men etter hvert som motstanden fra disse ble redusert eller eliminert, ble fokuset mer og mer rettet mot de ikke-regulære styrkenes mer asymmetriske motstandskamp. Et eksempel på en slik tilnærming ble synliggjort i kampene utenfor An Nasiriyah. Etter å ha vist hvitt flagg som et signal på overgivelse åpnet de irakiske styrkene ild mot amerikanske styrker som kom frem for å ta kontroll over personell og våpen.¹⁵⁸ Mange av disse aksjonene ble gjennomført av *Fedayeen Saddam*, en spesialrekruttert innenriksenhet med sitt utgangspunkt i de Saddam-lojale stammene i områdene rundt Tikrit. Selv om disse i stor grad manglet høyteknologisk materiell og utdanning, klarte de å skape mye friksjon for de fremrykkende amerikanske styrkene gjennom å

¹⁵⁶ United States Joint Forces Command, *Doctrine for Joint Operations – Joint Publication 3-0* (Norfolk, Virginia: Joint Chiefs of Staff, 2001), s. II-1.

¹⁵⁷ United States Army, *Field Manual 3-0* (Washington D.C.: Department of the Army, 2001, pkt 4-109).

¹⁵⁸ Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003), s. 71.

operere med små og uavhengige grupper uten en sentralstyrt ledelse.¹⁵⁹ Denne formen for motstanden økte suksessivt etter hvert som koalisjonsstyrkene nærmet seg Bagdad. For å håndtere dette valgte amerikanerne en tilsvarende asymmetrisk tilnærming, nemlig overlegen militær styrke og isolering av de områdene hvor motstanden var åpenbar. På denne måten ble den ikke-lineære tilnærmingen en naturlig del av koalisjonens asymmetriske metode.

Som det står beskrevet i den fellesoperative doktrinen, er en viktig forutsetning for å gjennomføre mer ikke-lineære operasjoner tilgang på systemer som klart skiller mellom egne og fiendtlige styrker i alle dimensjoner. I koalisjonens C4IRS-system var det under OIF innebygd kapasitet til å utskille egne fremrykkende styrker fra irakiske militære mål. Ved å benytte laser og/eller GPS (*Global Positioning System*) for målidentifisering var treffsikkerheten nærmest perfekt, og tiden fra målet ble oppdaget til det ble bekjempet redusert fra tidligere 24 timer under Golfkrigen ned til noen få minutter under OIF.¹⁶⁰ Til tross for dette så vi flere eksempler på at egen ildgivning rammet egne styrker. *Blue-on-Blue* er ikke et resultat av dagens moderne krigføring, men et fenomen som har forekommet på slagfeltet helt siden våpensystemer muliggjorde bekjempning av motstanderen på mer enn bare armlengdes avstand. Jo mer uoversiktlig stridsfeltet er, og jo lengre rekkevidde våpensystemene får, jo større blir sannsynligheten for at egen ildgivning også kan ramme egne. Gjennom sitt store angrepstempo, ønsket om gjennombrudd inn på dypet av motstanderen, og tilgangen på en ubunden stor ildkraft, opererte koalisjonsstyrkene under OIF i et stridsfelt uten klare fronter. Alt dette forhøyet kravene til presisjon og tempo i beslutningsprosessen, det vil si fra målet ble identifisert til det ble bekjempet. I dette ligger det et potensial for både menneskelige og teknologiske feil. En løsning på dette, men som ikke kom til anvendelse i OIF, er å utstyre egne bakkestyrker med identifiseringssystem som virker døgnet rundt. Den eneste avdelingen som var fullt utrustet med slikt utstyr var 4th Infantry Division, som av tidligere nevnte årsaker ikke ble tilgjengelig for angrepet mot Bagdad.¹⁶¹ Om dette utstyret hadde redusert antallet *Blue-on-Blue* er vanskelig å si, men at det hadde skapt større grad av sikkerhet blant amerikanske bakke- og luftstyrker er nok rimelig å anta. Dette var også en av de viktigste lærdommene som general Franks presenterte i sin sluttrapport som han la frem for Senatets militære komité den 9. juni 2003. Her sier han at den viktigste årsaken til at det oppstod tilfeller av *Blue-on-Blue* under OIF var at koalisjonsstyrkene ikke var godt nok utrustet med interoperable identifiseringssystem.¹⁶²

¹⁵⁹ Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003), s. 82.

¹⁶⁰ Ibid, s. 64.

¹⁶¹ Ibid, s. 155-156.

¹⁶² Tommy R. Franks, *Statement before the Senate Armed Services Committee 9 July 2003* (Washington: The Senate Armed Services Committee, 2003), s. 6.

Konsekvensene av det ikke-lineære stridsfelt som det vi var vitne til i OIF er tydelige. Jo mer flytende og hurtige forflytningene på de fremre angrepsstyrkene ble, jo mer utsatte og sårbare ble de bakre logistikkavdelingene og forsyningsområdene. For å løse dette så vi mange tilfeller av det som JP 3-0 kaller innovative logistikkmetoder. Eksempler på dette var pansrede eskorter for sikring av egne forsyningskolonner, og anvendelse av helikopteravdelinger og fly som flankesikring. Imidlertid ble konsekvensene av dette at de amerikanske styrkene i de bakre områdene måtte fokuserte på regulær nærstridstrening for soldater og avdelinger, slik at de i sterkere grad var i stand til å forsvare seg selv.¹⁶³

¹⁶³ Williamson Murray og Robert H. Scales, *The Iraq War: A military history* (London: Belknap, 2003), s. 246.

5 Konklusjon

5.1 Hvordan kan doktriner studeres

I denne oppgaven har jeg undersøkt hva en militær doktrine er, og hvilken overordnet funksjon doktriner kan ha for militærmaktens teoretiske innretning og hvordan den gjennomfører sine operasjoner. Da lite er sagt om hvordan en konkret skal gå frem for å finne svarene på disse spørsmålene, har jeg gjennom oppgaven synliggjort en mulig metodisk tilnærming for å avdekke dette. Først redegjorde jeg for selve doktrinebegrepet, herunder doktrinens utgangspunkt og dens ulike bestanddeler, og oppsummerte dette gjennom å presentere Høibacks doktrinmodell. Denne modellen, som synliggjør hvilke overordnede funksjoner en doktrine kan ha, benyttet jeg deretter som utgangspunkt for min videre analyse.

På bakgrunn av min begrensede studie er det naturlig nok ikke mulig å konkludere bastant i forhold til hvilken funksjon den amerikanske fellesoperative doktrinen hadde i forbindelse med gjennomføringen av OIF. Imidlertid mener jeg at jeg med utgangspunkt i min analyse av doktrinens skrevne tekst og den påfølgende gjennomføringen av OIF har et tilstrekkelig grunnlag for å si noe om den fellesoperative doktrinens funksjon i henhold til Høibacks modell. Som tidligere nevnt er hovedtanken i denne modellen at doktrinen kan være et verktøy for ledelse, endring eller utdanning – avhengig av hvordan sidene i trekanten vektlegges.

For å finne svaret på hvilken funksjon den amerikanske fellesoperative doktrinen hadde rundt millenniumskiftet, valgte jeg å undersøke i hvilken grad den fellesoperative tankegangen (*Jointness*) var retningsgivende for de amerikanske doktrinene i 2003, og i hvilken grad denne også var styrende for gjennomføringen av OIF. I dette gjennomførte jeg innledningsvis en komparativ studie av tre sentrale doktrinene som var gjeldende for de amerikanske styrkene som deltok i OIF. Denne studien startet med en gjennomgang av de retningslinjer og prinsipper som JP 3-0 angir som sentrale og styrende for hvordan fellesoperasjoner skal planlegges og gjennomføres. Gjennomgangen munnet ut i valget av tre empiriske indikatorer som jeg deretter benyttet som analysefaktorer i den påfølgende komparative studien av de to forsvarsgrensvis doktrinene. Gjennom dette søkte jeg å finne svaret på min andre spørsmålsstilling, som var å avklare i hvilken grad den overordnet amerikanske fellesoperative doktrinen kan anses å være et verktøy for endring i forhold til de underordnede operasjonsdoktrinene i U.S. Army og U.S. Air Force.

Etter dette gjennomført jeg en tilfellestudie av OIF. Hensikten med denne delen av studien var å finne svaret på mitt tredje spørsmål som var, som grunnlag for å avklare i hvilken grad den amerikanske fellesoperative doktrinen kan anses å være et verktøy for ledelse, hvilke faktorer

indikerer at OIF var styrt av den fellesoperative doktrinen og hvilke indikerer at operasjonen var styrt av de forsvarsgrensvisse doktrinene. I dette arbeidet skapte jeg meg først en oversikt over gjennomføring i stort, for deretter å lese utvalgte kilder på utkikk etter materiale som påviser i hvilken grad mine tre utvalgte indikatorer kom til anvendelse under den praktiske gjennomføringen.

5.2 Doktrinen som et verktøy for endring

Det sentrale utgangspunkt for endringsperspektivet i Høibacks modell er at en doktrine skal skissere en ny innretning eller tenkning i forhold til en organisasjons gjeldende oppfatning. Altså at doktrinen gjennom sin autoritative posisjon og funksjon forteller hvilke nye tilnærminger og prinsipper organisasjonen skal etterleve. Hvordan overensstemmer så dette med innholdet i de tre doktrinene som jeg har undersøkt?

Gjennom min studie av innholdet i de tre doktrinene har jeg avdekket at det ikke fullt ut er samsvar i det teoretiske innholdet i mine tre utvalgte indikatorer. Dette til tross for at alle er bevisst sin autoritative funksjon, og at de to underordnede forsvarsgrensvisse doktrinene gjennom å henvise til JP 3-0 klart viser forståelse for at denne har presedens i tilnærmingen til fellesoperasjoner.

Innenfor den første indikatoren (*Overlegenhet i alle dimensjoner*) er det imidlertid kun små forskjeller mellom de tre doktrinene. I dette behandler JP 3-0 og AFDD 2-1 alle domener, mens FM 3-0 kun beskriver land-, informasjons- og teknologidomenet. Går en imidlertid inn og studerer innholdet i det siste domenet, ser en at det er mange likheter med det som i de andre to doktrinene blir omtalt som informasjons- og romdomenet.

Slike nyanseforskjeller finner en også innenfor den andre indikatoren (*Synkronisering og/eller integrering av manøver og interdiction*). U.S. Air Force er på sin side tydelig på at slike operasjoner bør gjennomføres mot mål som ikke er i direkte kontakt med egne styrker, mens U.S. Army anser at slike innsatser bør gjennomføres i et direkte samvirke med pågående bakkeoperasjoner. I tillegg fokuserer FM 3-0 mye på hvordan operasjonsområdet må inndeles for at en slik integrering mellom de ulike komponentene skal bli så effektiv som mulig. På dette området er det derav størst samsvar mellom JP 3-0 og FM 3-0.

Det er nok allikevel under behandlingen av den siste indikatoren (*Lineære og ikke-lineære operasjoner*) at vi ser de største forskjellene mellom de tre doktrinene. Både JP 3-0 og FM 3-0 fremholder at lineære og ikke-lineære operasjoner er viktig under gjennomføringen av en fellesoperasjon, og at JFC ut i fra den gitte situasjon enkelt skal kunne velge mellom lineære og ikke-lineære operasjonskonsepter. AFDD 2-1 på sin side behandler ikke dette i egne punkter,

men ut i fra teksten kan en allikevel tolke et ønske om et mer lineært operasjonskonsept der offensive luftinnsatser mot bakkemål ideelt sett bør skje i god tid før egne bakkestyrker ankommer operasjonsområdet.

Til tross for disse identifiserte forskjellene i doktrinenes skrevne tekst, vil jeg oppsummert hevde at den fellesoperative doktrinen allikevel kan anses å være et verktøy for endring i henhold til Høibacks doktrinmodell. Dette da doktrinen er sin autoritative posisjon bevisst, og at den i sitt innledende kapittel tydelig fastholder at dens prinsipper og tenkning omkring fellesoperasjoner skal gjennomsyre alle deler av den militære organisasjonen. Men det viktigste er allikevel at doktrinen tar et kraftig oppgjør med den tilnærmingen som lå til grunn for krigføring i 1991. Det vil si bort fra tankene om separering og synkronisering av de forsvarsgrensvis innsatsene, og over til en tilnærming som vektlegger tett integrering og helhetlig tenkning for å skape forbedret fellesoperativ synergi. Dette er en tilnærming til fellesoperasjoner som langt på vei er innarbeidet i FM 3-0, mens AFDD 2-1 på enkelte områder fortsatt henger noe igjen i tankegodset fra -91. Mulige årsaker til denne diskrepansen vil jeg komme tilbake til i slutten av dette kapitlet.

5.3 Doktrinen som et verktøy for ledelse

Gjennom tilfellestudiet av OIF søkte jeg å avdekke i hvilken grad den fellesoperative doktrinen kan anses å være verktøy for ledelse i henhold til Høibacks doktrinmodell. I dette skal doktrinen tydelig synliggjøre sin autoritative teori, det vil si hvilke prinsipper som skal etterleves under planlegging og gjennomføring av fellesoperasjoner. Hva har så studien av den praktiske gjennomføringen vist meg?

Innenfor den første indikatoren mener jeg det er grunnlag for å hevde at det er stor grad av samsvar mellom det doktrinen beskriver om overlegenhet i alle dimensjoner og hvordan dette kom til uttrykk under den praktiske gjennomføringen. Dette viste koalisjonsstyrkene tydelig da de innledningsvis brukte mye energi for å oppnå overlegenhet i luften og på havet, noe som igjen var en forutsetning for å oppnå tilsvarende overlegenhet i de andre dimensjonene. Som min analyse viser var det kun innenfor land- og informasjonsdomenet at koalisjonsstyrkene ikke oppnådde full overlegenhet. Imidlertid mener jeg at full overlegenhet på bakken bevisst ble nedprioritert ut i fra de gitte politiske målsettingene og antallet disponible bakkestyrker, og at full informasjonsoverlegenhet viste seg å være vanskelig å realisere da koalisjonen ikke evnet å spre sine budskap i den globaliserte medie verden.

Resultatet er derimot noe annerledes når det gjelder min andre indikator. Her fremkommer det en viss ulikhet mellom luftforsvardsdoktrinen på den ene siden og de andre to doktrinene på den andre siden. I all hovedsak gjelder dette hvor og når egne luftinnsatser skal gjennomføres i

forhold til egne styrker på bakken og på havet. I operasjonens innledende fase ble luftinnsatsene i all hovedsak gjennomført mot forhåndsutpekte mål, noe som er i tråd med den beskrivelsen vi finner i AFDD 2-1. Imidlertid endret dette seg raskt etter hvert som bakkestyrkene nærmet seg Bagdad, da koalisjonens flystyrker i denne fasen i større utstrekning bekjempet oppdukkende og tidskritiske mål i direkte støtte til bakkestyrkenes framrykning. På denne måten ble gjennomføringen mer i tråd med beskrivelsen i JP 3-0 og FM 3-0.

Som min studie viser er det imidlertid innenfor den siste indikatoren at vi ser den største forskjellen mellom de tre doktrinene. Det er verdt å merke seg at verken JP 3-0 eller FM 3-0 mener at det er et motsetningsforhold mellom lineære og ikke-lineære operasjoner, men at det heller er faktorer som fasen i operasjonen, treningsstandard, sammensetning av egne styrker, og teknologinivået som påvirker JFCs valg av operasjonsmønster. Av analysen fremkommer det tydelig at general Franks var bevisst disse forholdene under OIF, da han fra innledningsvis å starte med ganske kompakte og klart avskilte avdelinger på bakken raskt gikk over til et mer dynamisk og ikke-lineær operasjonskonsept.

Som tidligere nevnt fremholder doktrinene tydelig sin autoritative funksjon, men at innhold alltid må tilpasses den gitte situasjon. Tanken er altså ikke at doktrinene skal forstås som tvangstrøyer, men heller som et teoretisk utgangspunkt for kreativ tenkning og innovasjon. Spesielt tydelig er dette i JP 3-0 og FM 3-0, der sjefene for Joint Forces Command og U.S. Army personlig vektlegger dette i sine forord. En slik tanke mener jeg langt på vei sammenfaller med hvordan general Franks, hans planleggere og hans direkte underlagte komponentsjefer tilnærmet seg operasjonene i Irak på våren i 2003. Som jeg har avdekket i min analyse vektla Franks sterkt den fellesoperative tankegangen og de operasjonsprinsippene som JP 3-0 legger til grunn, og at det i de situasjonene der det oppstod avvik mellom de ulike doktrinene og forsvarsgrenenes oppfatning var det Franks og hans fellesoperative tilnærming som ble styrende. Oppsummert vil jeg derfor hevde at det totalt sett er stor grad av samsvar mellom den tilnærming og de prinsipper som den fellesoperative doktrinen skisserer, og hvordan general Franks planla og gjennomførte OIF. På denne bakgrunn vil jeg derfor hevde at den fellesoperative doktrinen kan anses å være et verktøy for ledelse i henhold til Høibacks doktrinmodell. I tillegg vil jeg hevde at Franks vilje til å etterleve JP 3-0s tilnærming og prinsipper ytterligere bekrefter min tidligere slutning om at den fellesoperative doktrinen kan anses å være et verktøy for endring.

5.4 Mulige forklaringer til de identifiserte diskrepansene

Med utgangspunkt i oppgavens hensiktsformulering vil jeg avslutningsvis kommentere noen av de diskrepansene jeg har avdekket. Når det gjelder de identifiserte forskjellene i doktrinenes

teoretiske grunnlag kan disse være et resultat av flere ulike faktorer. Imidlertid vil det i en så omfattende doktrinesamling som vi finner i USA trolig ikke være mulig å sette fingeren på et enkelt punkt eller område som har avgjørende betydning, men noe mulige årsaker mener jeg allikevel det er mulig å løfte frem.

For det første kan tidspunktet for når den enkelte doktrine ble utgitt være en årsak til diskrepans. Som jeg tidligere har nevnt er begge de to forsvarsgrensvisvise doktrinene av eldre dato enn den fellesoperative doktrinen, en doktrine som har presedens i forhold til alle andre doktriner i det amerikanske militære doktrinehierarkiet. Av den grunn kan det militærteoretiske utgangspunktet og erfaringsgrunnlaget som doktrinene bygger på være noe ulikt. Spesielt kan dette gjelde for flydoktrinen som ble utgitt over 1 ½ år før den fellesoperative doktrinen. I denne sammenheng er det verdt å bemerke at til tross for at flydoktrinen på sin forside oppgir at den er en komplettering til den fellesoperative doktrinen, tilsier utgivelsesdato at den trolig henviser til en eldre utgave av JP 3-0 enn den jeg undersøker. Ulikhetene i det teoretiske innholdet i disse to doktrinene er derfor rimelige om innholdet i den fellesoperative doktrinen har vært gjenstand for omfattende redigering etter at denne ble utgitt. Imidlertid er det å anta at doktrineutvikling og doktrinerevisjon er en integrert og samordnet prosess i USA, noe som skulle tilsi at endringer i det militærteoretiske grunnlaget kontinuerlig tilflytter fagmiljøene i de ulike forsvarsgrenene. Av dette er det å forvente at det ikke skal eksistere store forskjeller i det teoretiske grunnlaget og tilnærmingen til operasjonene i de ulike doktrinene.

En annen årsak til den identifiserte diskrepansen kan være at den fellesoperative tankegangen i 2001 ikke fullt ut var implementert i det amerikanske militære systemet. Som jeg nevnt i min innledning ble jeg av mange forelesere på FHS i Stockholm, og offiserskollegaer med inngående kjennskap til de ulike amerikanske forsvarsgrenene, fortalt hvor selvstendige og konkurransepreget disse tradisjonelt har vært i forhold til hverandre. Sterke interne fagmiljøer og tradisjoner, sammen med en stadig pågående konkurranse om økte økonomiske bevilgninger, har opp gjennom årene sementert dette skillet.¹⁶⁴ Det er også rimelig å anta at klart atskilte oppgaver og innretninger under den kalde krigen påvirket denne utviklingen.¹⁶⁵ Videre er det de som

¹⁶⁴ Følgende uttalelse fra pensjonert general Zinni i US Marine Corps bekrefter tydelig en slik antagelsen: *We teach our ensigns and second lieutenants to recognize that sister Service as the enemy. It wants our money; it wants our force structure; it wants our recruits. So we rope ourselves into a system where we fight each other for money, programs, and weapon systems. We try to out-doctrine each other, trying to find ways to ace out the other services and become the dominant service in some way.* General Anthony C. Zinni, US Marine Corps retirement speech, lastet ned fra: <http://www.jerrypournelle.com/reports/jerryp/empire.html>, den 30. April 2014. Se også James Q. Wilson, *Bureaucracy, What Government Agencies Do and Why They Do It* (United States of America: Basic Books, 2000), s. 185-188.

¹⁶⁵ Denne konkurransepregede utviklingen blir godt beskrevet i Phillip S. Melilingers artikkel 'Admirals Run Amok', i: *Joint Forces Quarterly* (Issue 65, 2nd Quarter 2012), s. 90-97.

hevder at krigføringen i 1991 var et synlig bevis på en slik stupørstankegang, og at erfaringene herfra på mange måter var det som fikk fortgang på den fellesoperative tankegangen i USA.¹⁶⁶ Allikevel mener jeg at de ulike forsvarsgrenenes erfaringer fra krigen i 1991 kan være en medvirkende årsak til mine tidligere nevnte identifiserte doktrinelle forskjeller. Under gjennomføringen av Golfkrigen var vi vitne til to nesten helt separate operasjoner, først de innledende luftinnsatsene i *Operation Desert Shield* og dernest den avsluttende bakkeoffensiven *Operation Desert Storm*. På mange områder var vi under denne krigen vitne til hvordan nye teknologiske utviklingstrender direkte påvirket gjennomføringen. Innenfor luftkrigen førte mange eksperter i etterkant av krigen en diskusjon om en revolusjon og tilhørende nye krigføringsmetoder.¹⁶⁷ Slik jeg leser luftdoktrinen AFDD 2-1 har U.S. Air Force innarbeidet mange av de positive erfaringer de satt igjen med etter *Operation Desert Shield*. Av dette kan en mulig årsak til ulikhetene mellom de to nevnte doktrinenes teoretiske utgangspunkt være at U.S. Air Force bygde mye av sine konsepter i AFDD 2-1 på de erfaringer som ble gjort under Golfkrigen i 1991, der hoveddelen av luftkrigen var avsluttet før koalisjonens bakkestyrker ble satt inn. Sett fra et luftperspektiv var denne krigens resultat i stor grad en fortjeneste av de innledende flyinnsatsene, innsatser som kunne gjennomføres uten å måtte ta direkte hensyn til egne fremrykkende bakkestyrker. Spesielt gjelder dette anvendelsen av luftinnsatser i forholdet mellom air *interdiction* og nærstøtte til egne bakkestyrker.

På tilsvarende måte kan det finnes en lang rekke årsaker til at det ikke fullt ut var samsvar mellom doktrinenes teoretiske utgangspunkt og den praktiske gjennomføringen av OIF. Først og fremst tror jeg disse ulikhetene henger sammen med et av de punktene jeg diskuterte i sammenheng med forskjellene i det teoretiske grunnlaget. Med utgangspunkt i at Golfkrigen var den siste krigen som de amerikanske styrkene utkjempet før mine tre utvalgte doktriner ble utgitt, er det rimelig å anta at mye av innholdet i disse baseres på denne krigens erfaringer. Under denne krigen etterlevde JFC, general Norman Schwarzkopf, den da gjeldende Powell-doktrinen. Hovedtanken i denne doktrinen var overlegenhet i styrke (*Overwhelming Force*), noe som ble oppnådd gjennom måneder med styrkeoppbygging i Gulf-regionen i forkant av den innledende flyoperasjonen. I forkant av denne krigen var budskapet til den enkelte forsvarsgren å komme med det beste den kunne ut i fra sitt gjeldende militærteoretiske og etiske grunnsyn, og uten at

¹⁶⁶ Se Michael R. Gordon og general Bernard E. Trainer, *The Generals' War* (New York: Little, Brown and Company, 1995), s. 472-473.

¹⁶⁷ En sterk forkjemper for et slikt syn er blant annet Colonel (Ret.) John Warden. Se John Andreas Olsen, *John Warden and the Renaissance of American Air Power* (Washington D.C.: Potomac Books, 2007), s. 156-157 og 238-239.

det ble lagt store restriksjoner på gjennomføringen fra det operasjonelle nivå.¹⁶⁸ Det er tydelig å se at alle mine tre utvalgte doktriner på flere områder bygde på dette tankesettet. Overlegenhet i nummerer styrke og avanserte våpensystem var det grunnleggende utgangspunktet i alle tre doktrinene. På denne bakgrunn er det derfor ikke vanskelig å forstå hvorfor det under OIF oppstår forskjeller mellom doktrinenes skrevne tekst og den praktiske gjennomføringen. Imidlertid var det ikke den gamle Powell-doktrinen som ble lagt til grunn under planleggingen av OIF, men daværende forsvarsminister Rumsfelds doktrine. I denne er det ikke lenger *Overwhelming Force* som er ledeordet, men *Overmatching Power*. Dette innebærer et større fokus på hvordan å utnytte overlegne teknologiske kapasiteter på en innovativ og uventet måte i forhold til sin motstander.¹⁶⁹ Dette synet ble flere ganger presisert av Donald H. Rumsfeld overfor general Franks under planleggingsprosessen for OIF. Med færre styrker, kortere tid til forberedelser og færre baser i Gulf-regionen, kunne JFC ikke tillempe tilsvarende tankesett som under Golfkrigen i 1991.

Et annet forhold som helt tydelig påvirket planen og den praktiske gjennomføringen av OIF, var at JFC tidlig krevde at hans stab og underordnede komponentkommandoer innarbeidet de positive erfaringene som CENTCOM hadde fått gjennom *Operation Enduring Freedom* i Afghanistan i perioden 2001 til 2002. Det viktigste i dette var å integrere spesialstyrker med øvrige regulære forsvarsgrensvise styrker i det han kaller et Joint Team, at den fellesoperative styrken implementerer et felles C4ISR-system, og at teknologiske fremskritt skulle anvendes for mer effektiv anvendelse av direkte flystøtte til egne bakkestyrker. I og med at disse erfaringene og tankene kom etter utgivelsen av de gjeldende doktrinene, er det naturlig at disse konseptene ikke direkte samsvarer med det som står skrevet i doktrinene.

5.5 Egne refleksjoner

Etter å ha gjennomført denne studien er det også interessant å reflektere litt over de resultatene jeg har kommet frem til. Som jeg sier i min innledning fikk jeg gjennom mine studier på Forsvarshøgskolan et større innblikk og økt interesse for doktrinebegrepet, og de overordnede tankene med et valgt doktrinehierarki. Derfor blir jeg litt forundret over at USA, et lands militærvesen som vi i Norge og mange andre vestlige land støtter oss på når vi utvikler egne og nye doktriner, ikke helt klarer å holde de styrende doktrinenes teoretiske grunnlag oppdatert i forhold til hverandre. I denne sammenheng stusser jeg litt over at de gjeldende doktrinene for

¹⁶⁸ Michael R. Gordon og general Bernard E. Trainer, *The Generals' War* (New York: Little, Brown and Company, 1995), Preface, s. xi.

¹⁶⁹ Donald H. Rumsfeld, "Prepared Testimony by U.S. Secretary of Defence" (Washington: The Senate Armed Services Committee, 2003), s. 2, lastet ned fra: http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/congress/rumsfeld_09july03.pdf, den 24. februar 2014.

U.S. Army og U.S. Air Force tidsmessig er utgitt så kort tid før den overordnede fellesoperative doktrinen til U.S. Joint Forces Command. Om dette vitner om liten vilje til styring fra det operasjonelle nivå, direkte motvilje blant de ulike forsvarsgrenene til å implementere gitte føringer i den overordnede doktrinen, eller om dette var et resultat av en planlagt revisjonssyklus vet jeg ikke, men at dette førte til ulikheter i doktrinene innhold synes tydelig for meg. Som min analyse har påvist eksisterte det forskjeller i doktrinenes innhold, og mellom doktrinenes teoretiske budskap og den praktiske gjennomføringen i OIF. Dette illustrerer på en god måte det jeg oppfatter som den sentrale utfordringen for doktriner og andre skriftlige styringsdokumenter innen det militære systemet, nemlig at de må bli oppfattet som relevante og oppdaterte i forhold til den stadig pågående hurtige utviklingen innenfor konsept- og teknologiutviklingen. Uten dette vil doktrinenes troverdighet og funksjon raskt kunne reduseres, da det teoretiske innhold i mindre grad vil påvirke trening, utdanning og organisering av et lands militære styrker.

Videre vil jeg hevde at den fellesoperative tankegangen (*Jointness*) til en viss grad var retningsgivende for utformingen av det teoretiske grunnlaget i de to forsvarsgrensvis doktrinene. Selv om de begge direkte og indirekte henviser til den fellesoperative doktrinen, har jeg gjennom min studie identifisert forskjeller i doktrinenes innhold sett i forhold til hva som står skrevet i den overordnede fellesoperative doktrinen. Av dette vil jeg hevde at den fellesoperative doktrinens funksjon som premissleverandør ikke fullt ut var gjeldende i USA da disse doktrinene ble utarbeidet. Imidlertid mener jeg å se tydelige tegn på at den fellesoperative tankegangen i større grad var styrende for gjennomføringen av OIF. Gjennom min analyse av operasjonen har jeg identifisert flere konkrete episoder der JFCs fellesoperative tankegang ble styrende for både utformingen av planen og den praktiske gjennomføringen. Om dette var et resultat av hans ønske om å implementere den fellesoperative doktrinens tankesett, eller om det var et resultat av hans positive fellesoperative erfaringer fra operasjonene i Afghanistan, er det vanskelig for meg å si noe konkret om. Det som imidlertid står helt klart for meg er at operasjonene i 2003 i langt større grad var fellesoperative i sin utforming enn hva som var tilfellet i 1991. Dette var også det budskapet USJFCOM presenterte for studentene fra Försvarshögskolan under et foredrag i Norfolk i 2004. Her fremgikk det at forsvarsgrenene i 1991 kun koordinerte sine innsatser, mens analysene av operasjonene i 2003 på de aller fleste områder viste at de var integrerte.¹⁷⁰ Dette vil jeg hevde underbygger min antagelse om at den fellesoperative doktrinen var et viktig verktøy for koordinering og ledelse i forbindelse med gjennomføringen av OIF.

¹⁷⁰ United States Joint Forces Command, forelesning *Effects-Based Operations Overview*, Norfolk, 28. oktober 2004. Forelesningen ble holdt for Försvarshögskolans operative profilører i ChP 03-05, under studiebesøk ved USJFCOM.

Et annet forhold som jeg ser behov for å kommentere er den rollen og påvirkningskraft som personen JFC har – dersom han ønsker å ta en aktiv og fremoverlent lederrolle. Spesielt gjelder dette på områder som implementering av den fellesoperative tankegangen i den operasjonelle staben og hans underlagte komponentkommandoer, innretning av planleggingen i forkant av en militær innsats, og ledelsen av den påfølgende praktiske gjennomføringen. Som jeg nevnte tidligere sier general Franks i sin bok at han så det som svært avgjørende at hans stab og sammensatte lederteam tidlig i planfasen begynte å tenke som et *Joint Team*. Slik jeg ser det oppnådde han med dette at den fellesoperative tankegangen og innholdet i den fellesoperative doktrinen i stor grad ble styrende for OIF. I hvilken grad dette tankesettet er gjeldende for amerikanske generaler i dag er det vanskelig for meg å si noe eksakt om, men at dette synet i stor grad avvek fra tilnærmingen under Golfkrigen i 1991 er i alle fall sikkert. Allikevel er det verdt å stille seg følgende spørsmål: Hvordan ville den fellesoperative tankegangen komme til uttrykk dersom vi hadde sett en JFC under OIF som var av samme støpning og like forsvarsgrensinnet som general Schwartzkopf?

Avslutningsvis vil jeg hevde at det ikke er rettferdig eller riktig å dra direkte likhetstegn mellom den amerikanske og den norske doktrineprosessen. Til dette er størrelsen på USAs forsvar og tilhørende robuste stabsarbeidskraft for stor. USA som en militær stormakt har kapasitet til å organisere sin doktrinerevisjon som en helhetlig prosess, der alle forsvarsgrener og nivåer i organisasjonen er integrert og ansvarliggjort. I en småstat som Norge er rammebetingelsene for en slik revisjonsprosess vesentlig annerledes, og av dette må selve revisjonsarbeidet organiseres på en annen måte. Ut i fra mine egne erfaringer fra den pågående revisjonen av FFOD 07 vil jeg hevde at den begrensede stabsarbeidskraften og til dels manglende interessen fra Forsvarets ulike nivåer og avdelinger fører til at revisjonsarbeidet blir organisert som et tidsbegrenset prosjekt – et prosjekt som i stor grad ledes og gjennomføres av det akademiske miljøet ved Forsvarets høgskole. Dette stemmer godt overens med det som Kjell Inge Bjerga og Torunn Haaland sier om skrivingen av FFOD 07. Deres hovedkonklusjon er at utarbeidelsen i stor grad var overlatt til det akademiske skolemiljøet ved Forsvarets stabsskole, uten nevneverdig involvering fra de operative delene av Forsvarets organisasjon. Av dette ble doktrinen i første rekke et verktøy for utdanning og intern kommunikasjon, da den vektlegger militærteoretiske perspektiver fremfor retningslinjer og prinsipper for hvordan militære innsatser skal planlegges, gjennomføres og ledes.¹⁷¹ En slik oppfatning sammenfaller også godt med det som Glenn Hartikainen avdekket om svensk doktrinearbeid i sin C-oppsett ved Förvarshögskolan i 2008. Her konkluderer han

¹⁷¹ Bjerga, K. I. og Haaland, T. L., “Doctrinal innovation in a small state” i Adamsky, D. og Bjerga, K. I., *Contemporary Military Innovation: Between anticipation and adaption* (Abingdon: Routledge, 2012), s. 99-100.

med at den svenske doktrineutviklingsprosessen best kan betegnes som et prosjekt, da formaliserte oppdrag ikke i tilstrekkelig grad ble implementert og fulgt opp, og at støtteaktivitetene konseptutvikling, eksperimentering og erfaringshåndtering i liten grad bidro med input i arbeidet.¹⁷² På denne bakgrunn vil jeg hevde at det kan være formålstjenlig at fremtidige revisjonsarbeiders ambisjonsnivå nøye avpasses til rådende rammevilkår og ressurstilgang i Forsvarets organisasjon.

5.6 Forslag til fremtidig forskning

For å skape ytterligere innsikt i graden av samsvar mellom de amerikanske doktrinene kan det være interessant å undersøke dagens gjeldende doktrinehierarki, og eventuelt undersøke andre indikatorer eller forhold i disse for å skape en større kvalitativ bredde. En slik undersøkelse kan for den saks skyld også gjennomføres på norske eller andre lands doktriner, som en kvalitetssikring i forhold til doktrinehierarkiet og den fastsatte revideringsprosessen for denne typen av styringsdokumenter.

En annen forskningsinnretning kan være å undersøke hvilken overordnet funksjon de norske doktrinene spiller i dagens militære organisasjon. Er dagens doktriner effektive verktøy for endring og ledelse, eller er de kun av teoretisk interesse for de akademiske skolemiljøene i Forsvaret? Spesielt interessant kan det være å undersøke funksjonen og rollen til den nylig reviderte fellesoperative doktrinen. I denne sammenheng kan det også være interessant å undersøke hvilken tilsvarende funksjon NATOs doktriner har, både i en ren nasjonal kontekst, for alliansens ulike medlemsland og for alliansen som helhet.

¹⁷² Hartikainen, Glenn, *Försvarmaktens doktrinutveckling i går, i dag, i morgen* (Stockholm: Förvarshögskolan, 2008), s. 45-46.

6 Kilde- og litteraturoversikt

Bøker og andre publikasjoner:

- Adamsky, Dmitry. og Bjerga, Kjell Inge, *Contemporary Military Innovation: Between anticipation and adaption* (Abingdon: Routledge, 2012).
- Biddle, Stephen, 'Speed kills? Reassessing the role of speed, precision, and situation awareness in the Fall of Saddam', i: *Journal of Strategic Studies* (Vol. 30 Issue 1, 2007).
- Boyne, Walter J., *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003).
- Carney, Stephen A., *Allied Participation in Operation Iraqi Freedom* (Washington, D.C.: Center of Military History United States Army, 2011).
- Cordesman, Anthony, *The Iraq War: Strategy, Tactics and Military Lessons* (Washington D.C.: CSIS, 2003).
- Deni, John R., *Alliance Management and Maintenance – Restructuring NATO for the 21st Century* (Burlington: Ashgate Publ. Company, 2007).
- Department of Defense, *Joint Publication 1-02 - Department of Defense Dictionary of Military and Associated* (Washington D.C.: Department of Defense, 2010).
- Ejvegård, Rolf, *Vetenskaplig metod* (Lund: Studentlitteratur, 2003).
- Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik og Wängnerud, Lena, *Metodpraktikan* (Stockholm: Norstedts Juridik, 2003).
- Franks, Tommy, *American Soldier* (New York: Harper-Collins Publishers Inc., 2004).
- George, Alexander L. og Bennett, Andrew, *Case Studies and Theory Development in the Social Sciences* (Cambridge: MIT Press, 2004).
- Gordon, Michael R. og Trainer, Bernard E., *The Generals' War* (New York: Little, Brown and Company, 1995).
- Hartikainen, Glenn, *Försvarsmaktens doktrinutveckling i går, i dag, i morgen* (Stockholm: Försvarshögskolan, 2008).
- Høiback, Harald, *Understanding Military Doctrine* (London: Routledge, 2013).
- Høiback, Harald og Ydstebø, Palle, *Krigens vitenskap: en innføring i militærteori* (Oslo: Abstrakt forl., 2012).
- Jacobsen, Dag Ingvar, *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (Kristiansand: Høyskoleforlaget, 2005).
- Lambeth, Benjamin S., *The Unseen War* (Annapolis: Naval Institute Press, 2013).
- Mahnken, Thomas G. & Keaney Thomas A., *War in Iraq – Planning and Execution* (Abingdon: Routledge, 2007).
- Phillip S. Melilinger 'Admirals Run Amok', i: *Joint Forces Quarterly* (Issue 65, 2nd Quarter 2012).
- Murray, Williamson og Scales, Robert H., *The Iraq War: A military history* (London: Belknap, 2003).
- Olsen, John Andreas, *A History of Air Warfare* (Dulles, Virginia: Potomac Books, 2010).
- Olsen, John Andreas, *John Warden and the Renaissance of American Air Power* (Washington D.C.: Potomac Books, 2007).
- Purdum, Todd S., *A time of our choosing* (New York: Times Books, 2003).
- Shalikashvili, John, *Joint Vision 2010* (Washington D.C.: Office of the Chairman, 1996).
- United States Air Force, *Air Warfare – Air Force Doctrine Document 2-1* (Washington D.C.: Joint Chiefs of Staff, 2000).

United States Army, *Field Manual 3-0* (Washington D.C.: Department of the Army, 2001).

United States Joint Forces Command, *Doctrine for Joint Operations – Joint Publication 3-0* (Norfolk, Virginia, Joint Chiefs of Staff, 2001).

Universitetsforlaget, *Bokmålordboka* (Universitetsforlaget: Oslo, 1986).

Wilson, James Q., *Bureaucracy, What Government Agencies Do and Why They Do It* (United States of America: Basic Books, 2000).

Internett:

Franks, Tommy R., “*Statement before the Senate Armed Services Committee 9 July 2003*”, lastet ned fra http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/congress/franks_09july03.pdf.

GlobalSecurityMaps, lastet ned fra http://www.globalsecurity.org/military/ops/iraqi_freedom-ops-maps_04-2003.htm.

Rumsfeld, Donald H., “*Prepared Testimony by U.S. Secretary of Defence*”, lastet ned fra http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/congress/rumsfeld_09july03.pdf.

U.S. Department of Defense, *Joint Doctrine Hierarchy*, lastet ned fra <http://www.dtic.mil/doctrine/doctrine/status.pdf>.

Zinni, Anthony C., *US Marine Corps retirement speech*, lastet ned fra: <http://www.jerrypournelle.com/reports/jerryp/empire.html>.

Forelesninger:

United States Joint Forces Command, forelesning “*Effects-Based Operations Overview*”, Norfolk, 28. oktober 2004.

Forkortningsliste

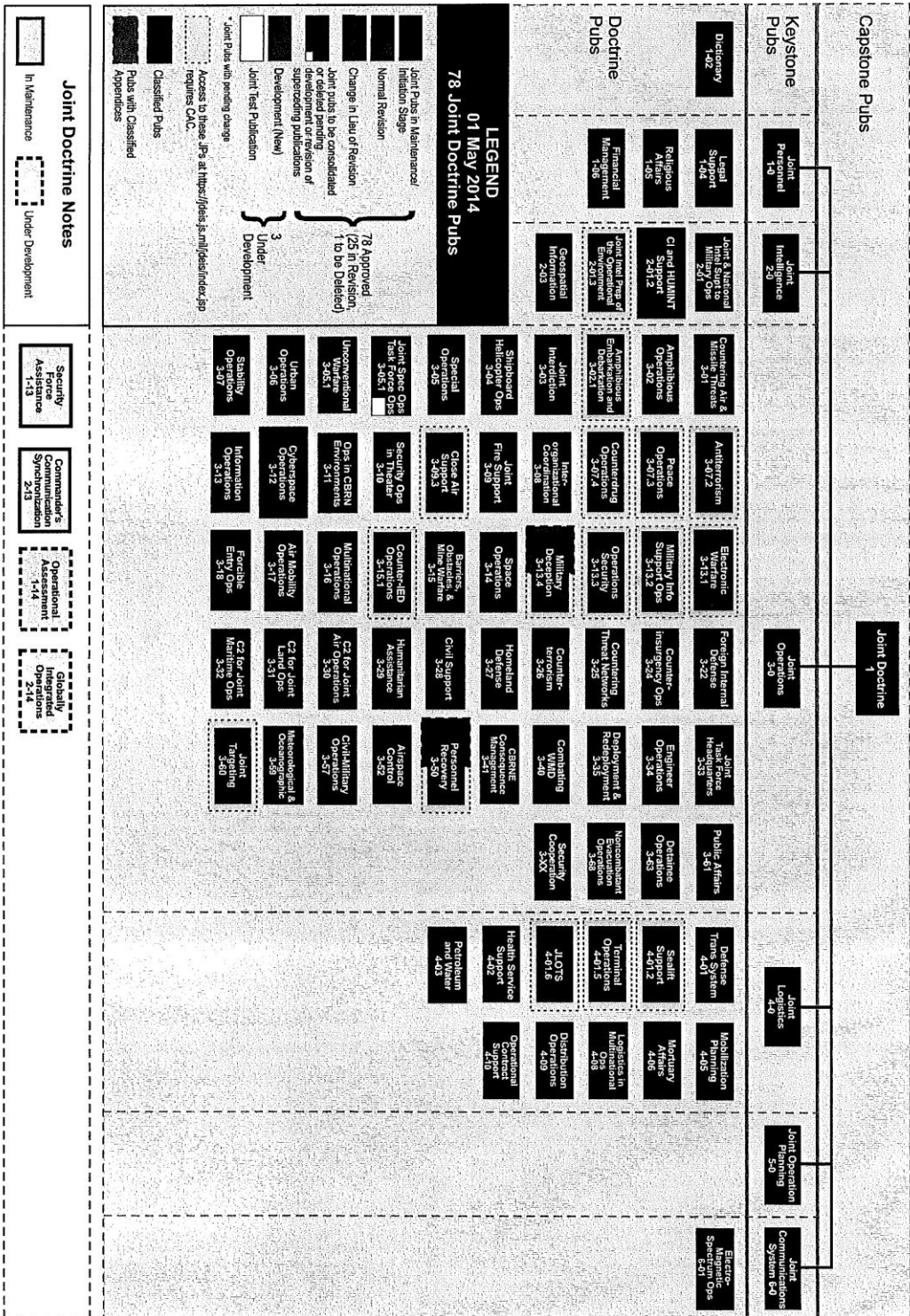
Vedlegg A

AFDD 2-1	Air Force Doctrine Document 2-1
AO	Area of Operations
AOR	Area of Responsibility
ARG	Amphibious Ready Group
ATF	Amphibious Task Force
BCT	Brigade Combat Team
C2	Command and Control
C4	Command, Control, Communications and Computers
C4ISR	Command, Control, Communications, Computers, Information, Surveillance and Reconnaissance
CAS	Close Air Support
CENTCOM	Central Command
CFLCC	Combined Force Land Component Commander
COIN	Counter Insurgency
CONOPS	Concept of Operations
CSG	Carrier Strike Group
CSIS	Center for Strategic and International Studies
EBO	Effects Based Operations
EW	Electronic Warfare
FAC	Forward Air Controller
FC	Force Commander
FFOD	Forsvarets fellesoperative doktrine
FHS	Försvarshögskolan
FLOT	Forward Lines of Own Troops
FM 3-0	Field Manual 3-0
FN	Forente Nasjoner
FSCL	Fire Support Coordination Line
FSCM	Fire Support Coordination Measures
GPS	Global Positioning System
IM	Information Management
IO	Information Operations
ISR	Intelligence, Surveillance and Reconnaissance
IPB	Intelligence Preparation of the Battle Space
ISTAR	Intelligence, Surveillance, Target Acquisition and Reconnaissance
JFACC	Joint Force Air Component Commander
JFC	Joint Force Commander
JFLCC	Joint Force Land Component Commander
JFMCC	Joint Force Maritime Component Commander
JP 3-0	Joint Publication 3-0

JSTAR	Joint Surveillance and Target Radar System
JTF	Joint Task Force
JTFC	Joint Task Force Commander
LMSR	Large Medium Speed Roll-on/Roll-off
LCC	Land Component Commander
LOC	Lines of Communications
MAAP	Master Air Attack Plan
MEF	Marine Expeditionary Force
MOOTW	Military Operations Other Than War
MSC	Maritime Sealift Command
MTI	Moving Target Indicator
MØV	Masseødeleggelsesvåpen
NCA	National Command Authorities
NCW	Network Centric Warfare
NFZ	No Fly Zone
NGO	Non-Governmental Organization
OIF	Operation Iraqi Freedom
OODA	Observe, Orient, Decide and Act
OPLAN	Operation Plan
PGM	Precision-Guided Munitions
PSYOPS	Psychological Operations
RDO	Rapid Decisive Operations
ROE	Rules of Engagement
SMS	Short Message Service
TACP	Tactical Air Control Party
TACS	Theater Air Control System
TEP	Theater Engagement Plan
TRADOC	Training and Doctrine Command
UAV	Unmanned Aerial Vehicle
VLS	Vertical Launch System
WMD	Weapons of Mass Destruction

Vedlegg B: Joint Doctrine Hierarchy¹⁷³

JOINT DOCTRINE HIERARCHY

¹⁷³ Vedlegg B: *Joint Doctrine Hierarchy*, lastet ned fra <http://www.dtic.mil/doctrine/doctrine/status.pdf>, den 12. mai 2014.